

Lokalna razvojna strategija LAG-a Gorski kotar za razdoblje 2023. – 2027.

1. izmjena, srpanj 2025.

SUFINANCIRANO SREDSTVIMA EUROPSKE UNIJE

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

Podmjera 19.1. „Pripremna pomoć“ u okviru Mjere 19
„LEADER – CLLD“

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA 2014.-2020.
Udio sufinanciranja 90% EU, 10% HR

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja

Sadržaj

1. OPIS PODRUČJA KOJE OBUHVAĆA LRS	4
1.1. Osnovne zemljopisne značajke područja LAG-a	4
1.1.1. Područje LAG-a.....	4
Slika 1. Karta LAG područja s vidljivim granicama JLS-ova u LAG-u	5
Slika 2: Karta položaja LAG-a na karti Republike Hrvatske.....	5
Tablica 1: Osnovni podaci o LAG-u.....	6
1.1.2. Geomorfološke i klimatske karakteristike na području LAG-a.....	7
1.1.3. Kulturna, povijesna i prirodna baština na području LAG-a	8
1.1.3.1. Kulturno-povijesna baština.....	8
Tablica 2: Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a	9
1.1.3.2. Prirodna baština na području LAG-a.....	10
Tablica 3: Zaštićeni prirodni lokaliteti na području LAG-a	10
Slika 3: Ekološka mreža Natura 2000 na području LAG-a	12
1.1.4. Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a	12
Tablica 4: Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a.....	13
1.1.5. Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a.....	14
Tablica 5: Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a.....	16
1.2. Gospodarske značajke područja LAG-a	16
Tablica 6: Osnovni razvojni pokazatelji LAG područja	19
Tablica 7: Broj osoba zaposlenih u pravnim osobama po djelatnosti (NKD 2007) u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a	19
Tablica 8: Poduzetnici u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a	20
Tablica 9: Obrti u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a.....	20
Tablica 10: Struktura poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a	21
Tablica 11: Veličina poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a.....	21
Tablica 12: Poljoprivredne i šumske površine na području LAG-a	22
Tablica 13: Brojno stanje stoke na području LAG-a	22
Tablica 14: Dolasci turista i noćenja u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a	23
Tablica 15: Dobna struktura nezaposlenih na području LAG-a	24
Napomena: Prema službenoj informaciji Državnog zavoda za statistiku od 19.09.2023. podaci iz popisa stanovništva 2021. za dobnu strukturu zaposlenih još nisu obrađeni.	
25	
1.3. Demografske značajke LAG područja	26
Tablica 17: Natalitet, mortalitet i vitalni indeks na području LAG-a	27
Tablica 18: Obrazovna struktura stanovništva na području LAG-a	28
2. REZULTATI PROVEDBE LRS U RAZDOBLJU 2014. – 2022.	29
3. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRS	33
3.1. Opis partnerstva	33

Tablica 20: Članovi LAG-a (Skupština LAG-a).....	34
Tablica 21: Tijelo LAG-a nadležno za donošenje odluka koje su vezane za sadržaj i provedbu LRS	34
Tablica 22: Tijelo LAG nadležno za odabir projekata na LAG natječaju	34
3.2. Opis tijeka izrade LRS i sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRS.....	34
Tablica 23: Događaji i sudionici tijekom izrade LRS.....	35
4. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA.....	36
4.1. Rezultati analize stanja područja na temelju SWOT analize.....	36
Tablica 24: SWOT analiza LAG-a.....	36
5. OPĆI CILJEVI, SPECIFIČNI CILJEVI I INTERVENCIJE LRS	40
5.1. Prikaz potreba LAG područja.....	40
Tablica 25: Potrebe LAG područja	40
5.2. Opis općih i specifičnih ciljeva LRS	43
Tablica 26: Opći i specifični ciljevi LRS.....	43
5.3. Opis intervencija LRS uključujući projekte suradnje.....	45
Tablica 27: Intervencije u LRS	45
Tablica 28: Projekti suradnje	48
Tablica 29: Opis intervencija	49
5.4. Opis procesa odabira projekata na LAG natječajima	63
5.5. Usklađenost LRS sa ZPP	64
Tablica 30: Usklađenost LRS sa SP ZPP.....	64
6. KAPACITET LAG-a ZA PROVEDBU LRS	66
6.1. Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbom LRS.....	66
Tablica 31: Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbu LRS	67
6.2. Opis praćenja (monitoring) i procjene (evaluacija) provedbe LRS.....	67
Tablica 32: Plan pokazatelja – pokazatelji rezultata ZPP	69
7. FINACIJSKI I AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS.....	71
7.1. Finacijski plan provedbe LRS	71
Tablica 33: Finacijski plan provedbe LRS.....	72
7.2. Akcijski plan provedbe LRS	73
Tablica 34: Akcijski plan provedbe LRS.....	73
8. PRILOZI.....	73
Prilog 1. Naselja i broj stanovnika (Popis stanovništva 2021.)	74
Prilog 2. Kulturna dobra	81
Prilog 3. Rezultati online ankete poljoprivrednih gospodarstava na području LAG-a za definiranje intervencija	84
Prilog 4. Odabir projekata od strane UO LAG-a.....	95

1. OPIS PODRUČJA KOJE OBUHVAĆA LRS

1.1.Osnovne zemljopisne značajke područja LAG-a

1.1.1. Područje LAG-a

LAG Gorski kotar obuhvaća cijelo područje Gorskog kotara i nalazi se u zapadnom dijelu Primorsko-goranske županije koja, unutar NUTS 2 pripada Jadranskoj Hrvatskoj. Ukupna površina Gorskog kotara je 1.273,1 km², što čini 35,5% površine PGŽ, dok u njemu živi 7,14% stanovništva PGŽ.

Područje LAG-a obuhvaća općinu Brod Moravice, grad Čabar, grad Delnice, općine Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora i Skrad te grad Vrbovsko.

Općina Brod Moravice obuhvaća 38 naselja: Brod Moravice, Colnari, Čučak, Delači, Doluš, Donja Dobra, Donja Lamana Draga, Donji Šajn, Donji Šehovac, Goliki, Gornja Lamana Draga, Gornji Kuti, Gornji Šajn, Gornji Šehovac, Goršeti, Kavrani, Klepeće Selo, Kocijani, Lokvica, Maklen, Male Drage, Moravička Sela, Nagličići, Nove Hiže, Novi Lazi, Pauci, Planica, Podgorani, Podstene, Razdrto, Smišljak, Stari Lazi, Šepci Podstenski, Šimatovo, Velike Drage, Zahrt, Zavrh, Završje.

Grad Čabar obuhvaća 41 naselje: Bazli, Brinjeva Draga, Crni Lazi, Čabar, Donji Žagari, Fažonci, Ferbežari, Gerovo, Gerovski Kraj, Gorači, Gornji Žagari, Hrib, Kamenski Hrib, Kozji Vrh, Kraljev Vrh, Kranjci, Lautari, Lazi, Makov Hrib, Mali Lug, Mandli, Okrivje, Parg, Plešće, Podstene, Požarnica, Prezid, Prhci, Prhutova Draga, Pršleti, Ravnice, Selo, Smrečje, Smrekari, Sokoli, Srednja Draga, Tropeti, Tršće, Vode, Vrhovci, Zamost.

Grad Delnice obuhvaća 55 naselja: Bela Vodica, Belo, Biljevina, Brod na Kupi, Crni Lug, Čedan, Dedin, Delnice, Donja Krašićevica, Donje Tihovo, Donji Ložac, Donji Okrug, Donji Turni, Gašparci, Golik, Gornja Krašićevica, Gornje Tihovo, Gornji Ložac, Gornji Okrug, Gornji Turni, Grbajel, Guče Selo, Gusti Laz, Hrvatsko, Iševnica, Kalić, Kočićin, Krivac, Kupa, Kuželj, Leska, Lučice, Mala Lešnica, Malo Selo, Marija Trošt, Plajzi, Podgora, Turkovska, Požar, Radočaj Brodski, Raskrižje Tihovo, Razloge, Razloški Okrug, Sedalce, Srednja Krašićevica, Suhor, Ševalj, Turke, Velika Lešnica, Velika Voda, Zagolik, Zakrajc, Turkovski, Zalesina, Zamost Brodski, Zapolje Brodsko, Zelin Crnoluški.

Općina Fužine obuhvaća 6 naselja: Belo Selo, Benkovac Fužinski, Fužine, Lič, Slavica, Vrata.

Općina Lokve obuhvaća 7 naselja: Homer, Lazac Lokvarski, Lokve, Mrzla Vodica, Sleme, Sopač, Zelin Mrzlovodički.

Općina Mrkopalj prostire se na oko 800 m nadmorske visine obuhvaća 6 naselja: Begovo Razdolje, Brestova Draga, Mrkopalj, Sunger, Tuk Mrkopaljski, Tuk Vojni.

Općina Ravna Gora obuhvaća 6 naselja: Kupjak, Leskova Draga, Ravna Gora, Stara Sušica, Stari Laz, Šije.

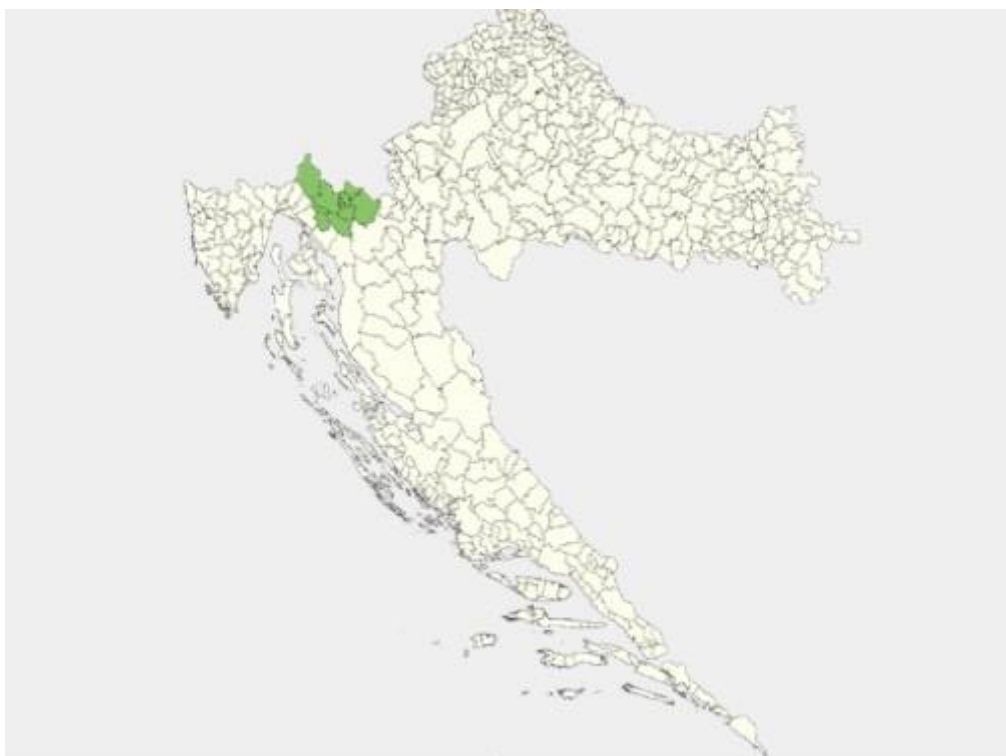
Općina Skrad obuhvaća 32 naselja: Belski Ravan, Brezje Dobransko, Bukov Vrh, Bukovac Podvrški, Buzin, Divjake, Gorani, Gorica Skradska, Gornja Dobra, Gramalj, Hlevci, Hosnik, Hribac, Mala Dobra, Malo Selce, Pečišće, Planina Skradska, Podslemeni Lazi, Podstena, Pucak, Raskrižje, Rasohe, Resnatac, Rogi, Skrad, Sleme Skradsko, Trški Lazi, Tusti Vrh, Veliko Selce, Vrh Brodski, Zakrajc Brodski i Žrnovac.

Grad Vrbovsko obuhvaća 65 naselja: Blaževci, Bunjevci, Carevići, Damalj, Dokmanovići, Dolenci, Donji Vučkovići, Donji Vukšići, Draga Lukovdolska, Dragovići, Gomirje, Gorenci, Gornji Vučkovići, Gornji Vukšići, Hajdine, Hambarište, Jablan, Jakšići, Kamensko, Klanac, Komlenići, Lesci, Liplje, Lukovdol, Ljubošina, Majer, Mali Jadrč, Matići, Međedi, Mlinari, Močile, Moravice, Musulini, Nadvučnik, Nikšići, Osojnik, Petrovići, Plemenitaš, Plešivica, Podvučnik, Poljana, Presika, Radigojna, Radočaj, Radoševići, Rim, Rtić, Severin na Kupi, Smišljak, Stubica, Štefanci, Tići, Tomići, Topolovica, Tuk, Veliki Jadrč, Vrbovsko, Vučinići, Vučnik, Vujnovići, Vukelići, Zapeć, Zaumol, Zdihovo, Žakule.

Slika 1. Karta LAG područja s vidljivim granicama JLS-ova u LAG-u

Slika 2: Karta položaja LAG-a na karti Republike Hrvatske

Tablica 1: Osnovni podaci o LAG-u

Osnovni statistički podaci o LAG-u						
Naziv JLS	Broj stanovnika u JLS	Naselja iz JLS u sastavu LAG-u	Broj stanovnika u naselju	Površina JLS km ²	Gustoća stanovnika u JLS (stan/km ²)	Broj kućanstava u JLS
Brod Moravice	663	Navedeno u prilogu 1	Navedeno u prilogu 1	61,71	10,74	282
Čabar	3.226	Navedeno u prilogu 1	Navedeno u prilogu 1	280,18	11,51	1.304
Delnice	5.135	Navedeno u prilogu 1	Navedeno u prilogu 1	230,21	22,31	2.047
Fužine	1.394	Navedeno u prilogu 1	Navedeno u prilogu 1	86,38	16,14	590
Lokve	850	Navedeno u prilogu 1	Navedeno u prilogu 1	42,32	20,09	370
Mrkopalj	924	Navedeno u prilogu 1	Navedeno u prilogu 1	156,98	5,89	386
Ravna Gora	2.028	Navedeno u prilogu 1	Navedeno u prilogu 1	82,82	24,49	831
Skrad	858	Navedeno u prilogu 1	Navedeno u prilogu 1	53,69	15,98	335
Vrbovsko	3.876	Navedeno u prilogu 1	Navedeno u prilogu 1	279,84	13,85	1.663
Ukupno LAG	18.954	256	Navedeno u prilogu 1	1.274,13	14,88	7.808
Osobna iskaznica LAG-a						
OIB	36370754555					
Adresa sjedišta	Rudolfa Strohala 118, 51316 Lokve					
Adresa podružnica	N/P					
Kontakt telefon	+385 (0)51 831 205					
Kontakt e-mail	info@lag-gorskikotar.hr					
Mrežna stranica	http://www.lag-gorskikotar.hr/					

Izvor: Državni zavod za statistiku – osnovni statistički podaci o LAG-u; Popis stanovništva 2021. – konačni rezultati, ožujak 2022.

1.1.2. Geomorfološke i klimatske karakteristike na području LAG-a

Geološku strukturu Gorskog kotara obilježava krš. Prevladava „zeleni krš“, tj. šume, gdje velike količine padalina utječu na veliku šumovitost i prirodno obnavljanje šumskih sastojina.

Flora Gorskog kotara mijenja se pretežno sa promjenom nadmorske visine. Niže područje Gorskog kotara (do 400 m nadmorske visine) obraslo je pretežno bjelogoricom. Prevladava bukva, zatim grab, brijest, jasen, lipa i ostale meke listače. U višem gorskom području, 400-1.000 m nadmorske visine, značajne su samonikle, mješovite šume bukve i jele ili čiste šume četinjača, uglavnom jele i smreke. Pretplaninsko područje obuhvaća prostor iznad 1.000 m nadmorske visine. Tu je značajna pretplaninska šuma bukve i smreke. U najvišim pretplaninskim predjelima iznad 1.400 m nadmorske visine, javlja se klekovina bukve.

Šume, točnije šumsko zemljište prostire se na 107.236 ha, odnosno 84,2% površine Gorskog kotara. Od toga 74.505 ha ili 69,48% šumskog zemljišta pripada šumskom području u vlasništvu Republike Hrvatske kojima gospodari javno poduzeće Hrvatske šume d.o.o. Nadalje, u privatnom vlasništvu je 25.893 ha ili 24,15% šumskog zemljišta. NP Risnjaku pripada 6.102 ha ili 5,69% šumskog zemljišta, a 736 ha ili 0,69% šumskog zemljišta Gorskog kotara u vlasništvu je Fakulteta šumarstva i drvne tehnologije Sveučilišta u Zagrebu.

Javno poduzeće Hrvatske šume d.o.o. gospodari šumskim bogatstvom Gorskog kotara, poštujući ekološke, ekonomske i socijalne standarde što je potvrđeno posjedovanjem međunarodnog certifikata FSC.

Gorski kotar obiluje bogatom florom i faunom. Gornji tok rijeke Kupe je „dolina leptira“ sa 108 vrsta danjih leptira što predstavlja 60% hrvatske faune leptira. Na području NP Risnjak gnijezdi se 78 vrsta ptica dok je u NP sa bližom okolicom do sada zabilježeno 114 vrsta ptica od kojih su 26 na popisu ugroženih vrsta.

U mirnim i mješovitim šumama, između 700-1.200 m, gnijezdi se veliki tetrijeb koji izumire. Gorski kotar jedno je od rijetkih mjesta u Europi koje nastanjuju sve tri europske velike zvijeri – medvjed, vuk i ris. JU „Priroda“ čiji je osnivač Primorsko-goranska županija u suradnji sa Općinom Ravna Gora uz pomoć ESIF sredstava izgradila je i opremila „Centar za velike zvijeri“ u Staroj Sušici. Glavna divljač koja se i najviše lovi je srna i divlja svinja. Najznačajnije rijeke Gorskog kotara su rijeke crnomorskog sliva, to su Čabranka i Kupa koje čine međudržavnu granicu sa Republikom Slovenijom te rijeka Dobra.

Jezera Gorskog kotara su umjetna, građena kako bi se akumulirana voda koristila za proizvodnju električne energije. Sva jezera smještena su u Općini Lokve (Jezero Mrzla Vodica i Lokvarsko jezero) i Općini Fužine (Jezero Lepenica, Bajer i Potkoš) gdje su hidromorfološki uvjeti i geološka struktura tla najpogodniji za stvaranje akumulacijskih jezera.

Klimatske značajke Gorskog kotara definira klasa klime „Cfsbx“, a viših dijelova (viši od 1.200 m nm) klasa klime „Dfsbx“. Maksimalne temperature zraka za povratno razdoblje od 50 godina iznosile su 30-35°C, a minimalne od -20 do -25°C. Zbog velike razvedenosti područja Gorskog kotara srednja godišnja temperatura zraka kreće se između 3°C (planine) i 11°C (niža područja Gorskog kotara). Godišnje prosječne oborine u promatranom razdoblju od 1971. do 2000. godine iznosile su između 1.900 i 2.400 mm, a na najvišim planinama Gorskog kotara kreću se između 2.400 – 3.900 mm. Godišnji broj oborinskih dana iznosi 170 (47% dana u godini) te tijekom čitave godine ima dovoljno oborina za zadovoljavanje potreba biljaka za vodom. Broj vedrih dana dosta je promjenjiv i kreće se između 53 i 73, dok je broj oblačnih dana između 120 i 140. U gorskom području prevladava perhumidna klima. Srednje mjesečne vrijednosti relativne vlažnosti iznosi 70-87%.

1.1.3. Kulturna, povijesna i prirodna baština na području LAG-a

1.1.3.1. Kulturno-povijesna baština

Na području Grada Delnice u slikovitom Kaštelu Zrinskih iz 17. stoljeća, u Brodu na Kupi nalazi se stalni muzejski postav, a povijest se može doživjeti i posjetom Popovićevom mlinu, Kući Rački, obilaskom Putovima baštine, te posjetima sakralnim objektima. U Crnom Lugu, također naselju u sastavu Grada Delnica, nalazi se najstarija staklarna u kontinentalnom dijelu Hrvatske, te najstarija parna pilana u Hrvatskoj.

Specifičnost Općine Brod Moravice je velik broj sakralnih objekata, čak njih 13, od kojih se ističe župna crkva sv. Nikole, crkva Majke Božje Škapularske, crkvice sv. Mihovila s križnim putem, crkvice sv. Andrije, te raspela, koja su djela pučkih anonimnih autora. Pored sakralnih objekata, Općina je specifična i po Piljaku, kamenom signalnom stupu koji se koristio u vrijeme napada Turaka za obavješćivanje naroda o dolasku opasnosti. Knezovi Zrinski i Frankopani ostavili su u nasljeđe kulu Turanj u Brod Moravicama, koja je u 19. stoljeću preuređena u zvonik, a 1944. godini bio je teško oštećen u zračnom napadu i obnovljen u poslijeratnim godinama.

Dio Grada Čabra od 1997. godine u sastavu je Nacionalnog parka Risnjak te uključuje područje izvora rijeke Kupe, dio Risnjaka i Snježnika. Utemeljitelj Čabra je Petar Zrinski, čiji se dvorac nalazi u središtu mjesta. Uz dvorac s galerijom Vilima Svečnjaka postoje i povijesni ostaci rimskog limesa, te ostaci nekadašnjeg rudnika žive koji je bio drugi po veličini u Europi. Pored toga, područje Čabra bogato je i sakralnim objektima kao npr.: crkva sv. Vida, crkvice na Žalosnom Vrh i u Kranjcima, te crkva sv. Antuna Padovanskog u kojoj se nalazi oltarna slika Walentina Metzingera iz 18. stoljeća. Nadalje, u mjestu Mali Lug rodno je mjesto Petra Klepca, poznatog po djelima u borbi protiv Turaka.

Općina Fužine je specifična po uporabi svoja 3 narječja- što, kaj i ča. U Općini Fužine zabilježeni su rani počeci obrazovanja gdje od 1785. godine postoji osnovna škola. U Fužinama je rođen i prvi predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, doktor Franjo Rački (1828. – 1894.). Također, u Općini Fužine nalazi se najveći sakralni objekt u Gorskom kotaru – crkva sv. Antuna Padovanskog u Fužinama, a u Liču se nalazi Zavičajna zbirka koja sadrži brojne etnografske predmete i arhivsku građu.

Kultura i povijest Općine Lokve mogu se vidjeti u Kući prirode „Kotač“ i galeriji Lujzijani, te u Bunkeru na Bukovcu iz 1941. godine, kojeg je Lokvama u nasljeđe ostavila talijanska vojna vlast. Lokve su domaćin i Goranskoj kiparskoj radionici na kojoj poznati umjetnici koriste goranske motive kao inspiraciju.

Zaštitni znak Lokava je žaba, a neke manifestacije po kojima su Lokve poznate su: Žabarska noć, POJ (Pješice oko jezera) i BOJ (Biciklom oko jezera) te Noć spilja.

Prvo spominjanje Općine Mrkopalj datira 1477. godine. Na području Općine je 1913. godine organiziran prvi skijaški tečaj za Hrvatsku. Općinu krase i fajeri (ostaci vijadukta Karolinske ceste iz 1732.), te Matić Poljana, gdje se nalazi spomenik 26-orici smrznutih partizana. Kroz godinu se održavaju mnoge manifestacije, a najpoznatije su “Proštenje u Mrkoplju”, i “Memorijal mira”.

U Ravnoj Gori rodio se i istaknuti znanstvenik i pedagog, prof. dr. Branimir Marković, čije ime nosi i osnovna škola u Ravnoj Gori. U Staroj Sušici se nalazi frankopanski kaštel,

odnosno dvorac, a nasuprot dvorca crkvice sv. Antuna Padovanskog. Općina Ravna Gora organizira i različite manifestacije kao što su Festival starina „Iz bakine škrinje“, etno-gastro festival „Dani plodova gorja“, „Festival komorne glazbe“, te „Festival vune“. Na području općine nalazi se i Centar za posjetitelje „Velike zvjeri“.

U Općini Skrad se nalazi Muževa hiša, mjesto koje se koristilo za skrivanje pred Turcima, te prva hidrocentrala sagrađena u Gorskom kotaru, izgrađena 1921. godine. U Općini se tradicionalno održava i Festival malina.

Stanovnici Grada Vrbovskog brinu o svojoj povijesti i kulturi organizirajući Vrbošćansku zimsku večer, Bundevidaju na kojoj se izlaže autohtona hrana i uprizoruju stari običaji te Severinsku večer, kojom se uprizoruje jedan događaj iz bogate severinske povijesti. Pored toga, u Lukovdolu, rodnom mjesto Ivana Gorana Kovačića, slave njegov rad Festivalom Goranovo proljeće, prilikom kojeg se dodjeljuju nagrade Goranovog proljeća – „Goranov vijenac“.

Tablica 2: Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a

JLS	Vrsta kulturnog dobra						
	Nepokretno kulturno dobro				Pokretno kulturno dobro		Nematerijalno kulturno dobro
	Pojedinačno	Kulturno - povijesna cjelina	Kulturni krajolik	Arheologija	Pojedinačno	Zbirka	
Brod Moravice	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2
Čabar	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2
Delnice	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2
Fužine	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2
Mrkopalj	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2
Skrad	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2
Vrbovsko	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2	Navedeno u prilogu 2
Ukupno LAG	46	11	1	1	7	3	3

Izvor: Ministarstvo kulture i medija, ožujak 2022..

1.1.3.2. Prirodna baština na području LAG-a

Područje LAG-a krasi bogata prirodna i kulturna baština.

Na području Općine Brod Moravice nalaze se rijetke planinske vrste kao što su crveni ljiljan, sunovrat, planinčica, božika, a stanovnici od bobica „brinja“ pripremaju ljekovitu rakiju, „brinjevicu“.

Na Delničkom području nalazi se Nacionalni park Risnjak, Park šuma Japlenški vrh, Petehovac, te bogata Dolina Kupe.

Bogatstvo voda Općine Fužine vidi se u 3 akumulacijska jezera: Bajer, Lepenica i Potkoš, te spilja Vrelo. Oko jezera Bajer, sve do jezera Lepenica, proteže se šetnica, a spilja Vrelo karakteristična je po svojoj konfiguraciji, bez ijedne stepenice, te je dostupna svima.

Na područje Općine Lokve nalazi se špilja Lokvarka, Lokvarsko jezero, Debela lipa (rezervat šumske vegetacije), te Park-šuma Golubinjak.

Na području Općine Mrkopalj nalaze se Bijele i Samarske stijene, proglašene 1985. godine strogim rezervatom prirode i skijalište Čelimbaša. U šumi Sungerski lug nalazi se stanište endemske vrste zmijanac. Specifičnost Begovog Razdolja, naselja na području Općine Mrkopalj je ta što je najviše naseljeno mjesto u Republici Hrvatskoj te se nalazi na 1.078 metara iznad mora.

Šume na području Općine Ravna Gora stanište su mrkome medvjedu, vuku, lisici, zecu, risu, jelenu, srni, šojki te sivoj vrani.

Na području Općine Skrad nalazi se zaštićeni krajobraz Zeleni vir i Vražji prolaz, u kojem raste rijedak primjerak flore - Alpska tustica. Zeleni vir dom je i čovječjoj ribici, jednoj od rijetkih primjera naše faune.

Zaštićeni krajolik Kamačnik nalazi se na području Grada Vrbovskog.

Tablica 3: Zaštićeni prirodni lokaliteti na području LAG-a

Kategorija zaštite	Naziv	Površina u ha	Godina proglašenja	JLS-ovi u LAG-u na čijem području se nalazi
n/p	n/p	n/p	n/p	Brod Moravice
n/p	n/p	n/p	n/p	Čabar
Nacionalni park	Risnjak	6.340,29	1953.	Delnice
Park šuma	Japlenški vrh	77,52	1953.	
Spomenik prirode	Izvor Kupe	16,49	1963.	
n/p	n/p	n/p	n/p	Fužine
Posebni rezervat	Debela Lipa – Veliki rebar	125,01	1964.	Lokve
Park šuma	Golubinjak	53,05	1955.	
Strogi rezervat	Bijele i Samarske stijene	1.115,94	1985.	Mrkopalj
n/p	n/p	n/p	n/p	Ravna Gora

Zaštićeni krajobraz	Vražji prolaz	252.71	1962.	Skrad
Zaštićeni krajobraz	Zeleni vir			
Zaštićeni krajobraz	Kamačnik	83,53	2002.	Vrbovsko
Spomenik prirode	Stara Tisa u Međedima	0	1966.	
Spomenik parkovne arhitekture	Park uz dvor Severin na Kupi	6,77	1966.	
Ukupno LAG	11			

Izvor: Bioportal, web portal informacijskog sustav zaštite prirode, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, veljača 2023.

The map displays the Lika region in Croatia, with various protected areas and geographical features. Key locations labeled include Gospić, Šibenik, Zadar, and various parks and reserves. A red outline highlights the area around the city of Zadar, and a green outline highlights the area around the city of Gospić. The map also shows the coastline and major roads.

Područjem LAG-a prolazi autocesta A6 Bosiljevo-Rijeka, s izlaznim čvorištima Vrbovsko, Ravna Gora, Delnice i Vrata. Državne ceste koje prolaze područjem LAG-a su D3 - Tomić Draga – Skrad – Kupjak – Delnice - Sopač; DC32 – GP Prezid (RS) - Delnice (D3; DC42 - Vrbovsko – Ogulin – Josipdol – Plaški - Grabovac (D1); DC 203 – GP Brod na Kupi (RS) - Delnice (D3); DC 305 – Parg (D32) - Čabar (Ž 5031).

Područje je povezano sa 11 županijskih kao i lokalnih cesta.

Željezničku infrastrukturu regije čini dionica željezničke pruge Zagreb - Karlovac - Vrbovsko – Moravice – Delnice – Fužine – Plase - Rijeka, koja je od međunarodnog značenja (koridor TEN-T mreže). Brod Moravice i Skrad imaju mogućnost korištenja samo željezničkog javnog prijevoza dok Ravna Gora, Mrkopalj i Čabar samo autobusnog javnog

prijevoza. Postotak kućanstava u LAG-u s ugovorenim nepokretnim širokopojasnim pristupom brzine 2 Mbit/s i više 30-45% ovisan je o jedinici lokalne samouprave. U rujnu 2021. je krenula izgradnja prve optičke infrastrukture u centralnim mjestima. Predstoje značajna ulaganja u 5G mobilnu mrežu koja će omogućiti upravljanje i komunikaciju sa brojnim uređajima i senzorima koji će biti sastavni dio koncepta pametnih gradova i sela. Emitiranje digitalnog radijskog i televizijskog programa za područje Gorskog kotara odvija se putem odašiljača Učka i Mirkovica.

Vodoopskrba u Gorskom kotaru se provodi preko tri vodoopskrbna sustava kojima upravljaju javni isporučitelji vodnih usluga te na čije je vodoopskrbne sustave priključeno više od 90% kućanstava. Iako je područje Gorskog kotara vrlo bogato pitkom vodom, opskrba vodom je gotovo bez ikakvih rezervi, a pojedini dijelovi mreže nedovoljnog su kapaciteta. Zbog malog broja korisnika na velikom području, izgradnja i održavanje vodoopskrbnog sustava iznimno je skupa. Održivost i sigurnost vodoopskrbe osigurat će se dovršetkom izgradnje regionalnog vodovoda Gorski kotar. U prijelaznom razdoblju do izgradnje akumulacije Križ potrebno je krenuti u izgradnju privremenog vodozahvata na Lokvarskom jezeru.

Sustav prikupljanja otpadnih voda na području LAG-a još uvijek ne prati suvremene metode prikupljanja i obrade. Dijelovi Gorskog kotara koji nemaju izgrađene sustave odvodnje, otpadne vode rješavaju putem septičkih i crnih jama. Projektiranja i velike investicije u vodoopskrbu i odvodnju trenutno se odvijaju u svim jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara. Posebice se tu ističu investicije na području Delnica te Brod Moravice i Fužine. Na području Gorskog kotar postoje višenamjenske akumulacije, a to su Lokvarsko jezero, Lepenica i Bajer. Navedene akumulacije koriste se primarno u svrhu proizvodnje električne energije te za sport i rekreaciju.

Područjem Grada Delnica i Grada Vrbovskog te općina Fužine, Lokve i Ravna Gora prolazi trasa JANAF-a. Istim područjem prolazi i trasa magistralnog plinovoda Pula – Karlovac. Na području Gorskog kotara nema izgrađene lokalne plinske mreže, kao ni centralnih toplifikacijskih sustava. Instalirani kapacitet sunčanih elektrana iznosi 575 kW, što je ukupno 7,9% ukupno instaliranog kapaciteta u PGŽ. Iako na području trenutno nema izgrađenih vjetroelektrana, prema prostornom planu izgradnja istih na području Gorskog kotara je moguća na području Tuhobića u Općini Fužine i Poljičke kose u Općini Ravna Gora. Na području LAG-a je instalirano 10 punionica za električna vozila s 26 utičnih mjesta snage od 22 kW do 50 kW. Punionice se nalaze u gradovima Delnice i Vrbovsko, te općinama Ravna Gora, Fužine i Skrad. Na području Gorskog kotara postavljeni su punktovi za najam i punjenje elektro bicikala.

Tablica 4: Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a

Vrsta infrastrukture	Mjerna jedinica	Ukupno
Autocesta	Km	31,20
Državna cesta	Km	185,3
Županijska cesta	Km	206,9
Lokalna cesta	Km	119,6
Nerazvrstana cesta	Km	440,53
Željeznička pruga	Km	42,86
Biciklističke staze	Km	905
Međunarodne zračne luke	Broj	n/p
Ostale zračne luke	Broj	n/p
Morske luke	Broj	n/p

Riječne luke	Broj	1
Elektr. ener. kablovi	Km	175
Pokrivenost elektroničko-komunikacijske infrastrukture	% pokrivenosti EK infrastrukture – bakrena parica	99,38
	% pokrivenosti EK infrastrukture – svjetlovod	0,62
	% pokrivenosti EK infrastrukture – koaksijalni kabel	0
Plinovod	Km	11,41
Vodovod	Km	226,03
Kanalizacija	Km	55,47
Pročišćivači otpadnih voda	Broj	5
Centri za gospod. otpadom	Broj	n/p
Pretovarni centri	Broj	1

Izvor: Jedinice lokalne samouprave, jedinice područne (regionalne) samouprave, lokalne i regionalne razvojne agencije

1.1.5. Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a

Predškolski odgoj na području LAG-a organiziran je u dječjim vrtićima koje su osnovale sve jedinice lokalne samouprave. Na području ne postoji privatno registriranih vrtića, ali u gradu Delnice postoje dva obrta za čuvanje djece. Dječji vrtić „Hlojkica“ u Delnicama ima trenutni kapacitet koji nije dostatan, nedostaje prostora za još 40 djece, a planirano je uređenje i proširenje prostora kako bi se kapacitet povećao.

U Fužinama djeluje Dječji vrtić „Snježna pahulja“ s jasličkim i vrtićkim programom. Uz vrtić, u Ravnoj Gori i Vrbovskom djeluju i jaslice, dok su u ostalim jedinicama lokalne samouprave organizirane vrtićke skupine.

Na području LAG-a nalazi se deset osnovnih, jedanaest područnih, tri srednje škole, jedan učenički dom i jedna osnovna glazbena škola u Delnicama s dva područna odjela u Vrbovskom i Fužinama.

Na području LAG-a djeluju dva stalna muzejska postava. Jedan se nalazi u Čabru u dvorcu Zrinskih te jedan u Brodu na Kupi u Kaštelu Zrinskih u sklopu kojeg djeluje Prirodoslovni muzej Rijeka - Stalni postav "Divljina s pogledom na more" i Interpretacijski centar "Putovima Frankopana, Brod na Kupi".

Navedeni dvorac i kaštel zajedno sa manastirom u Gomirju uključeni su u Kulturno-turističku rutu „Putovima Frankopana“. Kulturno povijesne zbirke nalaze se u Liču, Delnicama i Brod Moravice. Evidentirane sakralne građevine nalaze se na području Mrkoplja, Brod Moravica, Ravnoj Gori, Lokvama, Fužinama te na području Čabra. Na području Grada Delnica zaštićena kulturna dobra su Kaštel Zrinski te Kuća Rački. U Velikoj Lešnici Etno zona Lešnica je nepokretno kulturno dobro i kulturno povijesna cjelina. Pokladni običaj Crnoluški pesnici registrirani su kao nematerijalno kulturno dobro. Prva hidroelektrana na području Gorskog kotara u Općini Skrad spada pod spomenik tehničke kulture kao nepokretno pojedinačno dobro. Kulturni spomenici u Općina Ravna Gora su Frankopanski dvorac te crkva Svete Terezije Avilske. Memorijalni krajolik Matić poljane, koji se nalazi u Općini Mrkopalj, kulturni je krajolik. Nepokretno kulturno dobro Grada Vrbovskog je rodna kuća Ivana Gorana Kovačića. Čabarski govor je 2015. godine uvršten u nematerijalno kulturno dobro.

U regiji je registrirano 73 aktivnih udruga u području kulture i umjetnosti. Najveći broj udruga iz područja kulture po stanovniku ima Općina Lokve, a najmanji Općina Skrad. Udruge i njihovi programi u kulturi financiraju se iz lokalnih, županijskih i državnih izvora, putem privatnih donacija te samom djelatnošću udruga.

U Gorskom kotaru, prema podacima Ministarstva uprave, registrirane su 103 aktivne udruge u sportu.

Od značajnije sportske infrastrukture svaka jedinica lokalne samouprave ima nogometno igralište. Sportske dvorane imaju Grad Delnice, Grad Vrbovsko i Grad Čabar. Kuglane imaju Grad Delnice, Grad Vrbovsko, Općina Skrad i Općina Ravna Gora. Zatvoreni bazen ima Grad Delnice. Novootvorenu atletsku stazu ima Općina Mrkopalj kao i stazu za skijanje i skijaško trčanje. Grad Delnice raspolaže sa polivalentnom dvoranom i natkrivenim klizalištem. Teniske terene imaju Delnice, Fužine, Čabar i Vrbovsko. Vrbovska poljana je atraktivna za nordijsko skijanje te biciklizam, planinarenje i pješaćenje. Najveći broj udruga u sportu po stanovniku ima Mrkopalj, a najmanje Čabar. Na području LAG-a nudi se čitav niz rekreativnih sadržaja tijekom cijele godine.

Također, na području LAG-djeluje 9 udruga koje su registrirane u području tehničke kulture. Brod Moravice, Ravna Gora, Mrkopalj i Skrad nemaju registriranih udruga iz područja tehničke kulture, dok ostale jedinice imaju u prosjeku dvije udruge.

Ispostave Doma zdravlja PGŽ-a na području LAG-a djeluju u gradovima Čabar, Delnice i Vrbovsko gdje su u nepunom radnom vremenu dostupne opća medicina, patronaža, sanitetski prijevoz te fizikalna terapija. Oftalmološka ordinacija je u privatnom vlasništvu. Dom zdravlja Delnice nudi usluge pedijatra, logopeda, radiologa, ginekologa, laboratorija, interne te psihijatrijske medicine. Medicinske usluge opće prakse, patronaža i dentalna medicina dostupne su u svih 9 jedinica lokalne samouprave. Hitna medicina djeluje u Čabru, Delnicama i Vrbovskom. Ljekarne se nalaze u svim jedinicama LAG-a, osim u općinama Lokve i Brod Moravice.

Također, na području Gorskog kotara djeluju 3 doma za starije osobe, u javnom i privatnom vlasništvu. Smještajni kapacitet najveći je na području Delnica gdje je i najveća potražnja.

Tablica 5: Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a

Vrsta infrastrukture	Mjerna jedinica	Količina
Društveni/kulturni dom, dom za mlade	Broj	15
Kazališta	Broj	n/p
Kino dvorane	Broj	0
Knjižnice	Broj	5
Muzeji	Broj	5
Vatrogasni dom	Broj	20
Ambulanta	Broj	11
Dom zdravlja	Broj	2
Bolnica	Broj	n/p
Vrtići	Broj	15
Ostali predškolski objekti	Broj	2
Osnovne škole	Broj	22
Srednje škole	Broj	7
Sportske građevine (zatvorene) ne uključujući školske dvorane	Broj	2
Sportske građevine (otvorene)	Broj	23
Dom za nezbrinutu djecu	Broj	n/p
Dom za starije i nemoćne	Broj	3
Ustanove za rehabilitaciju ovisnika (koje ne spadaju pod bolnice)	Broj	n/p

Izvor: Jedinice lokalne samouprave jedinice područne (regionalne) samouprave, lokalne i regionalne razvojne agencije, ožujak 2022.

1.2. Gospodarske značajke područja LAG-a

Gospodarstvo

Gospodarske značajke područja LAG-a odnose se na 2019. godinu kao referentnu zbog toga što su 2020. i 2021. godina bile obilježene pandemijom COVID-19, što je ujedno ostavilo velik utjecaj na ekonomiju i gospodarstvo te prateće pokazatelje.

Prema podacima FINA servisa, najveći broj poduzeća je u sektoru industrijske proizvodnje. Sektor trgovine je po broju poslovnih subjekata u Gorskom kotaru na drugom mjestu, a građevinarstvo je na trećem.

Prerađivačka industrija generira 59% svih prihoda poduzeća registriranih u Gorskom kotaru. Prosječna neto plaća u Gorskom kotaru u 2019. godini iznosila je 662,95 EUR i bila je za 10,5% niža od prosječne neto plaće u Primorsko-goranskoj županiji. Prosječna neto plaća u industriji u Gorskom kotaru u 2019. godini bila je 688,12 EUR što je za 3,8% više od prosječne plaće u Gorskom kotaru.

Trgovina kao važan sektor u Gorskom kotaru ima niže neto plaće od prosjeka Gorskog kotara. Također smještaj, priprema i usluživanje hrane te građevinarstvo kao važni sektori Gorskog kotara imaju niža neto primanja od prosjeka. Posebno nepovoljno odskače sektor turizma gdje su goranske prosječne neto plaće za više od 132,72 EUR niže od županijskih prosječnih neto plaća. Nezaposlenost se u Gorskom kotaru u razdoblju između 2015. do 2019. godine smanjila za 66%.

Prema strukturi zaposlenosti najveći rast bilježi zaposlenost kod pravnih osoba, a najveći pad u promatranom razdoblju bilježi zaposlenost u obrtima i slobodnim zanimanjima. Između

2015.-2019. Lokve, Mrkopalj i Skrad bilježe pad broja zaposlenih, a istom razdoblju Općina Fužine te Grad Delnice imaju rast zaposlenih.

U Gorskom kotaru u 2019. godini preko 50% zaposlenih radilo je u malim poduzećima. Najviše poduzetnika u 2019. godini bilo je registrirano na području Grada Delnica - 151, a najmanji broj na području Općine Mrkopalj - 13. Prosječna neto plaća u navedenoj godini najviša je bila na području Grada Čabra i Delnica, a najniža na području Općine Skrad i Mrkopalj.

Nadalje, jedanaest od petnaest najvećih goranskih poduzeća prema prihodima u 2019. godini su iz sektora *industrije*, tri iz *građevinarstva*, a jedno iz *sektora trgovine*. Ukupni prihodi po zaposlenom u goranskim poduzećima u 2019. su bili 14,5% ispod županijskog prosjeka.

Obrtnici Gorskog kotara organizirani su u tri udruženja koja su sastavni dio Obrtničke komore Primorsko-goranske županije:

- Udruženje obrtnika Delnice
- Udruženje obrtnika Čabar
- Udruženje obrtnika Vrbovsko

U Gorskom kotaru na dan 01.12.2020. godine bilo je aktivno 485 obrta. Broj zaposlenih u obrtima Gorskog kotara u razdoblju od 2015. do 2019. godine smanjio se za 9%. Također, u Gorskom kotaru djeluje 17 aktivnih poduzetničkih zona te je 2018. bilo u planu otvoriti još 19 poslovnih zona.

Prema indeksu razvijenosti koji je pokazatelj razvoja određenog područja, Gorski kotar sa prosječnim indeksom razvijenosti od 100,58% spada u natprosječno razvijena područja u Republici Hrvatskoj. Brod Moravice, Mrkopalj, Skrad i Vrbovsko sa indeksom ispod 100 spadaju u potpomognuta područja Republike Hrvatske.

Turizam

U sektoru turizma u 2019. godini poslovalo je 12% svih registriranih poduzeća u Gorskom kotaru. Sektor turizma je te godine zapošljavao 3,33% ukupno zaposlenih djelatnika u poduzećima registriranim u Gorskom kotaru i ostvarivao 3% ukupnog prihoda svih poduzeća.

U razdoblju od 2017. do 2019. godine rast dolazaka u Gorski kotar iznosio je 10,8%. U pandemijskoj 2020. godini pad turističkih dolazaka u Gorski kotar u odnosu na 2019. godinu iznosio je 39%. Također, statistički podatci noćenja pokazuju da se gosti u Gorskom kotaru kraće zadržavaju.

Udio domaćih turista u ukupnim dolascima u Gorskom kotaru u 2019. godini je iznosio 54,8%. Općina Fužine i Grad Delnice u 2019. godini zajedno imaju 50,8% goranskih smještajnih kapaciteta. U 2019. godini na privatni smještaj otpada 60% ukupnih smještajnih kapaciteta, dok 6% pripada hotelima, 6% kampovima i 28% ostalom smještaju. Iste godine 46% ukupnog smještajnog kapaciteta Gorskog kotara spadalo je u srednju kategoriju, 35% je bilo bez kategorizacije, a u višoj kategoriji je 10% smještajnih jedinica. Visoku kategoriju nije imao niti jedan hotel i kamp, već samo 1% privatnog smještaja.

Šumarstvo i drvna industrija

Šumarstvo je jedna od najstarijih djelatnosti u Gorskom kotaru koja zapošljava u užem smislu 10,82% goranskih zaposlenika. Na nju se osim šumarstva, vežu drvna i celulozna industrija, transportni sektor, stolarski obrti, turizam, lovstvo, institucije za očuvanje prirode i energetika. Državne šume posjeduju 77% drvnih zaliha Gorskog kotara dok je 17% u privatnom vlasništvu. Ostatak otpada na drvenu zalihu koja pripada Nacionalnom parku Risnjak i Fakultetu šumarstva i drvne tehnologije Sveučilišta u Zagrebu.

Gorski kotar ima dugu tradiciju drveno - prerađivačke industrije koja je do danas ostala najveći goranski gospodarski sektor i poslodavac te najznačajniji čimbenik goranske opstojnosti. Najznačajnija su poduzeća i izvoznici iz sektora drvne industrije: Drvenjača d.d., Calligaris d.o.o., Ravna d.o.o., Lokve d.o.o., Finvest Corp d.d., Energy Pellets d.o.o., Protektor-Bandag - Katalinić d.o.o., Ravnogorska pilana d.o.o., RST Pellets d.o.o., Pilana Vrata d.o.o.

Goranski drvoprerađivači bore se sa značajnim problemima kao što su niska produktivnost prvenstveno uzrokovana zastarjelom ili jeftinijom, ne automatiziranom opremom, manjkom kapitala, „know-how“ je bez obzira na višestoljetnu tradiciju izgubljen, nestaje finalna proizvodnja jer goranski proizvođači ne mogu konkurirati visokotehnološkim, kreativnijim i produktivnijim konkurentima te jer je potražnja za drvnom sirovinom je veća od ponude.

Poljoprivreda

Poljoprivreda Gorskog kotara zajedno sa šumarstvom sudjeluje s 3% u ukupnim prihodima i 10,82% u ukupno zaposlenima u poduzećima sa sjedištem u Gorskom kotaru.

Poljoprivredno zemljište na području Gorskog kotara upisano u Upisnik poljoprivrednika zauzimalo je površinu od 3.652,4836 ha što iznosi 21,51 % ukupno upisanog poljoprivrednog zemljišta Primorsko-goranske županije. Najveći poljoprivredni subjekt prema ukupnom prihodu u Gorskom kotaru je poduzeće Vitek d.o.o. koja se primarno bavi uzgojem goveda za proizvodnju mesa u mjestu Lič.

Stočarstvo je tradicionalno primarna poljoprivredna djelatnost u Gorskom kotaru. U stočarstvu Gorskog kotara prvenstveno dominira uzgoj goveda i svinja. Na dan 31.12.2020. u Gorskom kotaru je bilo 529 goveda, te 136 svinja. Goranski stočari prvenstveno se bave uzgojem stoke za proizvodnju mesa ili za proizvodnju mliječnih prerađevina ili mlijeka koje se prodaje „na kućnom pragu“.

Poljoprivredne površine Gorskog kotara u najvećoj mjeri su namijenjene stočarstvu.

Pčelarstvo je također poljoprivredna grana sa bogatom tradicijom. U Gorskom kotaru 60 poljoprivrednih gospodarstava bavi se pčelarstvom te posjeduju 2.409 košnica. Goranski medun je jedini med u Primorsko-goranskoj županiji koji posjeduje Zaštićenu oznaku izvornosti.

Nadalje, u Gorskom kotaru djeluju 4 zadruge. Važnu ulogu u poljoprivrednom razvoju i istraživanju, promociji i edukaciji ima Centar za poljoprivredu i ruralni razvoj Primorsko-goranske županije koji se nalazi u Staroj Sušici u Općini Ravna Gora.

Lovstvo je također tradicionalna goranska gospodarska djelatnost koja obuhvaća uzgoj, zaštitu i lov divljači. Prema podacima Lovačkog saveza Primorsko-goranske županije Gorski kotar ima 20 lovišta. Lovozaupnici zajedničkih otvorenih lovišta su lokalna lovačka društva, a lovozaupnici državnih otvorenih lovišta su Hrvatske šume d.o.o.

Tablica 6: Osnovni razvojni pokazatelji LAG područja

JLS	Razvojna skupina prema IR	Indeks razvijenosti JLS	Prosječan dohodak po stanovniku, eura	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku, eura	Prosječna stopa nezaposlenosti	Opće kretanje stanovništva	Indeks starenja	Visoko obrazovano stanovništvo (VŠS, VSS)
Brod Moravice	4	98,029	3.989,52	283,27	0,2299	84,67	228,3	0,1857
Čabar	5	100,179	4.008,56	265,52	0,1585	85,90	179,2	0,1625
Delnice	6	104,355	4.410,11	367,79	0,1483	92,19	154,2	0,2134
Fužine	6	104,463	5.170,50	776,67	0,1205	88,35	225,7	0,1539
Lokve	5	101,000	4.049,26	425,14	0,1289	87,31	205,6	0,1498
Mrkopalj	4	98,910	4.387,69	406,53	0,1198	78,89	240,2	0,1356
Ravna Gora	5	100,894	4.507,80	349,03	0,1023	86,42	208,1	0,1271
Skrad	4	98,798	4.955,33	406,93	0,1361	79,45	293,3	0,1748
Vrbovsko	4	98,606	4.263,52	283,14	0,2068	82,24	190,2	0,1442
Ukupno LAG	n/p	n/p	39.742,29	3.564,02	1,3511	765,42	1924,8	1,447

Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova europske unije – stanje na 1.siječnja 2021

Tablica 7: Broj osoba zaposlenih u pravnim osobama po djelatnosti (NKD 2007) u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj zaposlenih prema području djelatnosti – NKD 2007																				Broj zaposlenih ukupno za sva područja	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T		U
2018.	518	7	1.418	64	150	366	312	237	102	23	45	0	48	131	370	598	162	60	29	0	0	4.640
2019.	512	7	1.150	61	159	376	298	249	136	21	18	0	49	63	389	599	141	59	28	0	0	4.315
2020.	529	7	1.382	61	137	501	274	238	163	27	40	0	49	92	536	584	184	54	30	0	0	4.888

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Tablica 8: Poduzetnici u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj poduzetnika prema području djelatnosti – NKD 2007																				Broj poduzetnika ukupno za sva područja	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T		U
2018.	28	1	91	7	9	65	70	21	59	7	1	6	48	61	0	2	3	9	13	0	0	501
2019.	31	1	96	5	8	65	72	20	55	6	1	7	48	65	0	2	3	9	14	0	0	508
2020.	33	1	92	6	9	68	72	20	52	6	1	8	46	69	0	3	3	9	12	0	0	510

Izvor: Hrvatska gospodarska komora

Tablica 9: Obrti u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj obrta prema djelatnosti		Broj obrta ukupno za sve djelatnosti
	Proizvodna djelatnost	Uslužna djelatnost	
2018.	55	320	375
2019.	52	328	380
2020.	54	334	388

Izvor: Hrvatska obrtnička komora

Tablica 10: Struktura poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a

JLS	Organizacijski oblik poljoprivrednika						
	OPG	SOPG	Obrt	Trgovačko društvo	Zadruga	Druga pravna osoba i ostalo	Od toga broj ekoloških proizvođača
Brod Moravice	14	1	n/p	n/p	1	n/p	n/p
Čabar	117	39	n/p	2	1	n/p	10
Delnice	68	24	1	5	n/p	n/p	4
Fužine	32	13	2	4	1	n/p	4
Lokve	17	4	1	1	1	n/p	2
Mrkopalj	39	28	2	n/p	1	n/p	5
Ravna Gora	43	15	5	6	n/p	1	4
Skrad	17	10	n/p	2	n/p	n/p	1
Vrbovsko	176	76	n/p	2	n/p	1	7
Ukupno LAG	523	210	11	22	5	2	37

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju – AGRONET, ožujak 2022.

Tablica 11: Veličina poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a

JLS	Ekonomska veličina poljoprivrednog gospodarstva (EUR)					
	do 3.000	3.001 – 8.000	8.001 – 15.000	15.001 – 50.000	50.001 – 100.000	100.001 i više
Brod Moravice	11	4	n/p	1	n/p	n/p
Čabar	112	36	6	6	n/p	n/p
Delnice	80	15	3	n/p	n/p	n/p
Fužine	36	9	2	3	n/p	2
Lokve	18	5	n/p	n/p	1	n/p
Mrkopalj	53	13	2	1	n/p	1
Ravna Gora	54	9	4	3	n/p	n/p
Skrad	24	5	n/p	1	n/p	n/p
Vrbovsko	195	48	5	7	1	n/p
Ukupno LAG	583	144	22	22	2	3

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, ožujak 2022

Tablica 12: Poljoprivredne i šumske površine na području LAG-a

JLS	Ukupna poljoprivredna površina (ha)	Ukupan broj parcela u ARKOD-u	Livade (ha)	Voćnjaci (ha)	Vinogradi (ha)	Maslinici (ha)	Pašnjaci (ha)	Oranice (ha)	Šume i šumsko zemljište (ha)
Brod Moravice	91,16	191	113	27	n/p	n/p	n/p	36	3.052,48
Čabar	458,39	1.522	1.060	109	n/p	n/p	n/p	192	16.233,45
Delnice	168,27	471	354	38	n/p	n/p	n/p	53	12.695,23
Fužine	636,79	282	124	44	n/p	n/p	n/p	64	4.945,26
Lokve	60,03	102	49	12	n/p	n/p	n/p	23	2.766,53
Mrkopalj	333,38	611	373	12	n/p	n/p	n/p	184	10.861,74
Ravna Gora	430,93	633	437	40	n/p	n/p	n/p	90	4.191,47
Skrad	31,43	119	71	18	1	n/p	n/p	19	3.756,79
Vrbovsko	710,83	2.153	1.396	179	17	n/p	n/p	321	13.131,76
Ukupno LAG	2.921,21	6.084	3.977	479	18	n/p	n/p	982	71.634,71

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede i Hrvatske šume d.o.o., ožujak 2022.

Tablica 13: Brojno stanje stoke na području LAG-a

JLS	Kategorija stoke							
	Govedo, br. grla	Ovca, br. grla	Koza, br. grla	Konj, br. grla	Svinja, br. grla	Perad, br. grla	Magarac, br. grla	Pčela (pčelinje zajednice)
Brod Moravice	2	58	5	16	n/p	170	5	114
Čabar	225	354	137	31	53	1.179	n/p	75
Delnice	27	92	4	6	28	1.669	n/p	309
Fužine	110	292	22	98	n/p	366	3	193
Lokve	5	339	10	1	n/p	129	n/p	20
Mrkopalj	89	312	14	3	12	916	n/p	8
Ravna Gora	79	280	2	11	54	870	7	46
Skrad	n/p	26	n/p	n/p	2	90	n/p	212
Vrbovsko	119	1.322	165	51	142	2.748	1	567
Ukupno LAG	656	3.075	359	217	291	2.541	16	1.544

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, ožujak 2022.

Tablica 14: Dolasci turista i noćenja u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

JLS	Godina																	
	2018.						2019.						2020.					
	dolasci turista			noćenja turista			dolasci turista			noćenja turista			dolasci turista			noćenja turista		
	ukupn o	doma ći	strani	ukupn o	doma ći	strani	ukupn o	doma ći	strani	ukupn o	doma ći	strani	ukupn o	doma ći	strani	ukupn o	doma ći	strani
Brod Moravice	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	200	96	104	1.170	354	816	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p
Čabar	1.062	570	492	3.133	1.580	1.553	992	555	437	2.874	1.414	1.460	876	663	213	2.312	1.708	604
Delnice	11.964	5.076	6.888	25.412	12.003	13.409	11.825	5.816	6.009	26.910	13.703	13.207	6.710	5.035	1.675	17.624	12.905	4.719
Fužine	10.552	5.600	4.952	29.220	14.399	14.821	11.907	6.185	5.722	29.893	15.536	14.357	6.286	5.375	911	16.719	13.026	3.693
Lokve	1.293	627	666	4.192	1.853	2.339	1.556	731	825	4.834	2.016	2.818	1.056	817	239	3.025	1.967	1.058
Mrkopalj	2.730	1.921	809	8.058	4.692	3.366	2.388	1.646	742	6.795	4.284	2.511	2.319	2.086	233	6.402	5.508	894
Ravna Gora	7.865	4.578	3.287	15.482	10.801	4.681	7.734	4.545	3.189	14.497	10.108	4.389	4.075	3.238	837	9.936	8.480	1.456
Skrad	1.317	1.092	225	2.888	2.028	860	1.442	1.087	355	3.362	1.945	1.417	1.592	1.410	182	3.829	3.070	759
Vrbovsko	2.781	1.691	1.090	10.749	5.027	5.722	2.702	1.664	1.038	9.267	4.337	4.930	1.937	1.520	417	6.421	3.815	2.606
Ukupno LAG	39.564	21.155	18.409	99.134	52.383	46.751	40.746	22.325	18.421	99.602	53.697	45.905	24.851	20.144	4.707	66.268	50.479	15.789

Izvor: Državni zavod za statistiku, ožujak 2022.

Tablica 15: Dobna struktura nezaposlenih na području LAG-a

JLS	Dobna.struktura																														
	15-19			20-24			25-29			30-34			35-39			40-44			45-49			50-54			55-59			60.i.više			ukupno
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	
Brod Moravice	1	n/p	1	n/p	3	3	3	4	7	1	4	5	4	n/p	4	3	2	5	n/p	2	2	3	4	7	3	4	7	1	4	5	46
Čabar	1	n/p	n/p	2	3	5	2	7	9	1	7	8	n/p	3	3	5	4	9	3	8	11	5	6	11	6	9	15	5	3	8	80
Delnice	7	6	13	14	9	23	10	10	20	6	5	11	8	10	18	6	8	14	8	6	14	n/p	6	6	9	13	22	5	8	13	154
Fužine	n/p	1	n/p	n/p	n/p	n/p	1	2	3	n/p	3	3	2	3	5	1	n/p	1	2	2	4	1	4	5	3	3	6	2	1	3	31
Lokve	n/p	n/p	n/p	n/p	1	1	n/p	2	2	1	2	3	n/p	1	1	n/p	n/p	n/p	1	1	2	n/p	n/p	n/p	1	1	2	1	2	3	14
Mrkopalj	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	2	3	5	1	3	4	1	1	2	n/p	n/p	n/p	1	n/p	1	1	2	3	n/p	1	1	1	n/p	1	17
Ravna Gora	n/p	n/p	n/p	2	3	5	2	2	4	1	1	2	2	4	6	n/p	n/p	n/p	1	1	2	n/p	2	2	3	2	5	2	n/p	2	28
Skrad	n/p	n/p	n/p	n/p	1	1	2	3	5	n/p	n/p	n/p	n/p	2	2	n/p	1	1	n/p	1	1	2	n/p	2	2	n/p	2	1	2	3	17
Vrbovsko	1	2	3	2	6	8	5	3	8	2	7	9	3	8	11	3	10	13	4	9	13	2	8	10	5	17	22	4	1	5	102
Ukupno LAG	10	9	19	20	26	46	27	36	63	13	32	45	20	32	52	18	24	42	20	30	50	14	32	46	32	50	82	22	21	43	489

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (<https://statistika.hzz.hr/>)

Tablica 16: Dobna struktura zaposlenih na području LAG-a

JLS	Dobna.struktura																																	
	15-19			20-24			25-29			30-34			35-39			40-44			45-49			50-54			55-59			60-64			65 i više			ukupno
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U				
Brod Moravice	n/p	n/p	n/p	10	10	20	19	15	34	15	12	27	19	13	32	9	14	23	31	13	44	28	14	42	23	6	29	3	2	5	2	n/p	2	258
Čabar	6	3	9	76	29	105	112	85	197	99	84	183	123	76	199	111	91	202	97	132	229	144	115	259	126	26	152	33	7	40	5	n/p	5	1.580
Delnice	5	3	8	86	49	135	143	127	270	184	142	326	154	112	266	147	136	283	182	166	348	201	154	355	188	60	248	51	29	80	8	4	12	2.331
Fužine	5	1	6	18	9	27	38	34	72	42	23	65	41	35	76	45	30	75	47	44	91	56	37	93	47	17	64	12	5	17	3	n/p	3	589
Lokve	5	1	6	18	13	31	34	19	53	28	26	54	18	17	35	10	13	23	34	32	66	34	27	61	32	7	39	11	5	16	n/p	2	2	386
Mrkopalj	4	n/p	4	19	9	28	32	21	53	27	18	45	25	15	40	36	31	67	43	26	69	46	17	63	18	8	26	8	1	9	n/p	n/p	n/p	404
Ravna Gora	6	1	7	37	18	55	85	52	137	81	60	141	50	33	83	51	47	98	80	66	146	70	73	143	86	17	103	21	5	26	1	n/p	1	940
Skrad	n/p	n/p	n/p	10	7	17	23	19	42	28	16	44	23	16	39	26	22	48	31	31	62	38	22	60	46	12	58	7	7	14	1	n/p	1	385
Vrbovsko	1	1	2	68	42	110	105	74	179	113	68	181	96	79	175	146	86	232	156	103	259	151	99	250	120	47	167	32	22	54	1	n/p	1	1.610
Ukupno LAG	32	10	42	342	186	528	591	446	1037	617	449	1.066	549	396	945	581	470	1051	701	613	1.314	768	558	1.326	686	200	886	178	83	261	21	6	27	6.152

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2011.

. Napomena: Prema službenoj informaciji Državnog zavoda za statistiku od 19.09.2023. podaci iz popisa stanovništva 2021. za dobnu strukturu zaposlenih još nisu obrađeni.

1.3. Demografske značajke LAG područja

Područje LAG-a je po posljednjem popisu stanovništva imalo 18.954 stanovnika, što čini 7,14% ukupnog stanovništva PGŽ-a. Gustoća naseljenosti LAG područja je 14,92 stanovnika/km², čime je gustoća naseljenosti područja LAG-a znatno manja od prosječne gustoće naseljenosti na području Primorsko goranske županije (73,97 st/km²), odnosno Republike Hrvatske (68,41 st./km²). S obzirom da gustoća naseljenosti ovisi i o veličini površine jedinice lokalne samouprave, najslabije naseljeno područje ima Općina Mrkopalj s gustoćom naseljenosti od 5,88 st/km.

Prema popisu stanovništva iz 2021. godine, prosječna starost u Republici Hrvatskoj bila je 44,3 godina, u Primorsko-goranskoj županiji bila 46,7 godina, dok je prosječna starost Gorskog kotara bila 50,1 godina. Stanovnici Gorskog kotara su prema tom pokazatelju prosječno stariji za 3,4 godine od županijskog prosjeka te za 5,8 godina od državnog prosjeka¹.

Indeks starenja uspoređuje broj stanovnika 60 i više godina sa brojem stanovnika od 0 do 20 godina, a kad prijeđe iznos od 140 dotično stanovništvo je zahvatio proces starenja.

Indeks starenja Gorskog kotara u 2021. godini je iznosio 299,4 što je više u odnosu na 2011. godinu kada je iznosio 245,82. U Županiji indeks starenja u 2021. godini je iznosio 203,8, a u 2011. godini 256,27.

Sukladno tablici 17. na području LAG-a najstarije stanovništvo je na području Mrkoplja gdje prosječna starost iznosi 52,2 godine dok je na najmlađe stanovništvo u gradu Delnice čiji prosjek iznosi 47,1 godina.

Stopa prirodnog prirasta u 2021. u Republici Hrvatskoj bila je negativna i iznosila je -6,7 (-26 204 osobe). Negativno prirodno kretanje pokazuje i vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih), koji je iznosio 30,41. U svim županijama bio je negativan prirodni prirast, tako i na području LAG-a koje bilježi trend intenzivne depopulacije².

Sukladno tablici 17. pokazatelji upućuju na nisku stopu prirodnog prirasta odnosno nisku stopu nataliteta i visoku stopu mortaliteta, tako u 2021.g najveći natalitet bilježe Delnice s 47 živorođene djece, dok najniži natalitet bilježe Lokve s 2 živorođene djece. Vrbovsko bilježi najveći mortalitet s 97 umrlih dok je najniži mortalitet u općini Mrkopalj s 18 umrlih.

U Gorskome kotaru u 2011. godini više i visoko školsko obrazovanje (viša škola, fakultet, magisterij i doktorat) ima 11,63% stanovništva starijeg od 15 godina, dok je prosjek Primorsko-goranske županije 20,07%. Iste godine u Gorskom kotaru postotak stanovništva starijeg od 15 godina koje je završilo samo osnovnu školu je 35,12%, dok je županijski prosjek 16,69%. Prema informatičkoj pismenosti područje Gorskog kotara je u 2021. godini također bilo ispod županijskog prosjeka.

Najviše stanovnika na području LAG-a ima završenu trogodišnju i četverogodišnju školu 53,23% stanovnika.

Radno aktivno stanovništvo (15-64 godine) LAG područja čini 6.796 osoba, od čega su 6.152 zaposleni dok su 489 nezaposleni. Na području LAG-a najveći broj nezaposlenih bilježe Delnice sa 154 i Vrbovsko sa 102 nezaposlenih stanovnika dok najveći broj zaposlenih bilježe Delnice sa 2.331 zaposlena te Vrbovsko sa 1.610 zaposlenih (Tablica 15. i tablica 16.).

¹ Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2021. godine

² Državni zavod za statistiku, Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2021.

Tablica 17: Natalitet, mortalitet i vitalni indeks na području LAG-a

Naziv JLS	Natalitet		Mortalitet		Vitalni indeks		Prosječna starost stanovnika
	2011	2021.	2011	2021	2011.	2021.	
			.	.			2021.
Brod Moravice	5	4	27	19	18,52	21,05	50,1
Čabar	18	17	59	60	30,51	28,33	48,2
Delnice	43	47	72	101	59,72	46,53	47,1
Fužine	13	9	33	27	39,39	33,33	50,9
Lokve	12	2	17	20	70,59	10,00	50,5
Mrkopalj	10	7	23	18	43,48	38,89	52,2
Ravna Gora	19	16	43	46	44,19	34,78	48,2
Skrad	7	6	24	23	29,17	26,09	52,1
Vrbovsko	32	17	87	97	36,78	17,53	50,6
Ukupno LAG	159	125	385	411	41,30	30,41	49,98

Izvor: Državni zavod za statistiku, ožujak 2022.

Tablica 18: Obrazovna struktura stanovništva na području LAG-a

Naziv JLS	Bez škole			Osnovna škola			Srednja škola			Visokoškolsko obrazovanje															Nepozna to
										Svega			Viša i stručni studij			Fakulteti, umjetničke akademije i sveučilišni studij			Magisterij			Doktorat			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U				
Brod Moravice	5	15	20	60	160	220	246	140	386	46	42	88	25	22	47	20	20	40	1	n/p	1	n/p	n/p	n/p	4
Čabar	8	19	27	386	665	1.051	1.049	692	1.741	200	197	397	82	81	163	115	114	229	2	2	4	1	n/p	1	n/p
Delnice	18	56	74	468	913	1.381	1.654	1178	2.832	369	426	795	153	182	335	203	233	436	10	9	19	3	2	5	n/p
Fužine	2	7	9	142	309	451	486	306	792	72	79	151	39	35	74	30	41	71	2	2	4	1	1	2	5
Lokve	1	10	11	83	144	227	290	225	515	43	55	98	22	26	48	18	28	46	2	n/p	2	1	1	2	22
Mrkopalj	n/p	7	7	163	252	415	332	224	556	54	42	96	26	17	43	25	24	49	2	1	3	1	n/p	1	1
Ravna Gora	4	7	11	238	441	679	689	421	1.110	89	103	192	38	45	83	44	57	101	6	1	7	1	n/p	1	n/p
Skrad	1	4	5	95	220	315	309	208	517	55	52	107	30	19	49	23	32	55	1	1	2	1	n/p	1	n/p
Vrbovsko	16	42	58	415	648	1063	1.423	982	2.405	223	226	449	110	120	230	107	105	212	6	n/p	6	n/p	1	1	6
Ukupno LAG	55	167	222	2.050	3.752	5.802	6.478	4.376	10.854	1.151	1.222	2.373	525	547	1.072	585	654	1.239	32	16	48	9	5	14	38

Izvor: Državni zavod za statistiku (podaci za stanovništvo prema najviše završenoj školi i spolu - <https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/censustabsxls.htm>)

2. REZULTATI PROVEDBE LRS U RAZDOBLJU 2014. – 2022.

LAG Gorski kotar u provedbi LRS 2014.-2020.godine uspješno je proveo ukupno:

- 3 natječaja za Mjeru 6.3.1. – prvi je objavljen 24.05.2018. te je odobren ukupno 21 projekt od ukupno 21 pristiglih projektnih prijava. Drugi natječaj objavljen je 22.07.2020. na kojem je pristiglo 35 projektnih prijava od kojih je odobreno ukupno 18 projekata. Treći natječaj je objavljen 13.04.2022. na koji je pristiglo 30 projektnih prijava, od kojih je odobreno 25 projekata.
Ukupna alokacija odobrenih projekata od strana APPRRR iznosila je 915.000,00 EUR.
- 4 natječaja za Mjeru 7.4.1. – prvi je objavljen 08.07.2019. te poništen 27.02.2020. Drugi natječaj je objavljen 25.02.2020 te je odobreno ukupno 8 projekata od pristiglih 9 projektnih prijava. Treći natječaj je objavljen 27.11.2020. te je odobren 1 projekt od ukupno 2 pristigle projektne prijave. Zadnji natječaj objavljen je 14.04.2023. i trenutno je u procesu obrada pristiglih projektnih prijava.
Ukupna alokacija od strane APPRRR iznosila je 428.246,60 EUR.

LAG Gorski kotar u razdoblju od 2014. godine do danas ukupno je proveo 6 različitih projekata financiranih iz drugih izvora vrijednosti 46.378,26 EUR od kojih je učešće LAG-a iznosilo 26.210,90 EUR.

U pet projekata LAG je bio nositelj projekta, dok je u jednom bio partner.

Tablica 19: Rezultati provedbe LRS u razdoblju 2014. – 2022. i provedbe drugih projekata

Provedba LRS 2014. – 2022.											
Tip operacije	Natječaj LAG-a		Odobreni projekti od strane LAG-a		Odobreni projekti od strane APPRRR		Potpuno isplaćeni projekti		Pokazatelji		
	br	Alokacija, eura	br	Iznos, eura	br	Iznos, eura	br	Iznos, eura	Br. novostvorenih radnih mjesta (u isplaćenim projektima)	Pokazatelji LAG-a [upisati ciljne pokazatelje LAG-a – naziv pokazatelja i iznos]	Pokazatelji LAG-a [upisati pokazatelje LAG-a – naziv pokazatelja i iznos u isplaćenim projektima]
6.3.1.	3	960.000,00	64	960.000,00	61	915.000,00	30	450.000,00	6	Broj korisnika kojima je isplaćena potpora - 62 Broj novih radnih mjesta stvorenih projektima -8 Ukupan iznos javnih troškova (930.000,00 €);	Izlazni pokazatelji - ukupan iznos javnih troškova (450.000,00 €); broj korisnika kojima je isplaćena potpora (30), Broj novih radna mjesta (6); Pokazatelji rezultata - Stvorena radna mjesta s obzirom na broj projekata (20%), Udio financiranih projekata sa ulaganjem u prioritetne sektore-ovčarstvo, mljekarstvo, pčelarstvo ili voćarstvo (69,56%);udio projekata koje provode mladi poljoprivrednici(43,47%)
7.4.1.	4	654.026,85	9	428.246,60	9	428.246,60	4	49.369,575	0	Broj korisnika kojima je isplaćena potpora -18 Broj novih radnih mjesta stvorenih projektima -0 Ukupan iznos javnih troškova (654.026,85 €);	Izlazni pokazatelji – ukupan iznos javnih troškova (49.369,575 EUR); broj korisnika kojima je isplaćena potpora (4), Broj novih radna mjesta (-); Pokazatelji rezultata – stvorena radna mjesta s obzirom na broj projekata (-), udio stanovništva LAG-a koji ima koristi od poboljšanje ponude kulturnih, sportskih i društvenih sadržaja (50%), udio projekata koji se odnosi na dostupnu infrastrukturu otvorenu za sve pojedince i sve interesne skupine u ukupnom broju projekata(66,66%)
Provedba drugih projekata u razdoblju 2014. – 2022.											
Naziv projekta	Izvor financiranja projekta		Ukupni iznos projekta, eura		Iznos učešća LAG-a, eura		Razdoblje provedbe projekta	Uloga LAG-a u provedbi projekta [upisati nositelj ili partner ili ostalo]		Rezultati i pokazatelji [upisati rezultat projekta i pokazatelje projekta]	
DayCul – Act Daily, think intercultural ally	Agencija za mobilnost i programe EU		19.400,00 EUR		/		2014.	Nositelj		Razvoj kompetencija o kulturnoj raznolikosti i interkulturalnom učenju. Cilj projekta bilo je osposobljavanje o kulturnoj raznolikosti i interkulturalnom učenju te razvoj interkulturalnih kompetencija mladih. Pokazatelj- 28 sudionika iz 12 EU zemalja.	

Povijesni kartografski prikaz naselja Gmirja s okolicom	Primorsko goranska županija (1.327,23 EUR)	1.729,60 EUR	402,38 EUR	2014.-2015.	Nositelj		Revitalizacija kulturno povijesne baštine, organizirana izložba starih povijesnih karata, prikupljanjem i sistematizacijom kartografskih materijala Gmirja s okolicom. Cilj projekta bilo je prikupljanje kartografskog materijala iz državnog arhiva, organizacija izložbe starih povijesnih karata u prostoru Mjesnog odbora Gmirje, te animacija, odnosno motivacija udruga civilnog društva s područja Gmirja na pokretanje projekta revitalizacije kulturno-povijesne baštine mjesta Gmirja s okolicom. Pokazatelj- izložba (1) arhivske građe.
Povijesna topografija Gmirsko - vrbovskog kraja	Primorsko goranska županija (1.858,12 EUR)	1927,57 EUR	66,80 EUR	2015.	Nositelj		Prikaz razvoja naselja, priprema monografije o naselju Gmirje. Projekt je bio nastavak prethodno provedenog projekta (Povijesno- kartografski prikaz naselja Gmirja s okolicom). Rezultati projekta je dovršena monografija (1) te prikupljena arhivska građa.
Gmirje: Povijest, identitet i fenomeni prožimanja	PGŽ, KUD Gmirje (6.636,14 EUR)	6.636,14 EUR	/	2016.	Nositelj		Izdana monografija Gmirje: Povijest, identitet i fenomeni prožimanja (1).
Prirodna i kulturna baština kao preduvjet održivosti i ruralnog turizma Gorskog kotara	Primorsko goranska županija PMF Zagreb	1.808,49 EUR	906,63 EUR	2017.	Nositelj		Cilj projekta bio je upoznati studente kao buduće visokoobrazovane kadrove u turizmu sa specifičnostima i potrebama ruralnog područja Gorskoga kotara, te osvijestiti potrebu za održivim razvojem turizma kod lokalnih dionika. Pokazatelji: • Održana terenska nastava na području Gorskog kotara (1) • Osmišljena dva (2) nova turistička proizvoda temeljena na prirodnoj i kulturnoj baštini. • Proveden Foto natječaj (1) za najljepšu fotografiju Gorskog kotara. • Tiskana informativno edukativne brošura (1) sa saznanjima proizašlim iz projekta suradnje čiju naslovnici krase pobjednička fotografija održanog foto natječaja.
Smart specialisations in the promotion of local heritage	APPRRR	148.875,41 EUR	24.835,09 EUR	2019.-2020.		partner	Projekt je osmišljen s ciljem vrednovanja i promocije lokalne baštine te autohtonih proizvoda, a što se postiže kroz razmjenu iskustava i primjera dobrih praksi partnera na projektu. Tako su glavne aktivnosti bili studijski posjeti koji su uključivali posjete lokalnih proizvođača zemalja partnera; predstavljane modela marketinga lokalnih proizvoda; posjete događanjima i sajmovima na kojima se prodaju lokalni proizvodi te inovativne metode promicanja lokalne baštine. Uz to, aktivnosti su se odnosile i na održavanje konferencija i radionica s ciljem promicanja dobre prakse te na promociju projekta i poticanje uporabe lokalne baštine. Sve to doprinijelo je povećanju prepoznatljivosti i atraktivnosti područja

							svih pet LAG-ova uključenih u projekt te stvaranju dodane vrijednosti proizvoda i usluga koristeći inovativne metode promocije lokalne baštine koje su osmišljene kroz ovaj projekt. LAG Gorski kotar je za lokalne poljoprivrednike, proizvođače i zainteresirane dionike s LAG područja organizirao nekoliko radionica na temu brendiranja brenda i alata Design thinking-a koje su pomogle u sagledavanju vlastitih potencijala i dobivanju ideja na koji način inovativnim metodama dati dodatnu vrijednost svojih proizvoda i bolji plasman na tržištu. Također, kao rezultat cijelog projekta objavljena je i brošura „Kodeks dobre prakse“ sa zaključcima projekta i primjerima dobre prakse iz Poljske, Latvije i Hrvatske.
--	--	--	--	--	--	--	---

Izvor: LAG Gorski kotar

3. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRS

3.1. Opis partnerstva

Lokalna akcijska grupa Gorski kotar registrirana je kao udruga 23.02.2009. godine, te je ujedno i prvi osnovani LAG u Republici Hrvatskoj.

Članovi Udruge relevantni su i reprezentativni predstavnici javnih i privatnih lokalnih socio - ekonomskih interesa. LAG Gorski kotar ima važnu ulogu na području Gorskog kotara u razvoju lokalne zajednice i partnerstva prema načelima održivog razvoja.

Članom LAG-a može postati pripadnik jedne od tri interesne skupine:

- **javne interesne skupine;**
- **gospodarske interesne skupine,**
- **civilne interesne skupine.**

Skupština LAG-a Gorski kotar

Članstvo LAG-a čine predstavnici sve tri skupine koji na principima transparentnosti, konsenzusa i jednakosti odlučuju i sudjeluju u radu LAG-a. Članstvo čine predstavnici iz javnog (29,17%), civilnog (27,08%) i gospodarskog (43,75%) sektora. Predstavnik javnog sektora čine predstavnici JLS te predstavnici JU NP Risnjak, Centra za poljoprivredu i ruralni razvoj, komunalnih društava čiji su osnivači JLS, predstavnici civilnog sektora čine predstavnici raznih udruga, dok gospodarski sektor čine većinom predstavnici OPG-a, uz predstavnike obrta i tvrtki.

Skupština LAG-a Gorski kotar se sastoji od 48 članova.

Gospodarska skupina čini 43,75% Skupštine, odnosno 21 član od čega 8 OPG-ova, 1 SOPG, 10 obrta, 1 domaćinstvo, 1 udruga koja predstavlja gospodarski sektor. Žene kao predstavnice članova gospodarske skupine čine 57,14% ili 12 predstavnica.

Civilna skupina čini 27,08% Skupštine, odnosno 13 članova od čega su svi statusa udruge. Žene kao predstavnice članova civilne skupine čine 69,23% ili 9 predstavnica.

Javna skupina čini 29,17% Skupštine, odnosno 14 članova od čega su 9 JLS, 2 javne ustanove te 3 d.o.o. - a. Žene kao predstavnice članova javne skupine 50% ili 7 predstavnica.

Predsjednica (predstavnik javne skupine, JLS)

Dopredsjednik (predstavnik gospodarske skupine, d.o.o.)

Upravni odbor LAG-a Gorski kotar

Članstvo Upravnog odbora čine 4 predstavnika gospodarske skupine ili 44,44%, 3 predstavnika civilne skupine 33,33% te 2 predstavnika javne skupine ili 22,22%. Žene sa 7 članova čine 77,77% Upravnog odbora.

Nadzorni odbor LAG-a Gorski kotar sastoji se od 3 predstavnika, po jedan iz svake interesne skupine, od čega sva tri predstavnika žene.

Povjerenstvo za prigovore sastoji se od 3 predstavnika sa zamjenskim članovima, po jedan iz svake interesne skupine. Od sveukupno 6 predstavnika 2 su žene, odnosno 33,33%.

U tijelima LAG-a je postotak mlađih od 40 (odnosno do 41) kako slijedi:

Skupština – 48 članova – od toga 9 mlađih od 41 – 18,75%

Upravni odbor – 9 članova – od toga 1 mlađe od 41 – 11,11%

Nadzorni odbor – 3 člana – od toga 1 mlađi od 41 – 33,33 %

Tablica 20: Članovi LAG-a (Skupština LAG-a)

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj) ³
21	13	14	48	28	9

Izvor: LAG Gorski kotar

Tablica 21: Tijelo LAG-a nadležno za donošenje odluka koje su vezane za sadržaj i provedbu LRS

Upravni odbor LAG-a Gorski kotar

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj) ⁴
4	3	2	9	7	1

Izvor: LAG Gorski kotar

Tablica 22: Tijelo LAG nadležno za odabir projekata na LAG natječaju

Upravni odbor LAG-a Gorski kotar

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj) ⁵
4	3	2	9	7	1

Izvor: LAG Gorski kotar

3.2. Opis tijeka izrade LRS i sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRS

Za potrebe izrade LRS, LAG Gorski kotar organizirao je radionice, sastanke i individualne konzultacije radi uključivanja većeg broja različitih lokalnih dionika u proces izrade same LRS, sukladno potrebama i potencijalima područja, vodeći se načelom odozdo prema gore. Za informiranje o svakoj radionici korišteni su lokalni mediji (dnevne novine Novi List, Internet stranica Goranske novosti te radio Gorski kotar), obavijesti na Internet stranici LAG-a i društvene mreže te slanje newslettera prema bazi podataka kontakata iz javnog i privatnog sektora, a sve s ciljem informiranja i uključivanja što većeg broja dionika u sve faze izrade strategije.

Ukupno je održano 5 radionica, 3 interna sastanka, prikupljeni podaci potencijalnih projekata zainteresiranih dionika i njihove razine spremnosti kroz izrađeni anketni upitnik (nalazi se u Prilogu LRS-a).

U samoj pripremi Strategije aktivno su sudjelovali i zaposlenici ureda LAG-a.

Kroz ukupno 5 radionica/sastanaka, obrađivala se analiza trenutnog stanja područja LAG-a, izrađivala SWOT analiza radi definiranja mogućnosti razvoja te potencijalnih rizika radi definiranja strateških ciljeva te odabira intervencija prema kojima će se raspisivati natječaji

³ osobe do uključujući 40. godina⁴ osobe do uključujući 40. godina⁵ osobe do uključujući 40. godina

u razdoblju provedbe Strategije. Također, sudjelovalo se u izradi akcijskog i financijskog plana provedbe LRS te budućeg rada LAG-a.

U izradi LRS-a, sudjelovalo je ukupno 108 dionika, od kojih ukupno 83 (predstavnici svih interesnih skupina) na radionicama/radnim sastancima, dok je ukupno 25 dionika (predstavnici gospodarskog sektora) popunilo online anketni listić.

Anketni listić pokazao je potrebe poljoprivrednika, spremnost na provedu projekta te mogućnost sudjelovanja u projektima kroz udio vlastitog financiranja, što je omogućilo kvalitetno formiranje intervencija.

Skupština LAG-a usvojila je LRS za razdoblje 2023.-2027. na sjednici održanoj 20.09.2023. godine.

Tablica 23: Događaji i sudionici tijekom izrade LRS

Naziv događaja (sastanak, radionica i sl.)	Broj sudionika	Mjesto održavanja događaja	Datum održavanja događaja
Izrada SWOT analize	13	Delnice	14.06.2022.
Definiranje potreba, ciljeva i intervencija – javni sektor	19	Delnice	19.09.2022.
Definiranje potreba, ciljeva i intervencija – gospodarski i civilni sektor	8	Delnice	22.09.2022.
Prezentacija predviđene alokacije prema intervencijama te prijedlog za model izračuna članarina	14	Delnice	06.06.2023.
Sastanak s predstavnicima šumarstva	4	Delnice	07.06.2023.
Online upitnik za poljoprivredni sektor	25	Područje LAG-a	15.04.-31.05.2023
OSTALI DOGAĐAJI			
Usvajanje LRS na Skupštini LAG-a	25	Lokve	20.09.2023

Izvor: LAG Gorski kotar

4. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA

4.1. Rezultati analize stanja područja na temelju SWOT analize

Tablica 24: SWOT analiza LAG-a

SNAGE	SLABOSTI
• dobra prometna pozicija (blizina SLO i IT, grada Rijeke i Zagreba) • velika biološka i krajobrazna raznolikost, bogatstvo vodnih resursa (jezera i rijeke) prisutnost brojnih rijetkih i ugroženih staništa, netaknuta priroda -područje NATURA 2000 • područje obiluje mnoštvom ljekovitog i aromatičnog bilja, kao i jestivih gljiva • visoka kvaliteta zraka zbog kontinentalne klime (zimi snijeg, ljeti svježina) • prepoznatljivost i dobra posjećenost postojeće sportsko-rekreacijske infrastrukture (sanjkalista i mini skijališta te razne šetnice) • razvijena infrastruktura za predškolsko, osnovno i srednjoškolsko obrazovanje koja zadovoljava potrebe svakog JLS-a • aktivna dobrovoljna vatrogasna društva • aktivna događanja u društvenim domovima u svakoj JLS - veliki broj udruga civilnog društva • kulturna raznolikost na relativno malom području (jezik, običaji, itd.) • kvalitetni međuetnički odnosi – tolerancija i prihvaćanje • aktivni rad LAG-a i njegova prepoznatljivost među lokalnim stanovništvom • blizina mora i turističkih destinacija na moru • stečeno iskustvo i kompetencije kroz razvijene tradicionalne djelatnosti šumarstva, drvoprerađivačke industrija i poljoprivrede • razvijen sektor stočarstva, voćarstva i pčelarstva • proizvodnja i prerada drva orijentirana na izvoznu industriju • zajednički rad udruženja šumoposjednika • očuvanje starih zanata u obradi drva • razvijen izletnički turizam vezan uz prirodna bogatstva; • dugogodišnja tradicija bavljenja ugostiteljstvom • održavanje mnogobrojnih manifestacija na području Gorskog kotara s turističkim potencijalom • djelovanje LRA – PINS d.o.o te prisutnost poduzetničkih zona • djelovanje Centra za poljoprivredu i ruralni razvoj PGŽ • prepoznatljivost pčelarskog proizvoda s dobivenom oznakom izvornosti -Goranski medun	• nedovoljno iskorišten geoprometni položaj mikroregije • nedovoljna valorizacija, promocija i gospodarsko korištenje prirodne baštine u svrhu razvoja turističke ponude tj. održivog razvoja i zelenog turizma • izoliranost brdskih krajeva, velike hladnoće i problemi zbog velikih količina snijega • nedovoljna iskorištenost potencijala obnovljivih izvora energije (sunce, vjetar, biomasa) • nedovoljna razvijena mreža vodoopskrbnog sustava i sustava odvodnje i pročišćavanja • nedostatna telekomunikacijska infrastruktura (ne postoji optička infrastruktura) • nedostatna dostupnost javnog prijevoza • nepovoljna demografska kretanja i starosna struktura stanovništva • ispodprosječna digitalna pismenost stanovništva na razini županije • nedostatak mogućnosti cjeloživotnog obrazovanja • nedovoljan kapacitet domova za starije osobe • nedostatak društvenog sadržaja za lokalno stanovništvo • niska dodana vrijednost gotovih proizvoda • slaba diverzificiranost poljoprivrede proizvodnje • tehnološko zaostajanje (industrija na razini industrijske revolucije 2.0 i 3.0) i nedovoljna automatizacija poslovnih procesa • nedovoljna usmjerenost poduzetnika/poljoprivrednika na razvoj zasnovan na tehnologiji i inovacijama, istraživanju i razvoju • nedostatak specifičnih turističkih usluga više dodane vrijednosti • visoka starosna dob nositelja PG-a • nedovoljna konkurentnost poljoprivrednika

	• nedostatak finalnih proizvoda u poljoprivredi • nedostatak kapitala i instrumenata kreditiranja za poljoprivrednike • nesređeni imovinsko – pravni odnosi • slaba korištenost digitalnih tehnologija u gospodarstvu, naročito poljoprivredi • slaba promocija i zaštita i promocija lokalnih proizvoda • nedostatak aktivnosti za podizanje svijesti o lokalnim resursima, kulturi, tradiciji • slabi distribucijski kanali • nedovoljna valorizacija autohtone gastronomske ponude • usitnjenost posjeda, neusklađenost katastra i gruntovnice, nemogućnost zakupa poljoprivrednih površina
PRILIKE	PRIJETNJE
• blizina velikog grada (Rijeka, Zagreb) i mogućnost korištenja infrastrukture nedostatne u Gorskom kotaru • rastući interes šire domaće i međunarodne javnosti o potrebi očuvanja krajobrazu te valorizacije, očuvanja i održivog korištenja kulturno-povijesne i tradicijske baštine • prirodni potencijal za bavljenje ekološkom poljoprivredom (nema velikih zagađivača) • unaprjeđenje postojećih znanja građana ulaganjem u obrazovni sustav i cjeloživotno učenje • osnivanje novog četverogodišnjeg odgojno-obrazovnog programa za zanimanje - šumarski tehničar u Srednjoj školi Delnice od 09/2022 • korištenje digitalne tehnologije i smanjenje administrativnog opterećenja • udruživanje, razmjena iskustva i primjera dobre prakse kroz LAG projekte uključujući projekte suradnje koje provode LAG-ovi • razvoj društvenog poduzetništva, infrastrukture i ljudskih kapaciteta uz korištenje EU fondova • provođenje natalitetnih mjera s ciljem rasta broja stanovnika i pomlađivanja populacije • cjeloživotno obrazovanje putem modernih komunikacijskih alata (učenje na daljinu); • manja cijena nekretnina u odnosu na Primorje uz neposrednu blizinu i dobro prometnu povezanost • blizina mora i turističkih destinacija na moru • razvoj cjelogodišnjeg turizma • rast popularnosti 'outdoor' i eko turizma • novi trendovi koji povezuju šumu, medicinu i zdravstveni turizam • razvoj turizma na bazi sporta, rekreacije, lova, ribolova, prirodne baštine;	• klimatske promjene, posebno utjecaj na prirodu i poljoprivredu • ugrožavanje poljoprivrednih prinosa od strane divljači • neadekvatno upravljanje poljoprivrednim površinama te nekontrolirano širenje šuma • nemogućnost upravljanja resursima zbog centralizacije (šume, vode, državno poljoprivredno zemljište) • mogućnost potresa, pandemije • elementarne nepogode većih razmjera • nespremnost stanovništva na promjene i cjeloživotno učenje te digitalizaciju • iseljavanje stanovništva u razvijenije gradove blizu Gorskog kotara (Rijeka) • proces starenja stanovništva uzrokuje povećanje radno neaktivnog stanovništva • nedostatak poduzetničkog duha i tromost u prihvaćanju promjena • neusklađenost sustava obrazovanja i potreba gospodarstva • trajne migracije radno sposobnog stanovništva • nedostatak radno sposobne snage • nedovoljan broj mladih koji se želi baviti poljoprivredom • zaostajanje u tehnološkom razvoju i primjeni suvremenih tehnologija • odljev kadrova, investicija i poduzetnika (Rijeka, Karlovac) • gospodarska kriza i inflacija • nepovoljna investicijska klima u Hrvatskoj • prisutnost velike inozemne konkurencije

• povećanje svijesti građana o važnosti boravka u prirodi, prilika za razvoj dodatnih djelatnosti i turizma • brendiranje lokalnih poljoprivrednih proizvoda • revitalizacija, rekonstrukcija i obnova zapuštenih goranskih drvenih kuća u svrhu ruralnog turizma • uzlazni trend potražnje ekoloških, tradicijskih i autohtonih poljoprivrednih proizvoda • iznajmljivači ponudom autohtonih proizvoda/usluga obogaćuju turističku ponudu • razvoj nove niše proizvoda (bobičastog voća, uzgoj divljači, slatkovodno ribarstvo) • postizanje veće cjenovne vrijednosti za prerađene poljoprivredne proizvode • mogućnost razvoja novih inovativnih usluga i proizvoda na temelju primarne poljoprivrede	• ograničenje korištenja EU fondova – previsoki kriteriji • na području ne postoje obrazovna usmjerenja za poljoprivredu i turizam • sivo tržište poljoprivrednih proizvoda
---	---

Osnovnu snagu LAG područja čini dobar geoprometni položaj, bogatstvo šumama i šumskim zemljištem, izuzetno velika bioraznolikost područja, očuvanost prirodnih resursa te tradicijsko bavljenje poljoprivredom, šumarstvom i obradom drva. Područje LAG-a prepoznatljivo je po razvijenom izletničkom turizmu – vikend turizmu vezanom u prirodna bogatstva i svojoj sportsko-rekreativnoj infrastrukturi (sanjkaliste, šetnice). Poljoprivreda je razvijena u segmentima stočarstva, voćarstva i pčelarstva, gdje je goranski medun zaštićen oznakom izvornosti.

Slabosti se odnose na još uvijek nedovoljnu valorizaciju prirodne baštine u funkciji održivog razvoja i zelenog turizma, a time nema niti specifičnih turističkih usluga više vrijednosti. Također, slabosti su vidljive i u nedostatku finalnih poljoprivrednih i drvnih proizvoda, kao i na slabu diverzificiranost poljoprivrednih gospodarstava, što utječe na problem niskih razina prihoda od poljoprivrede (76,13 % poljoprivrednih gospodarstava čine gospodarstva ekonomske vrijednosti do 3.000 EUR) te smanjenu konkurentnost u odnosu na inozemnu konkurenciju.

Po pitanju javne infrastrukture, na području LAG-a nije dovoljno razvijena mreža odvodnje i pročišćavanja i nema provedene optičke infrastrukture što direktno utječe na kvalitetu života te nekorisćenje naprednih i digitalnih tehnologija, automatizacija proizvodnih procesa u svim poljoprivrednim i proizvodnim sektorima. Nositelji poljoprivrednih gospodarstava te privatni šumoposjednici visoke su starosne dobi koji većinom nemaju tendenciju korištenja digitalnih rješenja u poljoprivrednoj proizvodnji i imaju smanjen interes za dodatnu edukaciju (cjeloživotno obrazovanje) u vidu unaprjeđenja poslovanja. Sve je manje mladih koji bi se bavili poljoprivredom kao primarnim izvorom prihoda. Zbog nedostatka kvalitetnih distributivnih lanaca i nedovoljne prepoznatljivosti kvalitete poljoprivrednih proizvoda, otežan je plasman proizvoda, a proizvodnja zadovoljava potrebe samo lokalnog stanovništva.

Na LAG području postoji velika mogućnost revitalizacije starih kuća korištenjem finalnih proizvoda od drva temeljenih na tradicijskoj gradnji, uz korištenje OIE te valorizaciju područja obuhvaćenog Naturom 2000 i lokalnih autohtonih proizvoda, koji mogu stvoriti dodanu vrijednost ruralnom turizmu. Potencijal ima i razvoj ekološke poljoprivrede u primarnoj proizvodnji i preradi, s obzirom na rastući trend zdravog života, što bi poljoprivrednicima omogućilo razvoj kvalitetnih, sigurnih i autentičnih ekoloških proizvoda više ekonomske vrijednosti. Razvojem finalnih proizvoda visoke dodane vrijednosti, povećava se i interes mlađeg stanovništva za bavljenje poljoprivredom. Zahvaljujući istom

trendu (koji je izražen i zbog utjecaja pandemije), rastu i mogućnosti razvoja specifičnih grana turizma – eko, rekreacijski, zdravstveni turizam koji imaju potencijal cjelogodišnjeg turizma. Prilika za razvoj područja LAG-a vidljiva je u korištenju naprednih tehnologija i digitalizacije proizvodnje, gdje se zahvaljujući tehnološkim rješenjima određeni poslovi mogu odvijati s udaljene lokacije, što utječe na smanjenje troškova, povećanje učinkovitosti i održivosti kroz poljoprivredno-prehrambeni sektor. Također, utječe i na smanjenje odljeva mladog stanovništva u velike gradove, budući se ne moraju seliti u velike gradove da bi obavljali bolje plaćene poslove za koje su se školovali i stekli kompetencije. Sudjelovanjem u kratkim lancima opskrbe, omogućio bi se bolji plasman i konkurentnost finalnih proizvoda i samim time povećanje prihoda poljoprivrednih gospodarstava.

Visoku prijetnju području LAG-a ima starenje stanovništva i depopulacija, što uzrokuje veliki jaz u pružanju socijalnih usluga (zdravstvena skrb, kulturna događanja), fizičkoj (prometna) i informacijsko tehnološkoj povezanosti, obrazovanju i mogućnostima zapošljavanja. Poljoprivrednici se suočavaju s raznim preprekama kao što su otežani pristup poljoprivrednom zemljištu, otežani pristup jeftinom kapitalu, nejednaki uvjeti na tržištu. Nedostatak temeljnog kapitala i činjenica da su za programe jamstava potrebna osiguranja, dodatna su ograničenja za aktivnosti mladih poljoprivrednika. Visoku prijetnju čini i rast troškova poslovanja zbog inflacije i rasta cijena energenata, gdje je visoka neisplativost u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji zbog povećanja troškova hladnog pogona. Nedostatak radne snage i neatraktivnost bavljenja poljoprivredom ozbiljno ugrožavaju opstanak postojećih poljoprivrednih gospodarstava. Zbog neadekvatnog upravljanja poljoprivrednim površinama koje nisu pod poljoprivrednom proizvodnjom nekontrolirano se širi šuma i nastaju zarasle površine, što omogućuje divljim životinjama veći pristup naseljima te uništavanje poljoprivrednih proizvoda što dovodi do smanjenja prihoda. Također, gubitak poljoprivrednih površina može imati negativne posljedice na lokalni ekosustav i bioraznolikost.

5. OPĆI CILJEVI, SPECIFIČNI CILJEVI I INTERVENCIJE LRS

5.1. Prikaz potreba LAG područja

Tablica 25: Potrebe LAG područja

Naziv potrebe	Opis potrebe	Naziv općeg cilja LRS kojim se ispunjava potreba	Naziv specifičnog cilja LRS kojim se ispunjava potreba
P 1. Stvoriti funkcionalnu javnu, komunalnu i društvenu infrastrukturu	Potreba za unaprjeđenjem postojeće infrastrukture i razvojem nove radi podizanja kvalitete života na području LAG-a	OC.1. Povećanje kvalitete života i smanjenje ruralne depopulacije	SC 1. Unaprjeđenje i razvoj kvalitetne javne, društvene i komunalne infrastrukture
			SC 2. Povećanje dostupnosti javne infrastrukture korištenjem digitalnih tehnologija
P 2. Unaprijediti uvjete života i rada ruralnog stanovništva	Poticanjem kvalitetnih investicijskih projekata i povećanjem dostupnosti javnih usluga, omogućiti će se gospodarski razvoj područja i smanjenje odljeva radno sposobnog stanovništva.	OC.1. Povećanje kvalitete života i smanjenje ruralne depopulacije	SC 1. Unaprjeđenje i razvoj kvalitetne javne, društvene i komunalne infrastrukture
			SC 2. Povećanje dostupnosti javne infrastrukture korištenjem digitalnih tehnologija
P 3. Potaknuti mlađu populaciju za bavljenje poljoprivredom	Angažmanom mladih poljoprivrednika kao odgovornih osoba/nositelja poljoprivrednih gospodarstava smanjuje se depopulacija kraja te ostanak mladih - radno aktivnih članova obitelji na području LAG-a.	OC 2. Stvaranje održive poljoprivredne proizvodnje	SC 3. Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivrede i prerade poljoprivrednih proizvoda kroz obnovu i modernizaciju SC4. Generacijska obnova poljoprivrednih gospodarstava
P 4. Unaprijediti poljoprivrednu proizvodnju kroz povećanje poljoprivrednih kapaciteta i povećanje tehnološke opremljenosti poljoprivrednika uvođenjem zelenih i održivih tehnologija	Potreba za unaprjeđenjem poljoprivredne proizvodnje, automatizacijom manualnih radnji, uvođenjem zelenih i digitalnih tehnologija što će utjecati na rast produktivnosti, smanjenje troškova te veću profitabilnost. Povećanjem poljoprivrednih kapaciteta malih poljoprivrednika raste veličina i tehnološka opremljenost poljoprivrednih gospodarstava što omogućuje poljoprivrednicima veće prihode i povećanje konkurentnosti.	OC 2. Stvaranje održive poljoprivredne proizvodnje	SC 3. Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivrede i prerade poljoprivrednih proizvoda kroz obnovu i modernizaciju
P 5. Potaknuti ekološku poljoprivredu	Poticanje ulaska u sustav ekološke proizvodnje zbog boljeg plasmana na tržištu i postizanje veće cijene	OC 2. Stvaranje održive poljoprivredne proizvodnje	SC 3. Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivrede i prerade

			poljoprivrednih proizvoda kroz obnovu i modernizaciju
P 6. Povećati ekonomičnost poljoprivrednih gospodarstva kroz poticanje na preradu poljoprivrednih proizvoda	Poticanjem poljoprivrednika na preradu primarnih poljoprivrednih proizvoda stvara se dodane vrijednosti poljoprivrednih proizvoda što doprinosi većoj konkurentnosti, povećanju prihoda i ekonomskoj isplativosti	OC 2. Stvaranje održive poljoprivredne proizvodnje	SC 3. Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivrede i prerade poljoprivrednih proizvoda kroz obnovu i modernizaciju
P 7. Staviti u funkciju zapuštena poljoprivredna zemljišta	Poticanje održive poljoprivrede smanjenjem napuštanja poljoprivrednih površina	OC 2. Stvaranje održive poljoprivredne proizvodnje	SC 3. Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivrede i prerade poljoprivrednih proizvoda kroz obnovu i modernizaciju

Područje LAG-a je ruralno područje koje ne može pratiti urbane sredine po pitanju razvoja i modernizacije infrastrukture, stoga je izražena potreba **P1. stvoriti funkcionalnu javnu, komunalnu i društvenu infrastrukturu**. Zbog smanjene razvijenosti područja LAG-a u odnosu na druga područja RH, sveprisutan je trend odljeva aktivnog radnog stanovništva u veće gradove radi boljih mogućnosti pronalaska poslova i viših plaća, tehnoloških mogućnosti, veće ponude društvene i komunalne infrastrukture te životnog standarda. Kvaliteta života stanovnika LAG-a također je smanjena u vidu dostupnosti osnovnih javnih usluga i infrastrukture koja nije prilagođena trenutnim potrebama stanovništva, ne prati tehnološke trendove niti omogućava podizanje kvalitete života, samim time nije niti poticajno okruženje za ostanak mlađeg stanovništva što nas dovodi do identificirane potrebe **P2. Unaprijediti uvjete života i rada ruralnog stanovništva**.

Funkcionalna javna, komunalna i društvena infrastruktura omogućiti će podizanje kvalitete života za sve dobne skupine te doprinijeti razlozima za ostanak stanovništva na području LAG-a. Razvojem moderne i digitalne infrastrukture, indirektno će se stvoriti preduvjeti za pokretanje kvalitetnih investicijskih projekata i omogućiti dostupnost različitih javnih usluga, što će oživjeti postojeće gospodarsko okruženje i zadržati radno sposobno stanovništvo. Područje LAG-a ima velik udio starijeg stanovništva što doprinosi trenutnom negativnom trendu ruralne depopulacije, stoga je nužno modernizirati područje kako bi bilo privlačno mladim obiteljima.

Identifikacijom potreba te njihovim rješavanjem teži se dostizanju općeg cilja „**OC 1. Povećanje kvalitete života i smanjenje ruralne depopulacije**“, koji će se dosegnuti kroz **2 specifična cilja**:

SC 1. Unaprijeđenje i razvoj kvalitetne javne, društvene i komunalne infrastrukture

SC 2. Povećanje dostupnosti javne infrastrukture korištenjem digitalnih tehnologija

Percepcija poljoprivrede kao zahtjevne djelatnosti s vrlo niskim prihodima jedan je od elementa zbog kojeg se mladi ne žele baviti poljoprivredom. Zbog potrage za bolje plaćenim poslovima, migriraju u veće sredine koje gravitiraju Gorskom kotaru, stoga je jedna od velikih detektiranih potreba poticanje mlađe populacije za ostanak i bavljenje poljoprivredom. Nositelji poljoprivrednih gospodarstava većinom su starije osobe koji nisu sklone novim tehnologijama, većinu procesa u uzgoju i preradi obavljaju manualno, što smanjuju efikasnost gospodarstva i mogućnost profitabilnosti. Zbog nedostatka vremena i nedovoljne digitalne pismenosti starijih nositelja, poljoprivredna gospodarstva kaskaju u pogledu modernizacije i automatizacije poslovnih procesa na razini Republike Hrvatske. Prethodno istaknuta negativna demografska struktura stanovništva (pad broja stanovnika te visoka starosna dob), vrlo je slična situaciji u poljoprivrednom sektoru, gdje je visok udio

starijih odgovornih osoba/nositelja poljoprivrednih gospodarstava. Javlja se potreba **P 3. Potaknuti mladu populaciju za bavljenje poljoprivredom**, pokretanjem novih poljoprivrednih gospodarstava ili preuzimanjem postojećih. Povećanje broja mladih poljoprivrednika utječe pozitivno na demografsku strukturu, radnu aktivnost te smanjenje depopulacije područja LAG-a. Nedostatak radne snage u ostalim gospodarskim sektorima (šumarstvo, prerađivačka industrija) utječe na smanjenje gospodarske aktivnosti i smanjenje novih proizvodnih investicija, stoga je identificirana potreba **P 4. Unaprijediti poljoprivrednu proizvodnju kroz povećanje poljoprivrednih kapaciteta i povećanje tehnološke opremljenosti poljoprivrednika uvođenjem zelenih i održivih tehnologija**. Potreba povećanja proizvodnih kapaciteta javila se iz činjenice da 75% poljoprivrednih gospodarstava čine mali poljoprivrednici ekonomske veličine do 3.000,00 EUR što ih čini manje konkurentnim za tržište, stoga je nužno poticati njihov razvoj i prijelaz u veći proizvodni rang koji će im omogućiti veće prihode i veću poljoprivrednu proizvodnju.

Implementacijom zelenih, digitalnih i održivih tehnologija u svakodnevno poslovanje, cilj je približiti poljoprivredu mlađim generacijama. Uvođenjem novih tehnologija modernizirati će se poslovni procesi na način da se ostvaruju uštede, poveća produktivnost te proizvedu veće količine poljoprivrednih proizvoda. Time će se omogućiti rast primanja poljoprivrednika što će u krajnjoj liniji utjecati na povećanje životnog standarda te podizanje razine svijesti o mogućnosti profitabilne poljoprivredne proizvodnje. Generacijskom obnovom poljoprivrednih gospodarstava kroz preuzimanje od strane mladih poljoprivrednika, utjecati će se i na smanjenje depopulacije područja. Na području LAG-a većina poljoprivrednih gospodarstava bavi se isključivo primarnom proizvodnjom, stoga je identificirana potreba **P 6. Povećati ekonomičnost poljoprivrednih gospodarstava kroz poticanje na preradu poljoprivrednih proizvoda** kako bi se dobili finalni proizvodi više dodane vrijednosti. Takvi proizvodi mogu ostvariti veću tržišnu cijenu, smanjiti škart koji nastane istekom vijeka trajanja poljoprivrednog proizvoda, čime se opet doprinosi većoj profitabilnosti poljoprivrednog gospodarstva. **Poticanjem ekološke poljoprivrede kroz potrebu P 5.**, poljoprivredni proizvodi mogu postići veće vrijednosti na tržištu i bolju konkurentnost, stoga je u sklopu budućnosti održive poljoprivredne proizvodnje važno uključiti i potrebu za ekološkom proizvodnjom koja ima veliki potencijal za daljnji rast. Veliki udio poljoprivrednih gospodarstava čine „mali“ poljoprivrednici stoga ih potrebno potaknuti na povećanje ekonomske vrijednosti i veću proizvodnju jer to jedini način da poljoprivreda zaživi kao gospodarska grana u punom smislu. Zbog depopulacije, iseljavanja te neaktivnosti stanovništva (lošeg upravljanja) na poljoprivredne površine nekontrolirano se proširila šuma, što je rezultiralo smanjenjem obradivih površina i približavanjem divljih životinja prema naseljenim mjestima te uništavanjem poljoprivrednih prinosa. Kao značajna potreba **P 7.** uočena je **nužnost stavljanja zapuštenih poljoprivrednih zemljišta u funkciju poljoprivrede** kako bi se mogli zaštititi postojeći nasadi, ali i očuvati bioraznolikost područja čime se doprinosi održivoj poljoprivrednoj proizvodnji.

5.2. Opis općih i specifičnih ciljeva LRS

Tablica 26: Opći i specifični ciljevi LRS

Naziv općeg cilja	Kratki opis općeg cilja	Naziv specifičnog cilja	Kratki opis specifičnog cilja
OC 1. Povećanje kvalitete života i smanjenje ruralne depopulacije	Svrha cilja je unaprijediti uvjete života na području LAG-a, stvoriti preduvjete za ostanak stanovništva i smanjenje migracije i time osigurati održivost goranskog područja.	SC 1. Unaprjeđenje i razvoj kvalitetne javne, društvene i komunalne infrastrukture	Svrha specifičnog cilja je poboljšanje postojeće i razvoj nove infrastrukture (javne, društvene i komunalne) kako bi se stvorili preduvjeti za ravnomjerni razvoj i podizanje kvalitete životnog standarda
		SC 2. Povećanje dostupnosti javne infrastrukture korištenjem digitalnih tehnologija	Svrha specifičnog cilja je povećati dostupnost različitih javnih usluga i sadržaja, komunalnih objekata te infrastrukture, koristeći moderna digitalna rješenja koja podižu razinu mogućnosti korištenje iste.
OC 2. Stvaranje održive poljoprivredne proizvodnje	Svrha ovog cilja je osigurati dugoročnu ekonomsku, ekološku i društvenu održivost poljoprivrednih aktivnosti, s ciljem poboljšanja kvalitete života poljoprivrednika, zaštite okoliša i očuvanja prirodnih resursa	SC 3. Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivrede i prerade poljoprivrednih proizvoda kroz obnovu i modernizaciju	Svrha specifičnog cilja je osnažiti sektor primarne poljoprivrede i prerade kako bi postao konkurentniji na tržištu korištenjem digitalnih i zelenih tehnologija te automatizacijom/modernizacijom poslovanja
		SC4. Generacijska obnova poljoprivrednih gospodarstava	Svrha specifičnog cilja je potaknuti mlade za bavljenje poljoprivredom te daljnji ostanak u poljoprivrednoj proizvodnji mladih koji se već bave poljoprivrednom proizvodnjom.

Opći ciljevi ove LRS teže povećanju kvalitete života, smanjenju ruralne depopulacije te stvaranju održive poljoprivredne proizvodnje na području teritorija LAG-a Gorski kotar.

Kroz „**OC 1. Povećanje kvalitete života i smanjenje ruralne depopulacije**“, glavni fokus i težnja je poboljšanje uvjeta života stanovnika koji žive na području LAG-a, razvoj nove i unaprjeđenje postojeće javne, društvene te komunalne infrastrukture, poboljšanje pristupa različitim uslugama i objektima javne namjene, kulturnim i sportskim sadržajima te općenito stvaranje povoljnije okoline za život. Povećanom kvalitetom života utjecati će se i na smanjenje trenda ruralne depopulacije područja LAG-a – smanjenje stope starenja stanovništva i osiromašjenja lokalne zajednice.

Ostvarenje OC 1, ostvariti će se kroz dostizanje *specifičnih ciljeva*:

SC 1. Unaprjeđenje i razvoj kvalitetne javne, društvene i komunalne infrastrukture

SC 2. Povećanje dostupnosti javne infrastrukture korištenjem digitalnih tehnologija

Dostizanjem SC 1. i SC 2. stvoriti će se modernije i održivije okruženja koje olakšava svakodnevni život stanovnika, potiče gospodarski razvoj te omogućuje kvalitetniju i

učinkovitiju javnu infrastrukturu i usluge. Dostizanjem **SC 2. Povećanje dostupnosti javne infrastrukture korištenjem digitalnih tehnologija** iskoristiti će se prednosti modernih digitalnih tehnologija kako bi se povećala dostupnost javnih usluga i infrastrukture ruralnog područja u skladu s konceptom Pametnih sela te unaprijedila kvaliteta života, gospodarska održivost i održivost okoliša. Povećanjem dostupnosti infrastrukture kroz primjenu digitalnih tehnologija, omogućuje se bolje iskorištavanje resursa, dostupnost podataka, poboljšanje kvalitete života u lokalnoj zajednici te lakše povezivanje dislociranog stanovništva u udaljenim naseljima goranskog kraja.

Kroz „**OC 2. Stvaranje održive poljoprivredne proizvodnje**“ teži se postizanju dugoročne ekonomske, ekološke i društvene održivosti poljoprivrednika na području LAG-a. Cilj je osigurati da poljoprivrednici mogu dugoročno održavati svoje aktivnosti bez ovisnosti o kratkoročnim promjenama tržišta ili ekonomske nestabilnosti. To uključuje pružanje potpore i poticaja kako bi se povećala produktivnost, konkurentnost i stabilnost poljoprivrednih gospodarstava. Stvaranjem održive ekonomske osnove, poljoprivrednici će imati stabilnije prihode i veći životni standard. Uz dostizanje veće ekonomske održivosti, cilj je postići poljoprivrednu proizvodnju koja povoljno djeluje na okoliš i prirodne resurse kroz primjenu novih inovativnih pristupa i modernih ekoloških praksi. Očuvanje okoliša je od vitalne važnosti za dugoročnu održivost poljoprivrede i općenito za dobrobit društva. Opći cilj, sa aspekta društvene održivosti, teži jačanju socijalnog i ekonomskog razvoja lokalne zajednice, poticanju suradnje i prenošenju znanja među poljoprivrednicima i njihovom uključivanju u lokalne, ruralne inicijative. Dostizanjem ovog cilja, LAG Gorski kotar će stvoriti održive temelje za poljoprivrednu proizvodnju. To će pomoći u poboljšanju života poljoprivrednika, zaštiti okoliša i očuvanju prirodnih resursa, a istovremeno će doprinijeti održivom razvoju cijelog područja.

Ostvarenje OC 2 ostvariti će se kroz dostizanje specifičnih ciljeva, a to su:

SC 3. Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivrede i prerade poljoprivrednih proizvoda kroz obnovu i modernizaciju

SC 4. Generacijska obnova poljoprivrednih gospodarstava

Kroz **SC 3. Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivrede i prerade poljoprivrednih proizvoda kroz obnovu i modernizaciju** povećati će se konkurentnost poljoprivrednih proizvoda na tržištu, što uključuje poticanje veće proizvodnje visokokvalitetnih primarnih i prerađenih poljoprivrednih proizvoda koji će biti atraktivni kupcima. Kroz modernizaciju i obnovu poljoprivrednih operacija, poljoprivredni sektor LAG-a će postati sposoban bolje konkurirati drugim proizvođačima na domaćem i međunarodnom tržištu. Implementacija digitalnih tehnologija u poljoprivrednoj proizvodnji i preradi omogućiti će učinkovitije upravljanje resursima, praćenje i analizu poljoprivredne proizvodnje te optimizaciju poslovnih procesa. Automatizacijom poljoprivrednih operacija omogućiti će se povećanje učinkovitosti, smanjiti troškovi, pogreške i opterećenje proizvodnje u slučaju nedostatka radne snage. Uvođenje zelenih tehnologija pomoći će smanjenju negativnog utjecaja poljoprivrede na okoliš kroz primjene održivih metoda uzgoja, smanjenje potrošnje energije prelaskom na OIE i smanjenje emisije stakleničkih plinova. S obzirom da najveći poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a čine upravo mali poljoprivrednici, njihova održivost postići će se povećanjem ekonomske vrijednosti poljoprivrednih gospodarstava, modernizacijom i automatizacijom poljoprivredne proizvodnje. Cilj je potaknuti ih na veću proizvodnju, preradu i razvoj novih poljoprivrednih proizvoda kako bi postala samoodrživa.

Kroz **SC 4. Generacijska obnova poljoprivrednih gospodarstava** potaknuti će se mladi poljoprivrednici za nastavak poslovanja u poljoprivrednom sektoru i omogućiti smjena generacija - tranzicija između starijih i mlađih poljoprivrednika/nositelja poljoprivrednih gospodarstava kako bi se nastavilo poljoprivredno poslovanje i opstanak gospodarstava području LAG-a. Generacijska obnova doprinijeti će lakšem uvođenju novih tehnologija i poljoprivrednih praksi što će omogućiti veću isplativost poslovanja i povećanje životnog standarda.

5.3. Opis intervencija LRS uključujući projekte suradnje

Tablica 27: Intervencije u LRS

Opći cilj LRS	Specifični cilj LRS	Potreba	Intervencija
OC 1. Povećanje kvalitete života i smanjenje ruralne depopulacije	SC 1. Unaprjeđenje i razvoj kvalitetne javne, društvene i komunalne infrastrukture	P 1. Stvoriti funkcionalnu javnu, komunalnu i društvenu infrastrukturu	1.1 Unaprjeđenje lokalne javne infrastrukture i usluga
	SC 2. Povećanje dostupnosti javne infrastrukture korištenjem digitalnih tehnologija	P 2. Unaprijediti uvjete života i rada ruralnog stanovništva	1.1 Unaprjeđenje lokalne javne infrastrukture i usluga
OC 2. Stvaranje održive poljoprivredne proizvodnje	SC 3. Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivrede i prerade poljoprivrednih proizvoda kroz obnovu i modernizaciju	P 4. Unaprijediti poljoprivrednu proizvodnju kroz povećanje poljoprivrednih kapaciteta i povećanje tehnološke opremljenosti poljoprivrednika uvođenjem zelenih i održivih tehnologija	2.1 Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivredne proizvodnje
		P5. Potaknuti ekološku poljoprivredu	2.1 Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivredne proizvodnje
		P6. Povećati ekonomičnost poljoprivrednih gospodarstava kroz poticanje na preradu poljoprivrednih proizvoda	3.1 Povećanje dodane vrijednosti poljoprivredne proizvodnje kroz preradu
		P7. Staviti u funkciju zapuštena poljoprivredna zemljišta	2.1 Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivredne proizvodnje
	SC 4. Generacijska obnova poljoprivrednih gospodarstava	P 3. Potaknuti mlađu populaciju za bavljenje poljoprivredom	2.1 Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivredne proizvodnje

Zajedničke značajke za sve intervencije LAG-a u okviru LRS

Najviša ukupna vrijednost projekta (ili operacije) kojem će se pružiti potpora je do 300.000,00 EUR (bez PDV-a) dok je najviši iznos potpore po projektu koju LAG može dodijeliti do 200.000,00 EUR.

Zajednička načela kriterija kojima se postiže **prednost prilikom odabira projekata** (operacija) u okviru provedbe intervencija LAG-a zasnivaju se prvenstveno na doprinosu projekta (operacije) ključnim elementima **dodane vrijednosti LEADER-a** i to:

- povećanju/jačanju socijalnog (društvenog) kapitala u lokalnim zajednicama,
- poboljšanju lokalnog upravljanja te
- poboljšanju rezultata i učinaka politike za područje LAG-a u usporedbi s provedbom bez LEADER pristupa.

Doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a koju LAG planira postići očitovati će se prvenstveno kroz potporu inovacijama (inovativnim pristupima) te poticanju sektorske i međusektorske suradnje (partnerski projekti), kao i jačem uključivanju osjetljivih društvenih skupina. Inovacija je horizontalna tema koja prožima cijeli LRS i provedbu LEADER-a u cjelini. Svrha LRS je stvoriti adekvatno okruženje koje će omogućiti potporu promicanju inovacija i inovativnih aktivnosti/projekata (operacija). Operacija odnosno projekt ima inovativne značajke na lokalnoj razini ako rezultira uvođenjem nove aktivnosti ili novog proizvoda ili nove/inovativne metode ili usluge na lokalnoj razini (ukupno područje LAG-a). Treba naglasiti kako je doprinos inovativnim i pametnim rješenjima u selima ujedno i jedan od kriterija doprinosa provedbi koncepta Pametnih sela.

Osnovni elementi primjene inovativnosti odnosno inovativnih značajki u lokalnom kontekstu sukladno članku 31. stavku 2. (d) Uredbe (EU) br. 2021/1060. za potrebe primjene u kriterijima odabira projekata (operacija) temelje se na:

- projektnim partnerstvima koja donose međusektorsku ili sektorsku suradnju različitih dionika u iznalaženju rješenja za razvojne potrebe područja LAG-a (partnerski projekti);
- potporom društvenim (socijalnim) inovacijama koje dovode do novih proizvoda i usluga kojima se rješavaju potrebe opće zajednice područja LAG-a, poput:
 - novih metoda i pristupa prijenosu znanja iz područja promicanja poduzetništva i poduzetničke kulture, uključujući društveno poduzetništvo te partnerstva
 - inovativnih pristupa i modernih, zelenih, praksi u području zaštite okoliša i prirode kao i implementacije aktivnosti biogospodarstva (bioekonomije)
 - novih metoda i pristupa prijenosu znanja u području inovativne proizvodnje lokalne hrane i drugih lokalnih proizvoda, zelenih i digitalnih tehnologija, drugih aktivnosti područja, te u razvoju turizma
 - društvenih inovacija koje razvijaju nove oblike i načine inkluzije osjetljivih skupina društva
 - tehnoloških i ne-tehnoloških inovacija usmjerenih na nove tehnologije i metode koje omogućuju povećanje otpornosti na klimatske promjene, digitalizaciju i zelenu tranziciju.

U svrhu jačanja doprinosa dodanoj vrijednosti LEADER-a u elementu **poboljšanja rezultata i učinaka politike putem načela kriterija odabira** prednost će imati projekti (operacije) „zajedničkog korisnika“ te oni kojima se ostvaruje „zajednički interes“. **Zajedničkim korisnikom** u smislu provedbe intervencija LRS smatraju se gospodarska udruženja

(zadruga, klasteri i dr.), organizacije civilnog društva ili javno-pravna tijela te pravne osobe (ustanove i/ili poduzeća u većinskom javnom vlasništvu). Zajedničkim korisnikom smatra se i provedba zajedničkih projekata, odnosno, ako se projekti (operacije) provode u sektorskom ili međusektorskom partnerstvu. Projekt odnosno operacija ima **Zajednički interes**, provodi li ga Zajednički korisnik i/ili ako je u kolektivnom interesu članova Zajedničkog korisnika i opće javnosti odnosno od dobiti za opću zajednicu. Takav projekt (operacija) treba biti više od zbroya pojedinačnih interesa članova Zajedničkog korisnika.

Temeljni (opći) uvjeti prihvatljivosti svih projekata (operacija), uključujući i partnerske projekte (operacije) u okviru provedbe intervencija LAG-a su:

- biti usklađen sa ciljevima iz LRS
- biti usklađen sa jednim ili više specifičnih ciljeva SP ZPP navedenim u članku 6. stavku 1. i 2. Uredbe (EU) 2021/2115
- provoditi se na području LAG-a na kojem korisnik na LAG natječaju podnosi zahtjev za potporu
- ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000,00 EUR (bez PDV-a)
- biti usklađen sa pravilima državne potpore, ako je primjenjivo
- biti usklađen s EU i RH zakonodavstvom koje se odnosi na predmetni projekt

Temeljni (opći) uvjeti prihvatljivosti projekta (operacije) se primjenjuju na sve projekte (operacije) za koje se podnosi Zahtjev za potporu, uključujući partnerske projekte (operacije).

Partnerskim projektom (operacijom) se smatra projekt u kojem više korisnika na LAG natječaju sudjeluje u provedbi projekta u jednoj LAG intervenciji uz ispunjenje sljedećih uvjeta: mora biti sklopljen Sporazum o suradnji između projektnih partnera; mora biti definiran glavni partner (nositelj projekta); moraju biti jasno definirane i razgraničene aktivnosti i zadaće između projektnih partnera; svi korisnici (partneri) moraju ispunjavati uvjete prihvatljivosti za LAG intervenciju za koju prijavljuju projekt.

Ciljani korisnici (projektne promotori) LRS su sve pravne i fizičke osobe privatnog prava te pravne osobe javnog prava, pri čemu su zajednički temeljni odnosno opći uvjeti prihvatljivosti svih korisnika (pojedinačnih i zajedničkih) sljedeći:

- imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave LAG natječaja sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116;
- imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu;
- ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima.

Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika na LAG natječaju se primjenjuju na sve korisnike na LAG natječaju koji podnose Zahtjev za potporu, uključujući partnerske projekte (operacije).

Intervencija LEADER u okviru SP ZPP-a 2023.-2027. prvenstveno se provodi na temelju članka 77. Uredbe (EU) br. 2021/2115 pod nazivom “Suradnja“, uključujući i članke 73., 74. te 75. navedene Uredbe.

Sukladno članku 77. stavku 3. Uredbe (EU) br. 2021/2115, intenzitet potpore u LAG intervenciji može iznositi **najviše 100%** prihvatljivih troškova projekta odnosno mogu se pokriti svi troškovi povezani s projektom.

U slučaju kada LAG intervencija uključuje ulaganja u skladu s člankom 73. Uredbe (EU) 2021/2115, intenzitet potpore može iznositi **najviše 65%** prihvatljivih troškova projekta, a iznimno se može povećati u sljedećim slučajevima:

- a) **najviše 80%** kada je korisnik mladi poljoprivrednik⁶
- b) **najviše 85%** za ulaganja malih poljoprivrednih gospodarstava⁷
- c) **najviše 100%** za neproduktivna ulaganja⁸ i temeljne usluge i infrastrukturu u ruralnim područjima⁹.

Tablica 28: Projekti suradnje

Vrsta projekta suradnje	Područje interesa projekta suradnje	Očekivani rezultat provedbe projekta suradnje	Indikativna visina proračuna projekta suradnje (u odnosu na ukupni iznos alokacije koju će LAG ostvariti u razdoblju 2023.-2027.)
Transnacionalni	OIE – poljoprivreda i šumarstvo Biogospodarstvo i kružna ekonomija	Prijenos znanja i primjena postojećih praksi u poljoprivrednoj i šumarskoj proizvodnji, minimalno 5 sudionika s područja LAG-a	1%
Međuteritorijalni	Turizam – sportski, zdravstveni, kulturni Kulturna baština – tradicija (baština, obrti, običaji) Poljoprivreda, Biogospodarstvo i kružna ekonomija	Nova turistička ponuda koja je nastala na temelju goranske tradicije, minimalno 1 nova turistička ponuda. Sadržaji za ruralno stanovništvo, udruživanje i prenošenje znanja, minimalno 30 sudionika s područja LAG-a	3%

⁶ **Mladi poljoprivrednik** je osoba starija od 18 i mlađa od 40 godina (do navršene 41 god.) u trenutku podnošenja Zahtjeva za potporu, koja posjeduje odgovarajuće vještine i znanje o poljoprivredi te po prvi puta uspostavlja poljoprivredno gospodarstvo ekonomske veličine od 10.000 EUR do 100.000 EUR na kojem ima status nositelja/odgovorne osobe ili je status nositelja/odgovorne osobe po prvi put stekla unutar 5 (pet) godina do dana podnošenja zahtjeva za potporu, a u slučaju trgovačkog društva je i odgovorna osoba isključivo ukoliko je vlasnik najmanje 50% temeljnog kapitala društva.

⁷ **Malo poljoprivredno gospodarstvo** je poljoprivredno gospodarstvo koje ima ekonomsku veličinu poljoprivrednog gospodarstva (EVPG) od 3.000 do 15.000 EUR-a SO.

⁸ **Neproduktivna ulaganja** su ona ulaganja koja ne dovode do značajnog povećanja vrijednosti ili profitabilnosti korisnika odnosno koja ne ostvaruju značajan dohodak, prihod ili dobit, ali pri tome imaju pozitivan utjecaj na primjerice: socijalnu uključenost, pomoć ranjivim skupinama, edukaciju, prijenos znanja i vještina, jačanje teritorijalnog identiteta, očuvanje baštine, okoliš i klimu i sl.

⁹ Pod **temeljnoum uslugom i infrastrukturom u ruralnim područjima** podrazumijeva se ulaganje koje kumulativno ispunjava sljedeće: podiže kvalitetu života u ruralnim područjima (kulturno-društvenu i/ili obrazovno-odgojnu i/ili sportsko-rekreativnu i/ili rekreacijsku i/ili turističku i/ili komunalnu i/ili zdravstvenu i/ili javnih usluga itd.), namijenjeno je javnoj upotrebi/korištenju, mora biti javno dostupno različitim pojedincima i interesnim skupinama, ne smije biti profitnog karaktera (operativni prihodi ne smiju biti veći od operativnih troškova), provodi se u naselju s najviše 25.000 stanovnika.

Tablica 29: Opis intervencija

Naziv i kod intervencije	1.1 Unaprjeđenje lokalne javne infrastrukture i usluga
Područje obuhvata	Područje LAG-a Gorski kotar
Kratki opis intervencije: -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS	Svrha intervencije je poboljšati kvalitetu, dostupnost i učinkovitost javne, društvene i komunalne infrastrukture te usluga za lokalno stanovništvo, kako bi povećala kvaliteta života i smanjile migracije stanovništva u urbana područja. Intervencija se odnosi na ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu- gradnju nove i/ili rekonstrukciju postojeće, i/ili opremanje te adaptaciju vrtića. Cilj je osigurati da lokalna zajednica ima adekvatnu, učinkovitu i moderniziranu javne infrastrukturu i usluge (javni prijevoz, sportsko-rekreacijski sadržaje, kulturne sadržaje, prostore društvenog sudjelovanja svih dobnih skupina, prostori za provedbu obrazovnih i edukacijskih aktivnosti) koje će podržati razvoj, unaprijediti kvalitetu života stanovnika, potaknuti gospodarski rast te stvoriti povoljno okruženje za investicije i život što je u skladu s „SC 1. Unaprjeđenje i razvoj kvalitetne javne, društvene i komunalne infrastrukture“ i „SC 2. Povećanje dostupnosti javne infrastrukture korištenjem digitalnih tehnologija“. Ova intervencija je ključna i za povećanje atraktivnosti područja LAG-a, privlačenje stanovništva iz drugih regija RH, turista i poslovnih subjekata te njihovo dulje zadržavanje/doseljavanje u svrhu revitalizacije samog područja što je u skladu s „OC 1. Povećanje kvalitete života i smanjenje ruralne depopulacije“. Intervencija doprinosi <u>specifičnim ciljevima ZPP-a</u>: SC ZPP 8 „Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno bio gospodarstvo i održivo šumarstvo“ na način da je usmjerena na razvoj i modernizaciju javne infrastrukture koju će koristiti lokalno stanovništvo s ciljem podizanja kvalitete života što će pozitivno utjecati na smanjenje teritorijalnih razlika, migracija stanovništva u veće gradove i podizanje razine privlačnosti područja nove investicije i razvoj ruralnog područja. Provedbom ove intervencije doprinosi se pokazatelju rezultata R.41 ZPP-a Povezivanje ruralnih područja Europe. Očekuje se da će minimalno 3.000,00 korisnika imati koristi od poboljšanja postojeće i izgradnje nove lokalne infrastrukture, što čini udio ruralnog stanovništva od 21,10%. Intervencija je u skladu s člankom 73. i 77. EU Uredbe 2021/2115. Intervencija doprinosi dodanoj vrijednosti u provedbi LEADER-pristupa:

	• jačanjem socijalnog (društvenog kapitala) u lokalnim zajednicama tako što jača socijalnu interakciju stanovnika kroz povećanje dostupnosti i korištenja javne infrastrukture implementacijom digitalnih rješenja koje omogućuju jednak pristup, smanjenje teritorijalnih razlika te veću dostupnost ranjivim skupinama. • poboljšavanjem lokalnog upravljanja kroz promotivne aktivnosti i medijske objave o projektima, jačanje kapaciteta lokalnih dionika koji do sada nisu provodili projekte financirane putem LEADER pristupa ili nisu provodili ovu vrstu projekata, čime se omogućava stjecanje novih znanja i vještina i ima utjecaj na lokalno upravljanje. Ovakvi projekti utječu i na stjecanje novih znanja i vještina zaposlenika LAG-a. Intervencija se razlikuje u odnosu na intervenciju iz SP ZPP-a jer će u fokusu imati projekte male infrastrukture koji nisu obuhvaćeni i navedeni u intervenciji iz SP ZPP-a. Inovativni elementi intervencije biti će vidljivi kroz projekte koji primjenjuju koncept Pametnih sela te kroz implementaciju modernih tehnoloških rješenja u pružanju društvenih usluga.
Ciljani korisnici	Pravne osobe javnog prava i/ili pravne osobe privatnog prava. Detaljan popis prihvatljivih korisnika bit će naveden u natječaju LAG-a.
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	Projekt se mora provoditi na području LAG-a Gorski kotar u naseljima s najviše 25.000 stanovnika. • imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave LAG natječaja sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116 • imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu • ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima.
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	Temeljni uvjeti prihvatljivosti projekata su: – projekt se mora provoditi na području LAG -a – ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000 EUR (bez PDV-a). Prihvatljive vrste projekata odnose se na razvoj male društvene i komunalne infrastrukture (sportsko-rekreacijske namjene, zdravstveno-socijalne i odgojno-obrazovne namjene te ostale javne namjene), infrastrukture za očuvanje i održivo korištenje kulturne i prirodne baštine, a sve u svrhu jačanja kvalitete

	života stanovnika. Prihvatljivi su projekti koji mogu uključiti prihvatljive aktivnosti kao što su: građenje (izgradnja nove građevine i/ili rekonstrukcija i/ili održavanje postojeće građevine) i/ili opremanje građevine, nabava opreme i/ili gospodarskih vozila, edukacijsko-informativne aktivnosti; promotivne aktivnosti i dr. aktivnosti koje doprinose ostvarenju ciljeva LRS. Detaljnije o prihvatljivim vrstama projekata i uvjetima prihvatljivosti projekata bit će navedeno u natječaju LAG-a.
Načela kriterija odabira	Načela kriterija odabira su: – Indeks razvijenosti sjedišta prijavitelja (prioritet imaju prijavitelji s manje razvijenih područja LAG-a) – tip ulaganja (prednost imaju projekti kojima se ulaže u građenje) – namjena ulaganja (prednost imaju projekti kojima se ulaže u sportsku i/ili rekreacijsku i/ili kulturnu i/ili turističku namjenu) – doprinos dodanoj vrijednosti LEADER-a kroz koncept Pametnih sela (prednost imaju projekti koji doprinose inovativnosti i/ili digitalizaciji i/ili doprinose okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena) – dodatni doprinosi dodanoj vrijednosti LEADER-a (prednost imaju projekti koji se provode u partnerstvu) LAG natječajem detaljnije će se razraditi načela kriterija odabira iz LRS.
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odredit će se LAG natječajem.
Najviša ukupna vrijednost projekta	Najviša ukupna vrijednost projekta je do 300.000 EUR (bez PDV-a).
Najniži iznos potpore po projektu	Odredit će se LAG natječajem.
Najviši iznos potpore po projektu	Najviši iznos potpore po projektu je do 200.000 EUR.
Intenzitet potpore	100% prihvatljivih troškova projekta

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	0
Broj sačuvanih radnih mjesta	0

R.b.		
1.	Naziv pokazatelja	R.41 Povezivanje ruralnih područja Europe
	Mjerna jedinica	Broj ruralnog stanovništva koje ima koristi
	Ciljna vrijednost	3.000

Naziv i kod intervencije	2.1 Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivredne proizvodnje
Područje obuhvata	Područje LAG-a Gorski kotar
Kratki opis intervencije: -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - - ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS	Svrha intervencije je podizanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava koji se bave primarnom proizvodnjom poljoprivrednih proizvoda, ulaganjem u materijalnu i nematerijalnu imovinu koja će povećati njihove proizvodne kapacitete, tehnološku opremljenost, modernizaciju i automatizaciju poslovnih procesa. Cilj je omogućiti modernizaciju poljoprivrednih gospodarstava kroz implementaciju novih digitalnih tehnologija i obnovljivih izvora energije u vlastito poslovanje kako bi se povećala produktivnost i učinkovitost, smanjili troškovi, osigurala otpornost gospodarstava i stabilnost prihoda te bolja tržišna pozicija na domaćem i međunarodnom tržištu, što je u skladu s „SC 3. Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivrede i prerade poljoprivrednih proizvoda kroz obnovu i modernizaciju”. Intervencija ima i za cilj i potaknuti mlade za bavljenje poljoprivredom korištenjem digitalnih alata s ciljem povećanja produktivnosti održive poljoprivredne proizvodnje te primjeni inovativnih rješenja u proizvodnji i plasmanu poljoprivrednih proizvoda, čime će se modernizirati postojeće poljoprivredne prakse i smanjiti pritisak na manualne radnje. Implementacijom novih tehnologija omogućiti će se značajne financijske uštede u poljoprivrednoj proizvodnji korištenjem automatiziranih i energetske učinkovitih alata što će omogućiti rast produktivnosti. Navedeno je u skladu s „SC 4. Generacijska obnova poljoprivrednih gospodarstava“ i doprinosi „OC 2. Stvaranje održive poljoprivredne proizvodnje.” Intervencija doprinosi <u>specifičnim ciljevima ZPP-a</u>: SC ZPP 2. „Jačanje usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kratkoročno i dugoročno, uključujući veću usmjerenost na istraživanja, tehnologiju i digitalizaciju;“ kroz aktivnosti modernizacije i digitalizacije poljoprivrednih procesa, što će ih približiti razini tehnološke opremljenosti poljoprivredno razvijenih regija u Republici Hrvatskoj, ali i susjednih zemalja, SC ZPP 4. „Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvenciranja ugljika, te promicanje održive

energije” kroz ulaganja u tehnologiju koja pozitivno utječe na smanjenje emisije stakleničkih plinova i promiče održivu energiju što doprinosi klimatskim ciljevima,
SC ZPP 8 „Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno bio gospodarstvo i održivo šumarstvo“ kroz potporu zapošljavanju.

Provedbom ove intervencije doprinosi se pokazatelju rezultata:

R.9 Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava ZPP-a - minimalno 31 poljoprivredno gospodarstvo primiti će potporu kroz provedbu ove intervencije

R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora putem razvoja kapaciteta za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, uključujući biološke (u megavatima), za koja je dodijeljena potpora – minimalno 0,02 MW

R.16 Ulaganja povezana s klimom poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za ulaganja u okviru ZPP-a kojima se doprinosi ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama te proizvodnji obnovljive energije ili biomaterijala – minimalno 2 projekta od odobrenih (udio 33,33%)

R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima- minimalno 1 novo zapošljavanje

Intervencija je u skladu s člankom 73. i 77. EU Uredbe 2021/2115.

Intervencija doprinosi dodanoj vrijednosti u provedbi LEADER-pristupa:

- jačanjem socijalnog (društvenog kapitala) u lokalnim zajednicama tako što jača poduzetničke vještine kod poljoprivrednika s područja LAG-a, te doprinosi korištenju novih digitalnih i „zelenih“ tehnologija
- Poboljšava lokalno upravljanje kroz promotivne aktivnosti i medijske objave o projektima, jačanje kapaciteta lokalnih dionika koji do sada nisu provodili projekte financirane putem LEADER pristupa ili nisu provodili ovu vrstu projekata, čime se omogućava stjecanje novih znanja i vještina i ima utjecaj na lokalno upravljanje. Ovakvi projekti utječu i na stjecanje novih znanja i vještina zaposlenika LAG-a.

Intervencija se razlikuje u odnosu na intervenciju iz SP ZPP-a prema visini potpore, a samim time i vrstama ulaganja koja će biti financirana putem LAG intervencije. Razlika je i u prioritetnim sektorima u odnosu na sektore iz intervencije iz SP ZPP-a.

	Dodana vrijednost provedbe ove intervencije se očituje u povećanju konkurentnosti poljoprivrednika LAG područja kroz ulaganja u OIE te digitalnu tehnologiju čime se doprinosi depopulaciji područja, cjelokupnom održivom razvoju jačanju identiteta i brenda Gorskog kotara. Elementi inovativnosti sadržani su kroz kriterije odabira- prednost imaju projekti koji uvode nova digitalna rješenja ili OIE u postojeće poslovanje.
Ciljani korisnici	Fizičke i pravne osobe privatnog prava - poljoprivredna gospodarstva upisana u Upisnik poljoprivrednika ili Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	Temeljni uvjeti prihvatljivosti: • imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave LAG natječaja sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116 • imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu • ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima. Dodatni uvjeti prihvatljivosti definirati će se LAG natječajem.
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	Temeljni uvjeti prihvatljivosti projekata su: – projekt se mora provoditi na području LAG -a - ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000 EUR (bez PDV-a). Prihvatljivi su projekti kojima se ulaže u povećanje konkurentnosti, modernizaciju, automatizaciju i digitalizaciju poljoprivredne proizvodnje, uvođenje zelenih tehnologija te korištenje obnovljivih izvora energije, smanjenje utjecaja poljoprivredne proizvodnje i dr. Prihvatljivi su projekti koji mogu uključiti sljedeće prihvatljive aktivnosti: građenje (izgradnju nove građevine ili rekonstrukciju i/ili održavanje postojeće građevine i/ili opremanje građevine) i/ili nabavu opreme; marketinške aktivnosti; edukacijsko-informativne aktivnosti; promotivne aktivnosti i druge aktivnosti koje doprinose ostvarenju ciljeva LRS. Detaljne prihvatljive vrste projekata i uvjeti prihvatljivosti projekata bit će navedeni u natječaju LAG-a.
Načela kriterija odabira	Načela kriterija odabira su: - Veličina PG-a (prednost imaju PG-ovi sa EVPG iznad 3000 Eur) - Dužina poslovanja (prednost imaju projekti nositelja sa dužim trajanjem poslovanja odnosno duže su upisani u Upisnik poljoprivrednika ili Upisnik obiteljskih

	poljoprivrednih gospodarstava) - Vrsta ulaganja (prednost imaju projekti opremanja građevine i/ili nabave opreme) - Sektor ulaganja (prioritet imaju ulaganja u sektoru stočarstva, povrtlarstva, voćarstva i pčelarstva) - Dob nositelja /odgovorne osobe poljoprivrednog gospodarstva (prioritet će imati osoba starija od 18 i mlađa od 40 godina u godini prijave na LAG natječaj) - Radna mjesta (prioritet imaju projekti koji čuvaju postojeća ili stvaraju nova radna mjesta) - Dodana vrijednost u primarnoj poljoprivredi (prioritet imaju poljoprivredna gospodarstva koja posjeduju Rješenje o upisu u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji u trenutku prijave na LAG natječaj) - Doprinos digitalizaciji (prioritet imaju projekti koji uključuju ulaganje u digitalnu tehnologiju) - Doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima (prednost imaju projekti u okviru kojih se provode ulaganja u obnovljive izvore energije) - Dodana vrijednost LEADER-a (prednost će imati projekti koji imaju inovativne značajke u lokalnom kontekstu i/ili doprinose drugim rezultatima i učincima politike i/ili doprinose socijalnom (društvenom) kapitalu i/ili doprinose lokalnom upravljanju) LAG natječajem detaljnije će se razraditi načela kriterija odabira iz LRS.
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odredit će se LAG natječajem.
Najviša ukupna vrijednost projekta	Najviša ukupna vrijednost projekta je do 300.000 EUR (bez PDV-a)
Najniži iznos potpore po projektu	Odredit će se LAG natječajem.
Najviši iznos potpore po projektu	Najviši iznos potpore po projektu je do 200.000 EUR.
Intenzitet potpore	65% prihvatljivih troškova s mogućnosti uvećanja na 80 % prihvatljivih troškova ukoliko se radi o mladim poljoprivrednicima; 85% prihvatljivih troškova ukoliko je riječ o malim poljoprivrednicima

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	1
Broj sačuvanih radnih mjesta	1
R.b.	

1.	Naziv pokazatelja	R.9 Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava
	Mjerna jedinica	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu
	Ciljna vrijednost	31
2.	Naziv pokazatelja	R 15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora
	Mjerna jedinica	MW
	Ciljna vrijednost	0,03
3.	Naziv pokazatelja	R 16 Ulaganja povezana s klimom
	Mjerna jedinica	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji prima potporu
	Ciljna vrijednost	4

Naziv i kod intervencije	3.1 Povećanje dodane vrijednosti poljoprivredne proizvodnje kroz preradu
Područje obuhvata	Područje LAG-a Gorski kotar
Kratki opis intervencije: -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS	Svrha intervencije je potaknuti razvoj prerade poljoprivrednih proizvoda kao finalnih proizvoda više dodane vrijednosti, ulaganjem u materijalnu i nematerijalnu imovinu koja će povećati njihove proizvodne kapacitete, tehnološku opremljenost, modernizaciju i automatizaciju poslovnih procesa kroz digitalne tehnologije i OIE. Cilj je omogućiti razvoj novih poljoprivrednih proizvoda, posebno ekoloških, koji mogu ostvariti veću tržišnu cijenu, smanjiti škart koji nastane istekom vijeka trajanja poljoprivrednog proizvoda, čime se opet doprinosi većoj profitabilnosti poljoprivrednog gospodarstva. Navedeno je u skladu s „SC 3. Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivrede i prerade poljoprivrednih proizvoda kroz obnovu i modernizaciju”. Proizvodi dodane vrijednosti mogu postići veću tržišnu cijenu, bolji plasman, veću profitabilnost poslovanja što dovodi do održivog i zdravog poslovanja, čemu će se doprinosi „OC 2. Stvaranje održive poljoprivredne proizvodnje.“ Intervencija doprinosi <u>specifičnim ciljevima ZPP-a:</u> SC ZPP 2. „Jačanje usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kratkoročno i dugoročno, uključujući veću usmjerenost na istraživanja, tehnologiju

i digitalizaciju;“ kroz aktivnosti modernizacije i digitalizacije poljoprivrednih procesa, što će ih približiti razini tehnološke opremljenosti poljoprivredno razvijenih regija u Republici Hrvatskoj, ali i susjednih zemalja. Poticanjem prerade primarnih poljoprivrednih proizvoda kroz dodanu vrijednost, smanjiti će se financijska ovisnost o poljoprivrednoj proizvodnji, osigurati stabilniji prihodi tijekom cjelogodišnjeg razdoblja te povećati životni standard lokalnog stanovništva.

SC ZPP 4. „Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvestracije ugljika, te promicanje održive energije” kroz ulaganja u tehnologiju koja pozitivno utječe na smanjenje emisije stakleničkih plinova i promiče održivu energiju što doprinosi klimatskim ciljevima.

SC ZPP 8. „Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno bio gospodarstvo i održivo šumarstvo“ kroz dodatna zapošljavanja, podizanje životnog standarda te ostanak na poljoprivrednom području.

Provedbom ove intervencije doprinosi se pokazatelju rezultata:

R.9 Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava ZPP-a -minimalno 6 poljoprivrednih gospodarstava primiti potporu kroz provedbu ove intervencije,

R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora putem razvoja kapaciteta za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, uključujući biološke (u megavatima), za koja je dodijeljena potpora – minimalno 0,02 MW,

R.16 Ulaganja povezana s klimom poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za ulaganja u okviru ZPP-a kojima se doprinosi ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama te proizvodnji obnovljive energije ili biomaterijala – minimalno 2 projekta od odobrenih (udio 33,33%),

R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima- minimalno 1 novo zapošljavanje.

R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva – minimalno 2 poduzeća koja će primiti potporu.

Intervencija je u skladu s člankom 73. i 77. EU Uredbe 2021/2115.

Intervencija doprinosi dodanoj vrijednosti u provedbi LEADER-pristupa:

- jačanjem socijalnog (društvenog kapitala) u lokalnim zajednicama tako što jača poduzetničke vještine kod poduzeća i poljoprivrednika s područja LAG-a koji se bave

	preradom poljoprivrednih proizvoda, te doprinosi korištenju novih digitalnih i „zelenih“ tehnologija. • Poboljšava lokalno upravljanje kroz promotivne aktivnosti i medijske objave o projektima, jačanje kapaciteta lokalnih dionika koji do sada nisu provodili projekte financirane putem LEADER pristupa ili nisu provodili ovu vrstu projekata, čime se omogućava stjecanje novih znanja i vještina i ima utjecaj na lokalno upravljanje. Ovakvi projekti utječu i na stjecanje novih znanja i vještina zaposlenika LAG-a. Intervencija se razlikuje u odnosu na intervenciju iz SP ZPP-a prema visini potpore, a samim time i vrstama ulaganja koja će biti financirana putem LAG intervencije. Dodana vrijednost provedbe ove intervencije se očituje u povećanju konkurentnosti poljoprivrednika LAG koji se bave preradom poljoprivrednih proizvoda, poticanju razvoja novih proizvoda te smanjenju ovisnosti o primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji čime se doprinosi jačanju održive poljoprivrede i jačanju identiteta područja Gorskog kotara. Elementi inovativnosti sadržani su kroz kriterije odabira - vrsta ulaganja (ulaganja u OIE, digitalizaciju /inovativnost, ekološka poljoprivreda) .
Ciljani korisnici	Fizičke ili pravne osobe registrirane za preradu poljoprivrednih proizvoda iz Priloga I. Ugovora o EU u trenutku podnošenja zahtjeva za potporu ili najkasnije kod podnošenja Završnog zahtjeva za isplatu.
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	Temeljni uvjeti prihvatljivosti: • imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave LAG natječaja sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako odabrani LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/2116 • imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu • ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima. Dodatni uvjeti prihvatljivosti definirati će se LAG natječajem.
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	Temeljni uvjeti prihvatljivosti projekata su: – projekt se mora provoditi na području LAG -a - ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000 EUR (bez PDV-a).

	Prihvatljivi su projekti kojima se ulaže u povećanje konkurentnosti, modernizaciju, automatizaciju i digitalizaciju prerade poljoprivrednih proizvoda, uvođenje zelenih tehnologija te korištenje obnovljivih izvora energije, smanjenje utjecaja prerade i dr. Prihvatljivi su projekti koji mogu uključiti sljedeće prihvatljive aktivnosti: građenje (izgradnju nove građevine ili rekonstrukciju i/ili održavanje postojeće građevine i/ili opremanje građevine) i/ili nabavu opreme; marketinške aktivnosti; edukacijsko-informativne aktivnosti; promotivne aktivnosti i druge aktivnosti koje doprinose ostvarenju ciljeva LRS. Detaljne prihvatljive vrste projekata i uvjeti prihvatljivosti projekata bit će navedeni u natječaju LAG-a.
Načela kriterija odabira	Načela kriterija odabira su: • Veličina PG-a (prednost imaju PG-ovi sa EVPG iznad 3000 Eur ili zadruge) • Vrsta ulaganja (prednost imaju projekti opremanja građevine i/ili nabave opreme) • Dužina poslovanja (prednost imaju projekti nositelja sa dužim trajanjem poslovanja odnosno duže su upisani u Upisnik poljoprivrednika ili Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava) • Radna mjesta (prioritet imaju projekti koji čuvaju postojeća ili stvaraju nova radna mjesta) • Dodana vrijednost u preradi (prioritet imaju poljoprivredna gospodarstva koja posjeduju Rješenje o upisu u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji u trenutku prijave na LAG natječaj ili koji će do kraja provedbe projekta ishakovati Rješenje o upisu u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji i/ili poljoprivredna gospodarstva koja u projektu prerađuju vlastite proizvode primarne poljoprivredne proizvodnje) • Doprinos digitalizaciji (prioritet imaju projekti koji uključuju ulaganje u digitalnu tehnologiju) • Doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima (prednost imaju projekti u okviru kojih se provode ulaganja u obnovljive izvore energije) • Dodana vrijednost LEADER-a (prednost će imati projekti koji imaju inovativne značajke u lokalnom kontekstu i/ili doprinose drugim rezultatima i učincima politike i/ili doprinose socijalnom (društvenom) kapitalu i/ili doprinose lokalnom upravljanju) LAG natječajem detaljnije će s razraditi načela kriterija odabira iz LRS.
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odredit će se LAG natječajem.
Najviša ukupna vrijednost projekta	Najviša ukupna vrijednost projekta je do 300.000 EUR (bez PDV-a)
Najniži iznos potpore po projektu	Odredit će se LAG natječajem.
Najviši iznos potpore po projektu	Najviši iznos potpore po projektu je do 200.000 EUR.

Intenzitet potpore	65% prihvatljivih troškova projekta
--------------------	-------------------------------------

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	1
Broj sačuvanih radnih mjesta	1

R.b.		
1.	Naziv pokazatelja	R.9 Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava
	Mjerna jedinica	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu
	Ciljna vrijednost	6
2.	Naziv pokazatelja	R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora
	Mjerna jedinica	MW
	Ciljna vrijednost	0,02
3.	Naziv pokazatelja	R.16 Ulaganja povezana s klimom
	Mjerna jedinica	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu
	Ciljna vrijednost	2
4.	Naziv pokazatelja	R 39 Broj ruralnih poduzeća, uključujući i poduzeća za biogospodarstvo razvijenih uz potporu u okviru ZPP-a
	Mjerna jedinica	Broj poduzeća
	Ciljna vrijednost	2

Skupni prikaz svih pokazatelja za sve intervencije

Intervencija LRS	Pokazatelj	Mjerna jedinica	Doprinos pokazateljima rezultata ZPP	Ciljna vrijednost po godinama							Ukupna vrijednost
				2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	
1.1 Unaprjeđenje lokalne javne infrastrukture i usluga	Udio ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanog pristupa uslugama i	Broj ruralnog stanovništvo koje ima koristi	R.41/SC ZPP 8	0	0	0	0	0	3000	0	3000

	infrastrukturi kroz potporu u okviru ZPP-a										
2.1 Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivredne proizvodnje	Rast i radna mjesta u ruralnim područjima	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	R.37/SC ZP P8	0	0	0	0	0	0	1	1
		Broj sačuvanih radnih mjesta	n/p	0	0	0	0	0	0	1	1
	Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora	MW	R.15/SC ZPP 4	0	0	0	0	0,01	0	0,02	0,03
	Ulaganja povezana s klimom	Broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu	R.16/SC ZPP 4	0	0	0	0	2	0	2	4
	Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava	Broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu	R.9/SC ZPP 2	0	0	0	0	10	0	21	31
3.1 Povećanje dodane vrijednosti poljoprivredne proizvodnje kroz preradu	Rast i radna mjesta u ruralnim područjima	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	R.37/SC ZPP 8	0	0	0	0	0	1	0	1
		Broj sačuvanih radnih mjesta	n/p	0	0	0	0	0	1	0	1
	Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora	MW	R.15/SC ZPP 4	0	0	0	0	0	0,02	0	0,02
	Ulaganja povezana s klimom	Broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu	R.16/SC ZPP 4	0	0	0	0	0	2	0	2

	Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu	R.9/SC ZPP 2	0	0	0	0	0	6	0	6
	Razvoj ruralnog gospodarstva	Broj poduzeća	R.39/SC ZPP 8	0	0	0	0	0	2	0	2

Prikaz kriterija na temelju kojih projekti iz intervencije doprinose provedbi koncepta Pametnih sela

R.b.	Kriterij koji doprinosi provedbi koncepta Pametnih sela	Kriteriji LAG-a na temelju kojih se projekti svrstavaju u projekte koji doprinose provedbi koncepta Pametnih sela.
1.	Inovativna i pametna rješenjima u selima	Inovativnost na razini LAG-a (obrazloženo u zajedničkim značajkama za sve intervencije)
2.	Digitalizaciju u poljoprivredi i ostalim društvenim aktivnostima u selima	Ulaganja u digitalizaciju u gospodarskim djelatnostima, javnoj infrastrukturi i uslugama te drugim društvenim aktivnostima za stanovništvo i opću javnost; uključujući aktivnosti stjecanja znanja i vještina za digitalnu tranziciju
3.	Doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima.	Ulaganja/aktivnosti kojima se doprinosi zaštiti okoliša i otpornosti na klimatske promjene, uključujući jačanje svijesti i razvoj znanja i vještina za zelenu tranziciju

5.4. Opis procesa odabira projekata na LAG natječajima

Stručna služba LAG-a priprema natječaj/dokumentaciju koja minimalno sadrži: predmet, svrhu i iznos raspoloživih sredstava natječaja LAG-a; uvjete prihvatljivosti korisnika i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti projekata i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti troškova i dokumentaciju; kriterije odabira projekata i dokumentaciju za ocjenu usklađenosti projekata s kriterijima; prag prolaznosti; prihvatljive i neprihvatljive troškove; detaljni postupak odabira projekata; visinu i intenzitet potpore; način, uvjete i rokove prijave projekata; rokove i uvjete za podnošenje prigovora te popis priloga i obrazaca. Dokumentacija natječaja sadržavat će i druge dokumente poput uputa za prijavitelje i sl. Nakon odobrenja ukupne natječajne dokumentacije od strane nadležnog tijela LAG-a, natječaj LAG-a, s pripadajućim obrascima, prilogima, vodičima i ostalom dokumentacijom, objavljuje se na mrežnoj stranici LAG-a. Javnost se izvješćuje preko tiskanih i/ili drugih medija na lokalnoj i regionalnoj razini. Zahtjevi za potporu zaprimaju se putem službene adrese sjedišta LAG-a. Način podnošenja zahtjeva za potporu jasno je naznačen u natječaju LAG-a.

Zaposlenici LAG zaduženi su za provjeru kriterija prihvatljivosti navedenih u LRS prilikom ocjene prijavljenih projekata tj. zahtjeva za potporu. Provjeravat će se je li visina potpore odgovarajuća za pojedini tip mjere, je li korisnik i ulaganje prihvatljivo, ispunjava li projekt odnosno nositelj projekta propisane uvjete i kriterije prihvatljivosti, jesu li planirani troškovi prihvatljivi, jesu li obavezni dokumenti koji su predani na Natječaj odgovarajući, ispunjava li projekt propisani minimum bodova na kriterijima odabira i ostali uvjeti navedeni u SPP ZP-u i podzakonskim aktima za provedbu pojedine intervencije. Način primjene radnih dokumenata i raspodjela dužnosti među članovima Ocjenjivačkog odbora (OO) detaljno je opisan u internoj proceduri LAG-a. Upravni odbor će odobriti ove dokumente. Projekti koji neće udovoljavati kriterijima prihvatljivosti i ostalim uvjetima te koji neće udovoljavati minimalnom broju bodova za pojedinu intervenciju, biti će isključeni iz postupka odabira projekata. Nakon ocjene svih projekata, OO će za potpune, pravovremene i prihvatljive projekte izraditi rang listu sukladno bodovima ostvarenim na kriterijima odabira. U slučaju da dvije ili više prijave imaju isti broj bodova, prednost na rang-listi imaju prijave s ranijim vremenom podnošenja. U prilogu LRS nalazi se opisana procedura odabira projekta od strane UO LAG-a.

Nakon završetka natječaja i postupka odabira projekata na razini LAG-a, LAG objavljuje Listu odobrenih projekata na mrežnoj stranici, a sva dokumentacija o postupcima i odluke o odabiru dostavljaju se Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) putem AGRONET-a, pri čemu, LAG podnosi Zahtjev za potporu za svaki pojedinačni odobreni projekt. APPRRR provodi postupak provjere usklađenosti odabira projekata LAG-a s kriterijima navedenim u LRS-u i natječaju LAG-a, te, nakon provedenih provjera, donosi Odluku o dodjeli sredstava za svaki pozitivno ocijenjeni Zahtjev za potporu.

Prigovori/žalbe na Odluke LAG-a

Krajnji korisnici (nositelji projekata) imaju pravo podnijeti prigovor/žalbu na odluke UO odabranog LAG-a u situacijama povrede odredbi LAG natječaja, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i/ili pogrešne primjene pravnog propisa na kojem se temelji odluka. Prigovor se podnosi preporučenom poštom na adresu LAG-a u roku propisanom LAG Natječajem. Skupština LAG-a imenuje članove tijela LAG-a nadležnog za prigovore/žalbe, a rokovi za donošenje odluka tijela LAG-a nadležnog za prigovore/žalbe

propisuju se LAG natječajem. Odluke tijela LAG-a nadležnog za prigovore/žalbe su konačne i ne mogu biti promijenjene od strane UO LAG-a. U slučaju da je prigovor prihvaćen, zahtjev za potporu se vraća u administrativnu obradu.

5.5. Usklađenost LRS sa ZPP

Tablica 30: Usklađenost LRS sa SP ZPP

Opći cilj LRS	Specifični cilj LRS	Intervencija LRS	Usklađenost s specifičnim ciljevima ZPP (uključujući međusektorski/horizontalni)
OC.1.Povećanje kvalitete života i smanjenje ruralne depopulacije“	SC 1.Unaprjeđenje i razvoj kvalitetne javne, društvene i komunalne infrastrukture	1.1 Unaprjeđenje lokalne javne infrastrukture i usluga	SC ZPP 8. „Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno bio gospodarstvo i održivo šumarstvo“
	SC 2. Povećanje dostupnosti javne infrastrukture korištenjem digitalnih tehnologija	1.1 Unaprjeđenje lokalne javne infrastrukture i usluga	SC ZPP 8. „Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno bio gospodarstvo i održivo šumarstvo“
OC 2. Stvaranje održive poljoprivredne proizvodnje	SC 3. Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivrede i prerade poljoprivrednih proizvoda kroz obnovu i modernizaciju	2.1 Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivredne proizvodnje	SC ZPP 2. „Jačanje usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kratkoročno i dugoročno, uključujući veću usmjerenost na istraživanja, tehnologiju i digitalizaciju“
			SC ZPP 4. „Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvenciranja ugljika, te promicanje održive energije“
			SC ZPP 8. „Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno bio gospodarstvo i održivo šumarstvo“
		3.1 Povećanje dodane vrijednosti poljoprivredne proizvodnje kroz preradu	SC ZPP 2. „Jačanje usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kratkoročno i dugoročno, uključujući veću usmjerenost na istraživanja, tehnologiju i digitalizaciju“
			SC ZPP 4. „Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvenciranja ugljika, te promicanje održive energije“
			SC ZPP 8. „Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i

			lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno bio gospodarstvo i održivo šumarstvo“
	SC 4. Generacijska obnova poljoprivrednih gospodarstava	2.1 Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivredne proizvodnje	SC ZPP 2. „Jačanje usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kratkoročno i dugoročno, uključujući veću usmjerenost na istraživanja, tehnologiju i digitalizaciju“

OC 1. „Povećanje kvalitete života i smanjenje ruralne depopulacije“ provodi se kroz ulaganja u okviru intervencije **1.1 Unaprjeđenje lokalne javne infrastrukture i usluga** te je usklađen sa specifičnim ciljevima **SC 1.** „Unaprjeđenje i razvoj kvalitetne javne, društvene i komunalne infrastrukture“ te **SC 2.** „Povećanje dostupnosti javne infrastrukture korištenjem digitalnih tehnologija“. Dostizanjem specifičnih ciljeva kroz poboljšanje postojeće, izgradnjom nove, tehnološki naprednije javne infrastrukture doprinijeti će se **SC ZPP-a 8.** „Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno bio gospodarstvo i održivo šumarstvo“.

Intervencija je usmjerena na projekte razvoja i modernizacije/digitalizacije javne infrastrukture koju će koristiti lokalno stanovništvo s ciljem podizanja kvalitete života što će pozitivno utjecati na smanjenje teritorijalnih razlika, dostupnost usluga i povećanje socijalne uključenosti stanovništva Gorskog kotara.

Osim ZPP-a, navedeni OC 1 i SC 1 i SC 2 u skladu su s strateškim dokumentom „**Plan razvoja Gorskog kotara za razdoblje 2022.-2027.**“, prioritetskim područjem 2. Visoka kvaliteta života, **SC 2.1. Energetska, digitalna i komunalna društvena infrastruktura u službi zelene tranzicije, visoke kvalitete života i poslovanja** te **SC 2.3. Razvijeno civilno društvo i društvena infrastruktura**. Također, ciljevi su u skladu s Prioritetnim područjem 4. Visok socijalni standardi dostojanstveno starenje kroz mjeru poticanja **4.2.1 Uvođenja pametnih zdravstvenih rješenja i usluga**.

Planom i LRS-om identificirana su ista područja važnosti – unaprjeđenje i razvoj nove infrastrukture koja je potrebna stanovništvu za podizanje kvalitete života te važnost uvođenja pametnih / digitalnih rješenja s ciljem povećanja kvalitete života na ruralnom području.

Kroz **Plan** istaknuta je važnost implementacije koncepta „pametnih sela“ u sfere javnog, gospodarskog i civilnog sektora na području Gorskog kotara, čemu indirektno doprinosi provedba intervencije 1.1. te dostizanje zadanih pokazatelja.

Osim prethodno navedenog plana, ciljevi LRS u skladu su s „**Planom razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027.**“ i to **Prioritetom 3. Zelena tranzicija temeljena na održivom upravljanju i korištenju vlastitih resursa** i **SC 3.3. „Kvalitetna, dostupna i održiva javna i komunalna infrastruktura na cjelokupnom području“**. Provedbom intervencije 1.1. LRS potaknuti će se razvoj održive komunalne i društvene infrastrukture te razvoj dopustivih i priuštivih usluga kojima će se smanjiti teritorijalne razlike u odnosu na ostatak PGŽ-a.

Ostvarenje **OC 2.** Stvaranje održive poljoprivredne proizvodnje, dostignuti će se kroz definirane specifične ciljeve **SC 3, SC 4 i SC 5.** provedbom projekt kroz dvije intervencije 2.1 Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivredne proizvodnje i 3.1 Povećanje dodane vrijednosti poljoprivredne proizvodnje kroz preradu. Zahvaljujući ulaganjima u modernizaciju i digitalizaciju poljoprivredne proizvodnje te ulaganjem u obnovljive izvore energiji, direktno se doprinosi **SC ZPP 2.** „Jačanje usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kratkoročno i dugoročno, uključujući veću usmjerenost

na istraživanja, tehnologiju i digitalizaciju“. Osim ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu, revitalizacija poljoprivrede potaknuti će se kroz uvećanje intenziteta potpore mladim poljoprivrednicima, što će također utjecati na povećanje konkurentnosti u odnosu na trenutno stanje. Intervencija 3.1. doprinosi **SC ZPP 8. Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo kroz dodatna zapošljavanja, podizanje životnog standarda te ostanak na poljoprivrednom području** na način da potiče nova zapošljavanja na ruralnom području.

Navedene dvije intervencije doprinose **SC ZPP 4 “Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvenciranja ugljika, te promicanje održive energije”** kroz poticanje ulaganja u obnovljive izvore energije i digitalizaciju u primarnoj i prerađivačkoj poljoprivrednoj proizvodnji gdje se smanjuje ispuštanje emisija stakleničkih plinova i tehnološki unaprjeđuju proizvodni procesi..

Navedene intervencije su u skladu s strateškim dokumentom „**Plan razvoja Gorskog kotara za razdoblje 2022.-2027.**“, Prioritetnim područjem Konkurentno gospodarstvo i kvalitetni poslovi, **SC 3.2. „Konkurentno, inovativno i izvozno orijentirano gospodarstvo“**, gdje se potiče poljoprivredna proizvodnja i brendiranje goranskih proizvoda.

Provedbom intervencija doprinijeti će se jačanju i kvalitetnije brendiranju goranskih proizvoda. Konkurentno gospodarstvo ostvariti će se poticanjem digitalizacije i tehnološke transformacije društva - Industrija 4.0., gdje će provedbom intervencija LRS, Gorski kotar smanjiti zaostatak za ostalim područjima Županije.

Osim prethodno navedenog plana, ciljevi LRS u skladu s „**Planom razvoja Primorsko-goranske županije 2022.-2027.**“ i to razvojnim smjerom **Zelene i digitalne tranzicije** kroz **SC 8. Ekološka i energetska tranzicija prema ugljičnoj neutralnosti, SC 9. Samodostatnost u hrani i razvoj bio gospodarstva te SC 11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva.**

6. KAPACITET LAG-a ZA PROVEDBU LRS

6.1. Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbom LRS

Ljudski kapaciteti za provedbu LRS

LAG Gorski kotar osnovan je kao prvi LAG na području Republike Hrvatske na Osnivačkoj Skupštini u Mrkoplju 17.12.2008. godine te je upisan u Registar neprofitnih organizacija 23.09.2009. godine.

Ured LAG-a nalazi se na području Općine Lokve, dok su u njemu trenutno zaposlene četiri osobe. U narednom periodu 2024.-2027. planiran broj zaposlenih iznosi 3 osobe -1 stručni suradnik, 2 administrativna suradnika.

Uz zaposlenike, članovi Upravnog odbora i Skupštine aktivno sudjeluju u radu LAG-a. U radu LAG-a sudjeluju i svi članovi LAG-a, koji čine Skupštinu LAG-a te Nadzorni odbor. Skupštinu čini 48 člana, UO 9 članova, a Nadzorni odbor 3 člana.

LAG je prepoznat kao pokretač lokalne zajednice, što ga usmjerava prema ostvarivanju ciljeva i same Lokalne razvojne strategije. Plan poboljšanja rada zasniva se na još većem uključivanju volontera u rad LAG-a te pohađanju edukacija s ciljem usvajanja novih i usavršavanja postojećih znanja i vještina u svrhu poboljšanja rada.

Financijski kapacitet za provedbu LRS

Za realizaciju ciljeva LRS predviđeno je korištenje članarina jedinica lokalne samouprave sa područja LAG-a Gorski kotar, članova LAG-a, sredstava Primorsko-goranske županije te sredstava iz SP ZPP 2023-2027.

Osnovna strategija održivosti LRS je diversifikacija izvora financiranja, što je bio slučaj i u dosadašnjem djelovanju LAG-a Gorski kotar, prilikom čega su se koristila sredstva nacionalnih i EU fondova u partnerstvu s drugim organizacijama civilnog društva.

Sukladno tome, u slučaju izostanka drugih sredstava javne pomoći, planira se apliciranje na različite nacionalne i međunarodne fondove s ciljem dobivanja potpore za projekte u vidu bespovratnih sredstava.

Kako na području PGŽ postoje 4 LAG-a, Primorsko -goranska županija u svojem proračunu svake godine predviđa sredstva u obliku natječaja za LAG-ove do 10.000,00 EUR, koje LAG uspješno koristi.

LAG-u je odobrena i mogućnost korištenja okvirnog kredita od Erste & Steiermärkische Bank.

Godišnja članarina bazirana je:

- za JLS na modelu fiksnog iznosa 0,06 EUR po broju stanovnika JLS-a. Ukupan prihod od članarina iznosi 13.646,88 EUR
- Za članove iz gospodarskog (21), javnog (5) i civilnog sektora (13) na fiksnom modelu od 15,00 EUR/godišnje. Ukupan godišnji iznos prihoda od ukupno 39 članova iznosi 585,00 EUR

Tablica 31: Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbu LRS

Godina provedbe LRS	Planirani broj zaposlenih osoba koji rade isključivo na provedbi LRS (animacija, LAG natječaj, ostali uredski poslovi u vezi provedbe LRS), izražen u FTE	Planirani iznos članarina (ukupno) za predfinanciranje tekućih troškova i animacije	Planirani iznos iz ostalih izvora financiranja za predfinanciranje tekućih troškova i animacije	Ukupno planirani iznos za predfinanciranje tekućih troškova i animacije
2023.	4	14.231,88 EUR	10.000,00 EUR	24.231,88 EUR
2024.	3	14.231,88 EUR	10.000,00 EUR	24.231,88 EUR
2025.	3	14.231,88 EUR	10.000,00 EUR	24.231,88 EUR
2026.	3	14.231,88 EUR	10.000,00 EUR	24.231,88 EUR
2027.	3	14.231,88 EUR	10.000,00 EUR	24.231,88 EUR
2028. (n+2)	3	14.231,88 EUR	10.000,00 EUR	24.231,88 EUR
2029. (n+2)	3	14.231,88 EUR	10.000,00 EUR	24.231,88 EUR

6.2. Opis praćenja (monitoring) i procjene (evaluacija) provedbe LRS

LAG će provoditi praćenja i vrednovanje provedbe LRS prvenstveno koristeći regulatorni okvir za praćenje i ocjenu učinka temeljem Uredbe o zajedničkim odredbama (EU) br. 2021/1060, okvira za praćenje i ocjenjivanje uspješnosti iz Uredbe (EU) br. 2021/2115,

Provedbena uredba Komisije (EU) br. 2021/2290, i evaluacije strateških planova ZPP-a i pružanje informacija za praćenje i evaluaciju iz Provedbene uredba Komisije (EU) br. 2022/1475.

Proces praćenja planirat će se i temeljem: Smjernica za izradu evaluacijskih planova ZPP-a, a koje ističu specifičan značaj praćenja pokazatelja LRS u doprinosu SP ZPP te praćenja i vrednovanja dodane vrijednosti LEADER-a.

Isto tako, LAG će planiranje doprinosa dodanoj vrijednosti LEADER-a pripremiti temeljem Smjernica za evaluaciju LEADER-a. Dodanom vrijednosti LEADER-a ujedno se doprinosi i postizanju cilja 5. kohezijske politike EU „Europa bliža građanima poticanjem održivog i integriranog razvoja svih vrsta područja i lokalnih inicijativa“ (Uredba (EU) br. 2021/2060).

Podatci koje će pratiti LAG odnose se na praćenje pokazatelja dodane vrijednosti intervencije LEADER putem rada LAG-a (tekući rad i animacija) kao i putem provedbe LRS na razini operacija odnosno projekata, a koji su osnova za vrednovanje (evaluaciju).

LAG će provedbu LRS pratiti na razini postizanja ciljeva identificiranih u LRS putem Plana praćenja pokazatelja (koji sadrži pokazatelje, terminski plan te zadaće) putem kojih će pratiti rad LAG-a i provedbu intervencija LRS i strategije u cjelini. Operacije odnosno projekti će imati zajedničke pokazatelje prema kojima će se podatci prikupljati.

Temeljem Plana pokazatelja LAG će uspostaviti sustav izvješćivanja kvantitativnih i kvalitativnih elemenata potrebnih za praćenje operacije odnosno projekata za provedbu LAG intervencija.

LAG će imati imenovanog zaposlenika zaduženog za praćenje rada LAG-a i za provedbu LAG intervencija, kao i analizu o napretku provedbe ukupne LRS te dostizanje pokazatelja. LAG će uključiti aktivnosti animacije povezane sa praćenjem i vrednovanjem LRS, a kako bi mogao sumirati postignute rezultate i njihove doprinose, na godišnjoj razini, te temeljem provedenih analiza djelovati u narednoj godini provedbe LRS.

LAG će, također, izraditi Plan vrednovanja (evaluacije) LRS-a.

Vrednovanje LRS provest će se najmanje 2 puta tijekom trajanja LRS. Isto tako, LAG će sudjelovati u svakom vrednovanju intervencije LEADER ili SP ZPP-a koje će se provoditi sa nacionalne razine. Prema potrebi će se angažirati vanjski stručnjak - evaluator za izradu evaluacije. Informiranje o rezultatima praćenja i evaluacije će se provesti kao unutarnje i vanjsko. Unutarnje informiranje podrazumijeva izvještavanje zaposlenika LAG-a, članova Upravnog Odbora i Skupštine LAG-a putem sastanaka i radionica. Ovakvo informiranje bi trebalo u slučaju potrebe rezultirati izradom godišnjeg plana provedbe LRS i određenim zaključcima o potrebama unapređenja ili izmjenama Lokalne razvojne strategije.

Vanjsko izvještavanje o rezultatima evaluacije odnosi se na širu javnost. Evaluacijska izvješća će se objaviti na web stranicama LAG-a ili po potrebi u različitim publikacijama.

U zadnjoj godini provedbe LRS provest će ex-post evaluacija i to tri i pet godina nakon isplate sredstva za projekte koji su financirani kroz intervencije LAG-a

Tablica 32: Plan pokazatelja – pokazatelji rezultata ZPP

Naziv pokazatelja rezultata ZPP (RI)	Naziv mjerne jedinice	Mjerna jedinica	Intervencija LRS (naziv i/ili kod)	Ciljna vrijednost po godinama							
				2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	Ukupna vrijednost
R.9. Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za ulaganja u restrukturiranje i modernizaciju, uključujući poboljšanje učinkovitosti resursa	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu	INT 2.1 / INT 3.1	0	0	0	0	10	6	21	37
R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora	Ulaganja u kapacitete za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, uključujući biološke (u megavatima), za koja je dodijeljena potpora	MW	INT 2.1 / INT 3.1	0	0	0	0	0,01	0,02	0,02	0,05
R.16 Ulaganja povezana s klimom	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za ulaganja u okviru ZPP-a kojima se doprinosi ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama te proizvodnji obnovljive energije ili biomaterijala	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu	INT 2.1 / INT 3.1	0	0	0	0	2	2	2	6
R.37 Rast i radna mjesta u	Nova radna mjesta koja primaju potporu u okviru projekata ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu	INT 2.1 / INT 3.1	0	0	0	0	0	1	1	2

ruralnim područjima		punog radnog vremena (FTE)									
R.39 Razvoj ruralnog gospodarstva	Broj ruralnih poduzeća, uključujući poduzeća za biogospodarstvo, razvijenih uz potporu u okviru ZPP-a	Broj poduzeća	INT 3.1	0	0	0	0	0	2	0	2
R.41 Povezivanje ruralnih područja Europe:	Udio ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanog pristupa uslugama i infrastrukturi kroz potporu u okviru ZPP-a	Broj ruralnog stanovništvo koje ima koristi	INT 1.1	0	0	0	0	0	3.000	0	3.000

7. FINANCIJSKI I AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS

7.1. Financijski plan provedbe LRS

Financijski plan prikazuje predviđanje rashoda za provedbu LRS za programsko razdoblje 2023.-2027. kako bi se osigurala proračunska sredstva za zatvaranje programa u godinama 2028.-2029. Financijski plan predstavlja sažeti prikaz alokacija za provedbu zadaća LAG-a i postizanje ciljeva LRS, a time i doprinosa postizanju specifičnih i općih ciljeva SP ZPP-a RH kao i 5. cilja Kohezijske politike EU „Europa bliža građanima poticanjem održivog i integriranog razvoja svih vrsta područja i lokalnih inicijativa“ za LEADER/CLLD.

LAG provedbom financijskog plana doprinosi postizanju ciljeva horizontalnih politika EU (Zeleni plan, digitalna tranzicija, Dugoročna vizija za ruralna područja, Pametna sela i dr.). Financijski plan sažeto prikazuje vrijednost za novac i izravno je povezan sa Akcijskim planom provedbe LRS.

Financijski plan sadrži postotak ukupne financijske alokacije LRS potreban za njezinu provedbu putem projekata razvojnih dionika u okviru alokacija za 3 intervencije LRS u ukupnom iznosu od 71% ukupne alokacije dodijeljene LAG-u za programsko razdoblje 2023.-2027. Uključuje predviđanje iznosa za prihvatljive troškove projekata lokalnih razvojnih dionika za postizanje ciljeva LRS i ostvarivanje njezine dodane vrijednosti. Za projekte suradnje (njihovu pripremu i provedbu), a koje će provoditi LAG, predviđeno je do 4% ukupne alokacije.

Za aktivnosti koje se odnose na tekuće troškove i animaciju, odnosno upravljanje provedbom LRS, kojih je isključivi korisnik LAG, planom je predviđeno 25% ukupne alokacije.

Troškovi animacije odnose se na aktivnosti promicanja LRS i jačanje kapaciteta šire lokalne zajednice kao i potencijalnih nositelja (promotora) projekata za provedbu LRS. Posebna pažnja će se posvetiti jačanju kapaciteta dionika koji do sada nisu imali koristi od financiranja iz programa LEADER kao i onih zajednica i skupina koje su u nepovoljnom položaju.

Tekući, odnosno administrativni troškovi odnose se na prihvatljive operativne troškove LAG-a povezane sa provedbom LRS, što uključuje troškove plaća djelatnika LAG-a, režijske troškove, promidžbu, komunikaciju, financijsko upravljanje i reviziju te praćenje i evaluaciju provedbe LRS.

Tablica 33: Financijski plan provedbe LRS

Intervencija LRS	Raspored sredstava po godinama (%)							Ukupno za cijelo programsko razdoblje po intervenciji	Od toga za projekte koji doprinosu provedbi koncepta Pametnih sela
	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.		
1.1 Unaprjeđenje lokalne javne infrastrukture i usluga						27,58		27,58%	11,03%
2.1 Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivredne proizvodnje					15,46		14,71	30,17%	3,02%
3.1 Povećanje dodane vrijednosti poljoprivredne proizvodnje kroz preradu						13,25		13,25%	1,32%
Tekući troškovi i animacija		4,00	4,00	4,00	4,00	5,00	4,00	25,00%	n/p
Priprema i provedba projekata suradnje					2,00	2,00		4,00%	n/p
UKUPNO		4,00	4,00	4,00	21,46	47,83	18,71	100,00%	15,37%

7.2. Akcijski plan provedbe LRS

Akcijski program je izrađen s namjerom postizanja ciljeva definiranih u ovoj LRS i odnosi se na vremenske periode raspisivanja LAG natječaja.

Pri izradi Akcijskog plana uzeta je konzervativna metoda, gdje je raspisivanje prvih natječaja i to za intervenciju 2.1. predviđeno tijekom 2025.. S obzirom na odgovornost LAG-ova u osmišljavanju dokumentacije natječaja prema intervencijama i njihovu samostalnost, računa se da će kroz razdoblje 2024./2025. osoblje LAG-a prilagođavati uputama Upravljačkog tijela pri izradi natječaja te se očekuje da će biti potreban duži period kao bi se otklonili svi nedostaci.

Ukoliko bude potrebno, kao dodatna ispomoć osoblju LAG-a angažirat će se vanjski stručnjak za izradu natječajne dokumentacije.

Sveukupno se planira raspisati 4 natječaja u sklopu ove LRS.

Zaposlenici LAG-a i Upravni odbor odgovorni su za provedbu Akcijskog plana, a nadzor nad provedbom Akcijskog plana izvršava Nadzorni odbor i Skupština LAG-a. Kako bi se mogla pratiti provedba Akcijskog plana, bitan čimbenik su informacije vezane uz aktivnosti provedbe projekata, koje dostavljaju prijavitelji- nositelji projekata.

U slučaju neiskorištenosti sredstava po pojedinoj intervenciji, ići će se u izmjene akcijskog plana te će se alocirati sredstva na intervencije koje su polučile najviše uspjeha, odnosno intervencije na koje je pristiglo najveći broj prijava.

Tablica 34: Akcijski plan provedbe LRS

Intervencija LRS	Broj LAG natječaja							Ukupno
	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	
1.1 Unaprjeđenje lokalne javne infrastrukture i usluga				1				1
2.1 Povećanje konkurentnosti primarne poljoprivredne proizvodnje			1		1			2
3.1 Povećanje dodane vrijednosti poljoprivredne proizvodnje kroz preradu				1				1
UKUPNO			1	2	1			4

8. PRILOZI

Prilog 1. Naselja i broj stanovnika (Popis stanovništva 2021.)

Naziv JLS	Naselja iz JLS u sastavu LAG-u (PRILOG I)	Broj stanovnika u naselju
Brod Moravice	Brod Moravice	270
	Colnari	0
	Čučak	5
	Delači	9
	Doluš	5
	Donja Dobra	193
	Donja Lamana Draga	4
	Donji Šajn	0
	Donji Šehovac	0
	Goliki	0
	Gornja Lamana Draga	0
	Gornji Kuti	28
	Gornji Šajn	15
	Gornji Šehovac	0
	Goršeti	0
	Kavrani	0
	Klepeće Selo	1
	Kocijani	5
	Lokvica	21
	Maklen	1
	Male Drage	5
	Moravička Sela	37
	Naglići	1
	Nove Hiže	0
	Novi Lazi	6
	Pauci	0
	Planica	1
	Podgorani	0
	Podstene	11
	Razdrto	1
	Smišljak	0
	Stari Lazi	15
	Šepci Podstenski	4
	Šimatovo	1
	Velike Drage	20
	Zahrt	3

	Zavrh	1
	Završje	0
Čabar	Bazli	4
	Brinjeva Draga	3
	Crni Lazi	88
	Čabar	325
	Donji Žagari	11
	Fažonci	0
	Frbežari	30
	Gerovo	593
	Gerovski Kraj	72
	Gorači	92
	Gornji Žagari	65
	Hrib	85
	Kamenski Hrib	4
	Kozji Vrh	59
	Kraljev Vrh	8
	Kranjci	3
	Lautari	18
	Lazi	46
	Makov Hrib	89
	Mali Lug	62
	Mandli	33
	Okrivje	5
	Parg	76
	Plešće	147
	Podstene	13
	Požarnica	0
	Prezid	648
	Prhci	8
	Prhutova Draga	1
	Pršleti	0
	Ravnice	27
	Selo	37
	Smrečje	64
	Smrekari	6
	Sokoli	5
	Srednja Draga	40
	Tropeti	9
	Tršće	280

	Vode	32
	Vrhovci	120
	Zamost	18
Delnice	Bela Vodica	28
	Belo	6
	Biljevina	3
	Brod na Kupu	156
	Crni Lug	209
	Čedanj	3
	Dedin	154
	Delnice	3.861
	Donja Krašićevica	0
	Donje Tihovo	4
	Donji Ložac	5
	Donji Okrug	1
	Donji Turni	0
	Gašparci	11
	Golik	7
	Gornja Krašićevica	3
	Gornje Tihovo	4
	Gornji Ložac	5
	Gornji Okrug	2
	Gornji Turni	9
	Grbajel	11
	Guče Selo	19
	Gusti Laz	6
	Hrvatsko	49
	Iševnica	5
	Kalić	0
	Kočičin	0
	Krivac	18
	Kupa	5
	Kuželj	28
	Leska	3
	Lučice	298
	Mala Lešnica	7
	Malo Selo	40
	Marija Trošt	38
	Plajzi	0
	Podgora Turkovska	3

	Požar	4
	Radočaj Brodski	5
	Raskrižje Tihovo	3
	Razloge	5
	Razloški Okrug	2
	Sedalce	12
	Srednja Krašićevica	0
	Suhor	0
	Ševalj	1
	Turke	19
	Velika Lešnica	4
	Velika Voda	0
	Zagolik	1
	Zakrajc Turkovski	0
	Zalesina	31
	Zamost Brodski	35
	Zapolje Brodsko	12
	Zelin Crnoluški	0
Fužine	Belo Selo	66
	Benkovac Fužinski	40
	Fužine	597
	Lič	446
	Slavica	35
	Vrata	210
Lokve	Homer	225
	Lazac Lokvarski	18
	Lokve	464
	Mrzla Vodica	14
	Sleme	88
	Sopač	27
	Zelin Mrzlovodički	14
Mrkopalj	Begovo Razdolje	36
	Brestova Draga	47
	Mrkopalj	557
	Sunger	262
	Tuk Mrkopaljski	1
	Tuk Vojni	21
Ravna Gora	Kupjak	176
	Leskova Draga	8
	Ravna Gora	1.477

	Stara Sušica	205
	Stari Laz	147
	Šije	15
Skrad	Belski Ravan	0
	Brezje Dobransko	2
	Bukov Vrh	27
	Bukovac Podvrški	0
	Buzin	1
	Divjake	28
	Gorani	0
	Gorica Skradska	2
	Gornja Dobra	38
	Gramalj	0
	Hlevci	18
	Hosnik	0
	Hribac	17
	Mala Dobra	0
	Malo Selce	11
	Pećišće	0
	Planina Skradska	27
	Podslemeni Lazi	0
	Podstena	11
	Pucak	1
	Raskrižje	0
	Rasohe	0
	Resnatac	0
	Rogi	7
	Skrad	568
	Sleme Skradsko	1
	Trški Lazi	0
	Tusti Vrh	16
	Veliko Selce	70
	Vrh Brodski	0
	Zakrajc Brodski	1
	Žrnovac	12
Vrbovsko	Blaževci	34
	Bunjevci	28
	Carevići	13
	Damalj	19
	Dokmanovići	36

	Dolenci	8
	Donji Vučkovići	16
	Donji Vukšići	7
	Draga Lukovdolska	18
	Dragovići	6
	Gomirje	255
	Gorenci	38
	Gornji Vučkovići	10
	Gornji Vukšići	0
	Hajdine	51
	Hambarište	34
	Jablan	177
	Jakšići	42
	Kamensko	0
	Klanac	31
	Komlenići	4
	Lesci	0
	Liplje	58
	Lukovdol	104
	Ljubošina	126
	Majer	9
	Mali Jadruč	28
	Matići	10
	Međedi	0
	Mlinari	7
	Močile	75
	Moravice	509
	Musulini	112
	Nadvučnik	20
	Nikšići	23
	Osojnik	86
	Petrovići	13
	Plemenitaš	38
	Plešivica	8
	Podvučnik	0
	Poljana	6
	Presika	12
	Radigojna	11
	Radočaj	0
	Radoševići	18

	Rim	30
	Rtić	7
	Severin na Kupi	113
	Smišljak	13
	Stubica	30
	Štefanci	2
	Tići	21
	Tomići	12
	Topolovica	2
	Tuk	47
	Veliki Jadrč	49
	Vrbovsko	1.257
	Vučinići	58
	Vučnik	12
	Vujnovići	32
	Vukelići	17
	Zapeć	10
	Zaumol	27
	Zdihovo	29
	Žakule	8
Ukupno LAG	256	18.954

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2021.

Prilog 2. Kulturna dobra

JLS	Vrsta kulturnog dobra						
	Nepokretno kulturno dobro				Pokretno kulturno dobro		Nematerijalno kulturno dobro [navesti nazive]
	Pojedinačno [navesti nazive]	Kulturno-povijesna cjelina [navesti nazive]	Kulturni krajolik [navesti nazive]	Arheologija [navesti nazive]	Pojedinačno [navesti nazive]	Zbirka [navesti nazive]	
Brod Moravice	Crkva sv. Lucije	Naselje Male Drage			Skulptura "Sv. Roka" u župnom uredu sv. Nikole		
	Crkva sv. Mihovila na groblju	Etno-zona sv. Andrije-Kuti					
	Crkva sv. Duha	Etno-zona Kuti-Brod Moravice					
	Crkva sv. Marije Škapularske (sv. Marije Šnježne)	Etno-zona Doluš-Brod Moravice					
	Crkva sv. Nikole i župni ured	Ruralna cjelina					
	Kuća Ožanić Žižek	Etno-zona Delač, Maklen, Moravička sela					
	Kuća Delač	Ruralna cjelina naselja					
	Stambeni objekt Mance						
Čabar	Kapela Blažene Djevice Marije	Ruralna cjelina naselja Prezid		Deuce-arheološki ostatci obrambenog sustava Claustra Alpia Iuliarum	Orgulje u crkvi sv. Antuna Padovanskog	Kulturno-povijesna zbirka obitelji Čop	Čabarski govor
	Crkva Presvetog Trojstva	Ruralna cjelina naselja Prezid			Orgulje u crkvi sv. Hermagoga i Fortunata		
	Crkva sv. Leonarda				Oltarna pala „Bogorodice s Djetetom, sv. Ivanom Krstiteljem i sv. Antunom Padovanskim“ u crkvi sv. Antuna Padovanskog		
	Crkva Majke Bože od Pohođenja				Kovačnica na vodeni pogon		

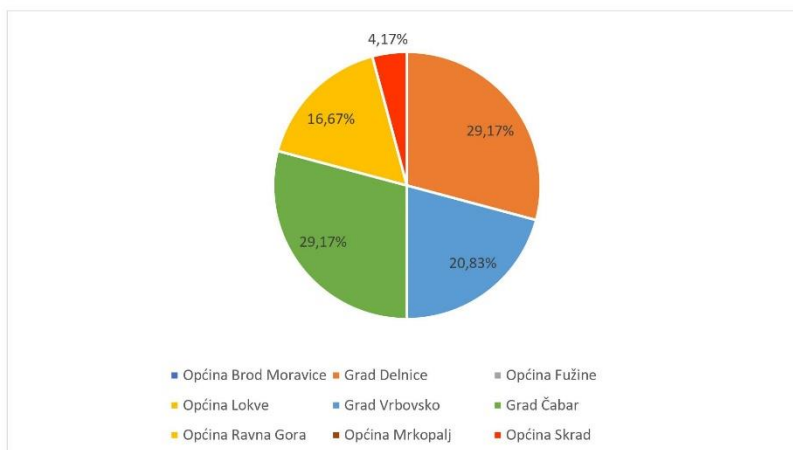
	Crkva sv. Hermagoga i Fortuna						
	Crkva sv. Vida						
	Kapela sv. Ivana i sv. Roka						
	Grobnica obitelji Ghyczy na groblju						
	Grobnica Ghyczy-Pavić na groblju						
	Mauzolej obitelji Ivana Križa na groblju						
	Crkva sv. Antuna Padovanskog sa križnim putem						
	Dvorac Zrinski-kurija						
	Kuća i gospodarstvo Čop						
	Kompleks crkve Blažene Djevice Marije „Majke Božje Svetožarske“, s pripadajućim građevinama, ruševnim građevinama, sajmištem te pašnjakom i šumom						
	Kuća Vesel						
	Kuća Žagar						
	Zgrada partizanske bolnice						
	Zgrada Ožbolt						
	Zgrada Lipovac						
Delnice	Kuća Rački	Ruralna cjelina Velika Lešnica			Pogrebna kočija		Pokladni običaj crnoluški pesnici
	Kaštel Zrinski						
	Rodna kuća narodnog heroja Zdenka Petranovića-Jatreba						
	Rodna kuća narodnog heroja Ivana Lenca						
Fužine	Crkva sv. Antona Padovanskog	Kulturno-povijesna cjelina grada Fužina				Etnografska zbirka udruge „sv. Juraj“ Lič	Bunjevački govor
	Crkva Majke Božje Lurdske						

	Privremeno stajalište političkih radnika 1941.g						
Mrkopalj			Memorijalni krajolik Matić poljane				
Skrad	Kuća Lončarić						
	Munjara Zeleni vir						
Vrbovsko	Crkva sv. Franje Ksaverskog				Orgulje u crkvi sv. Marije	Inventar crkve sv. Franje Ksavera	
	Crkva sv. Petra i Pavla						
	Dvorac Severin na Kupi						
	Spomeničko mjesto Gomirska Kosa						
	Rodna kuća Ivana Gorana Kovačića						
	Spomeničko mjesto Rajnović brdo						
	Spomeničko mjesto „Mlinari“						
	Spomeničko mjesto u šumi Litorić						
	Manastir Gomirje sa crkvom Rođenija sv. Jovana Preteče						
UKUPNO LAG	46	11	1	1	7	3	3

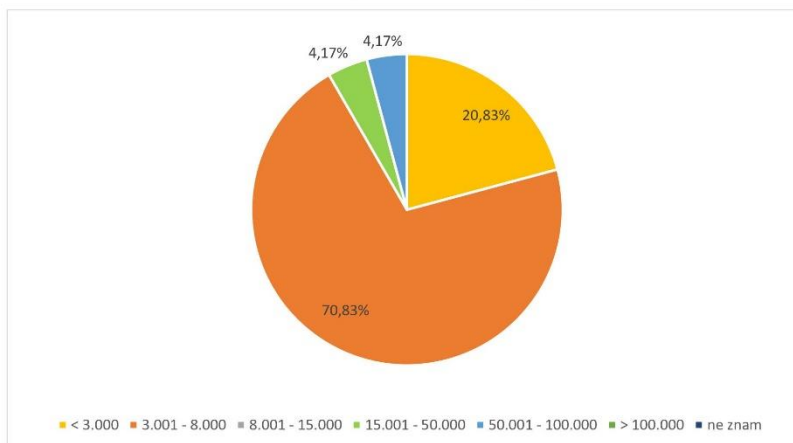
Prilog 3. Rezultati online ankete poljoprivrednih gospodarstava na području LAG-a za definiranje intervencija

Upitnik za dionike u poljoprivrednom sektoru u svrhu izrade Lokalne razvojne strategije LAG-a Gorski kotar 2023. – 2027.

1. Na području koje jedinice lokalne samouprave se nalazi sjedište Vašeg poljoprivrednog gospodarstva?

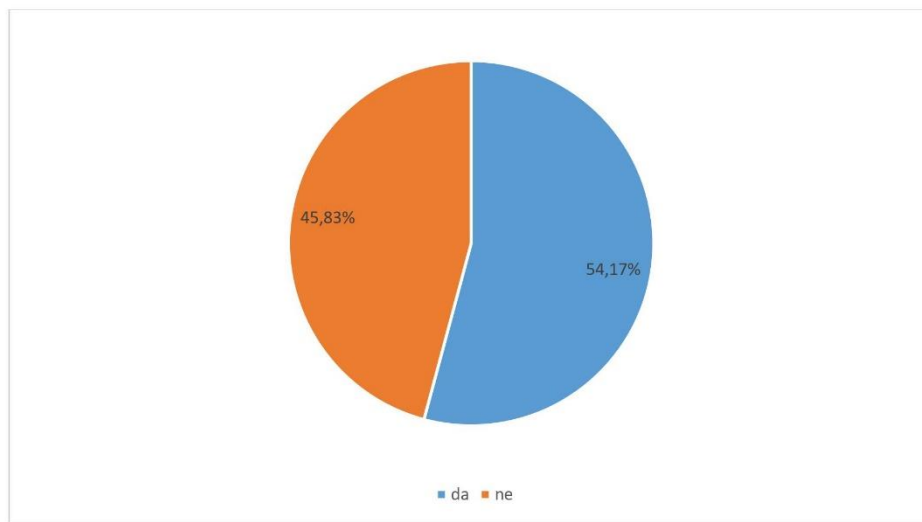
2. Ekonomska veličina PG-a (u EUR) prema izračunu Savjetodavne službe:

3. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje "ne znam", možete li opisati poslovanje svog poljoprivrednog gospodarstva (poljoprivredne površine koje obrađujete, biljna proizvodnja, stočarska proizvodnja, poljoprivredni proizvodi u količinama)?

-biljna proizvodnja

4. Jeste li ostvarili potporu financiranu iz LAG natječaja ili natječaja Programa ruralnog razvoja u razdoblju 2014. - 2020.?

5. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje "da", molimo pojasnite je li riječ o LAG natječaju ili nacionalnom te o kojoj mjeri je riječ.

-LAG natječaj, mjera 6.3.1

-6/3

-Lag

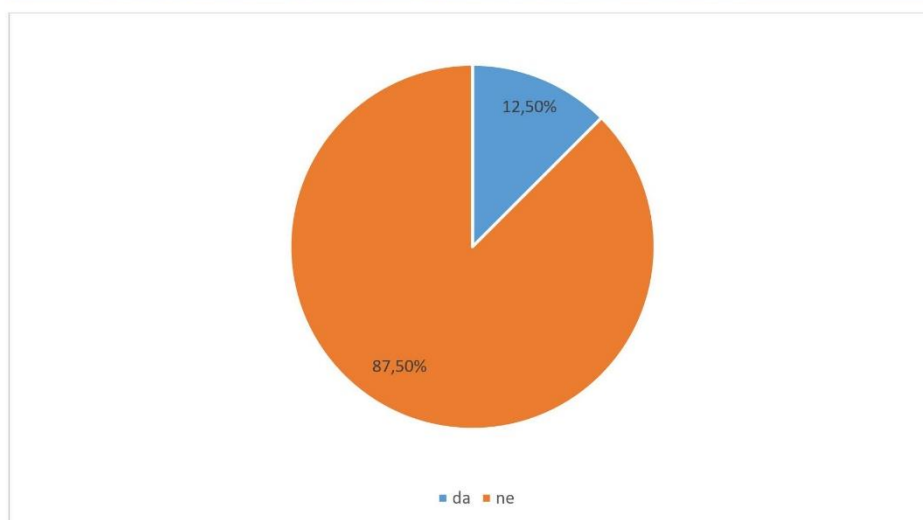
-631

-Mjera M06 "Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja" iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014 - 2020. Podmjera 6.1. "Potpora ulaganju u pokretanje poslovanja mladim poljoprivrednicima", Podmjera 6.2. "Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima", Podmjera 6.3. "Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava".

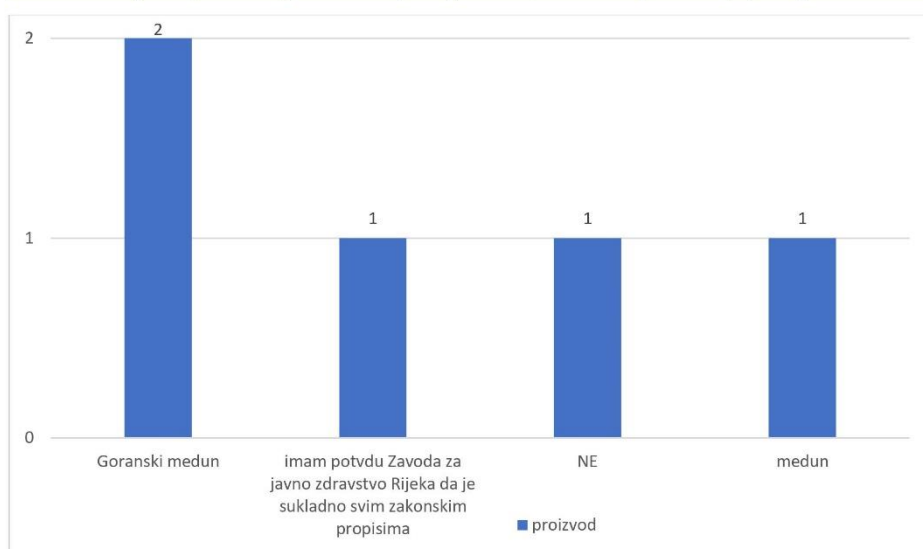
-3 6.1

-LAG NATJEČAJ mjera 6.3.1.

27. Imate li poljoprivredni proizvod koji je zaštićen oznakom izvornosti?

28. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje "da", molimo upišite koji je to proizvod.

21. Ukoliko ste sektoru pčelarstva, molimo Vas navedite kakvu opremu biste nabavljali kroz LAG natječaj.

-Bačve, vage, pčelarsko vozilo

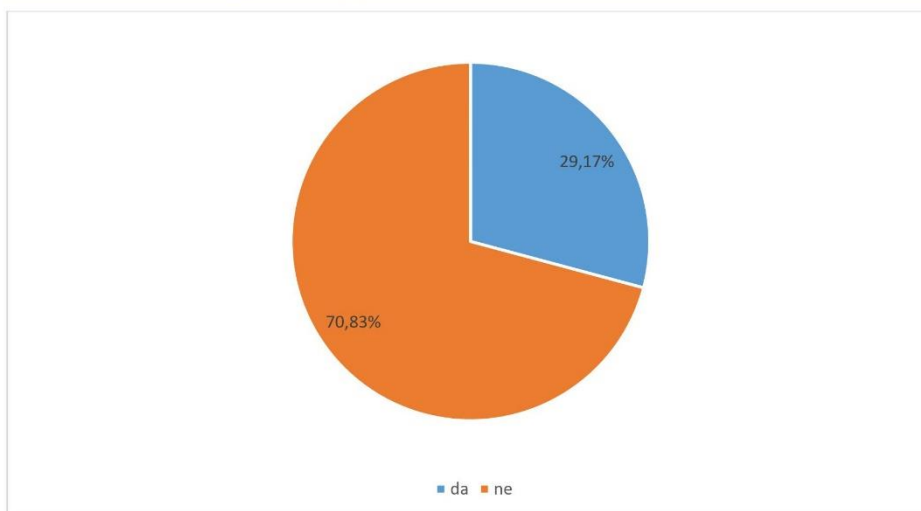
-opremu za apiterapiju

-Opremu za izradu kozmetike

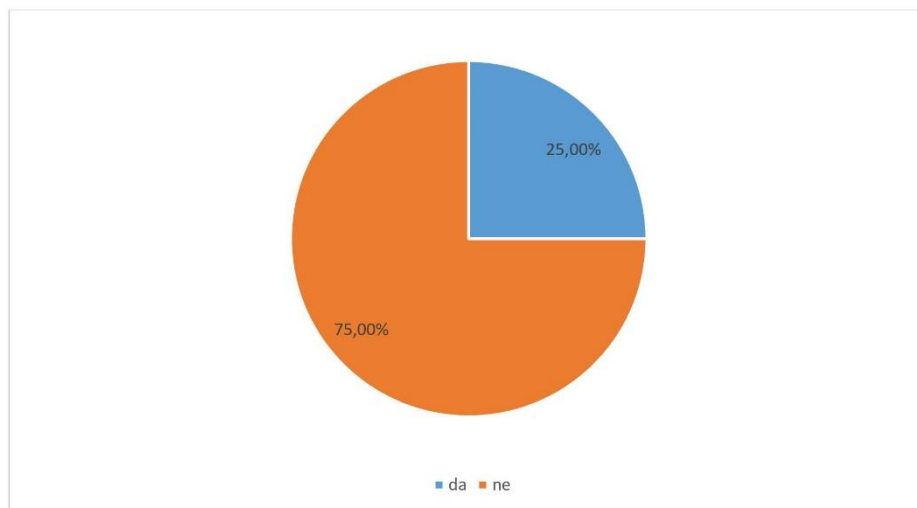
-Inhalatori, košnice

-Drvenu nadstrešnicu za pčelinjak i edukaciju/prezentaciju, solarni set za pripremu tople sanitarne vode na gospodarstvu

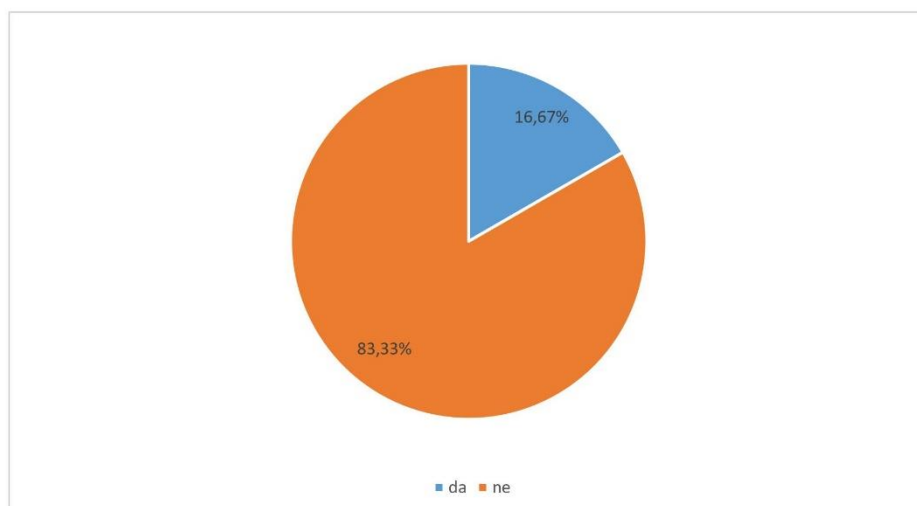
22. Jeste li u ekološkoj proizvodnji?

17. Jeste li mladi poljoprivrednik - nositelj poljoprivrednog gospodarstva (stariji od 18 i mlađi od 40 godina -dan prije navršavanja 41 godinu, koji posjeduje odgovarajuća stručna znanja i vještine te je po prvi put na poljoprivrednom gospodarstvu postavljen kao nositelj poljoprivrednog gospodarstva unazad 5 godina)?

18. Imate li namjeru postati mladi poljoprivrednik, odnosno preuzeti postojeće poljoprivredno gospodarstvo radi ostvarivanja dodatnih bodova na LAG natječaju?

-FOTOELEKTRANE-PROIZVODNJA EL.ENERGIJE

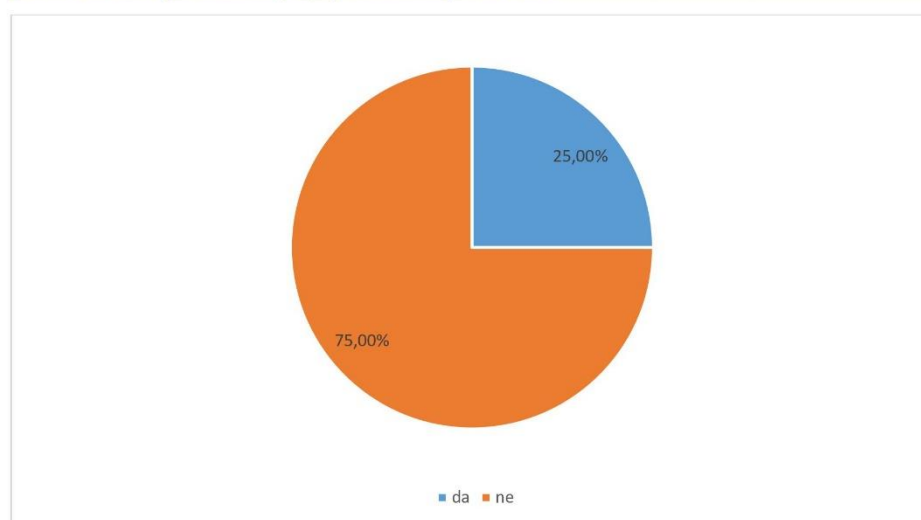
-Solarni paneli ili foto ćelije

-Solarni paneli za zagrijavanje sanitarne vode.

-Solarni pastir radi divljači.

-solarni kolektori

15. Bavite li se preradom poljoprivrednih proizvoda?

16. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje "da", molimo specificirajte o kakvoj preradi poljoprivrednih proizvoda je riječ.

-Pčelinji proizvodi

-Med i pčelinji proizvodi

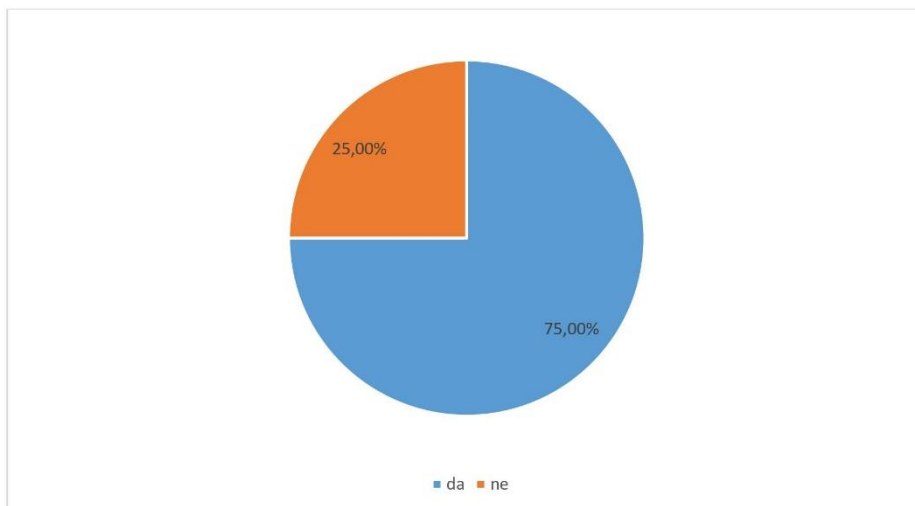
-prerada mlijeka, prerada voća

-Proizvodnja kozmetike na bazi pčelinjeg voska, mednog octa.

-Napravim ciklu, krastavce, marmelade, uglavnom zimnice.

-Cvijet lavande prerađujem u ulje, hidrolat, sirup, liker, rakiju....

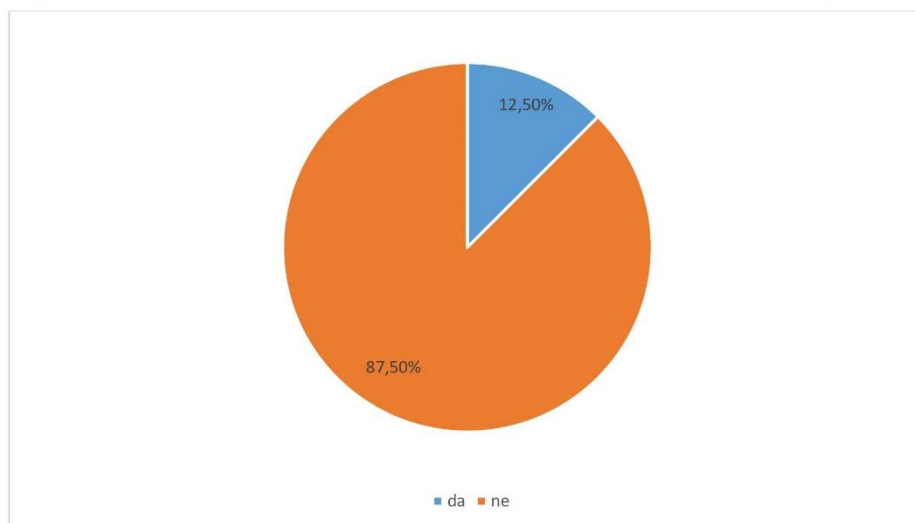
13. Planirate li kroz LAG natječaj tražiti potporu za ulaganje u obnovljive izvore energije radi povećanja energetske učinkovitosti u poljoprivrednoj proizvodnji?

14. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje "da", molimo specificirajte o kakvim obnovljivim izvorima energije je riječ.

- Solarni paneli
- solarni paneli
- Solarni paneli
- Solar
- proizvodnja el.energije, solarni paneli
- Ovisno o uvjetima natječaja zanimaju me ulaganja u foto panele i axialne vjetro turbine..
- solarni sustav
- Oprema za solarnu energiju, solarni paneli.
- Solarni paneli za struju
- Sunčani kolektori za napajanje električnog pastira, spremnici za sakupljanje kišnice za napajanje stoke..
- solarna elektrana

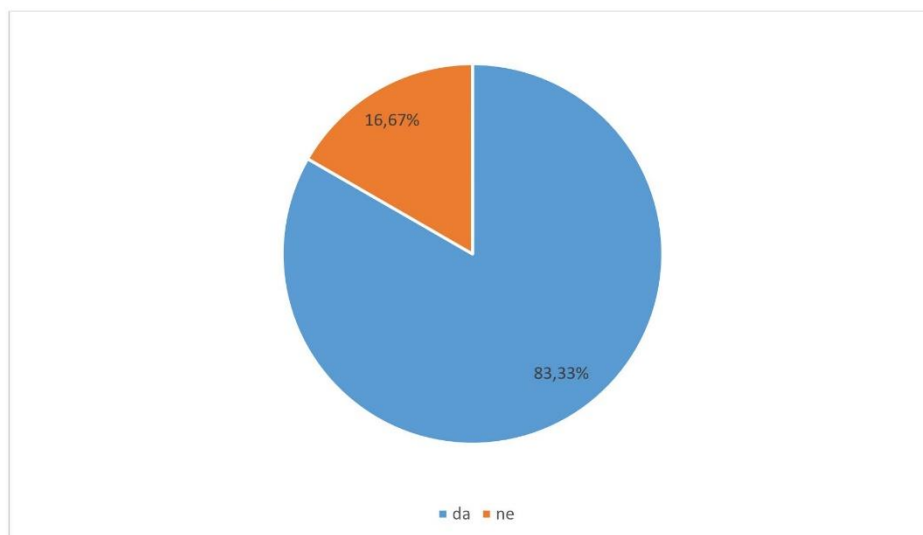
11. Imate li potrebu za ulaganjem u digitalizaciju poljoprivrednog poslovanja?

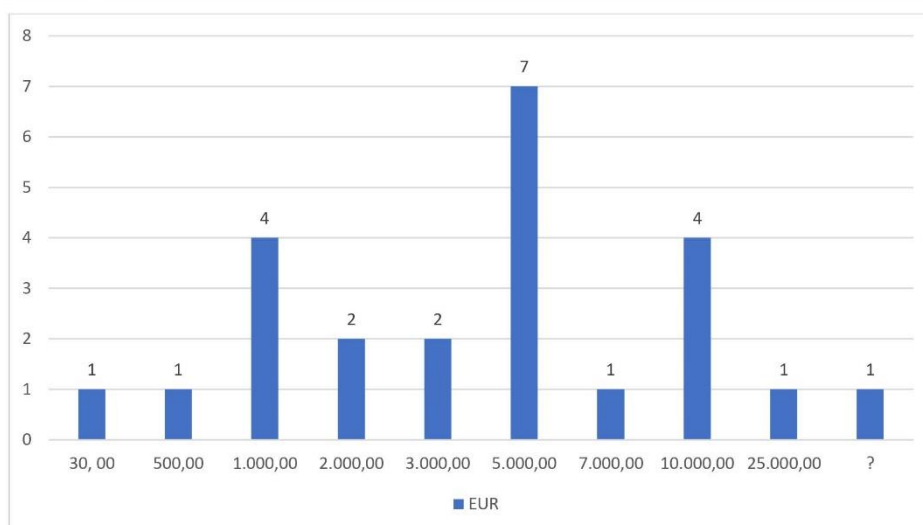
12. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje "da", molimo specificirajte o kakvoj digitalnoj opremi/usluzi je riječ.

- Vage, laptop, ...
- Digitalno navodnjavanje
- Izrada web stranice radi promocije opg-a.

9. Uz ostvarenu potporu, je li Vam prihvatljivo ulaganje i vlastitih sredstava za realizaciju željenog ulaganja?

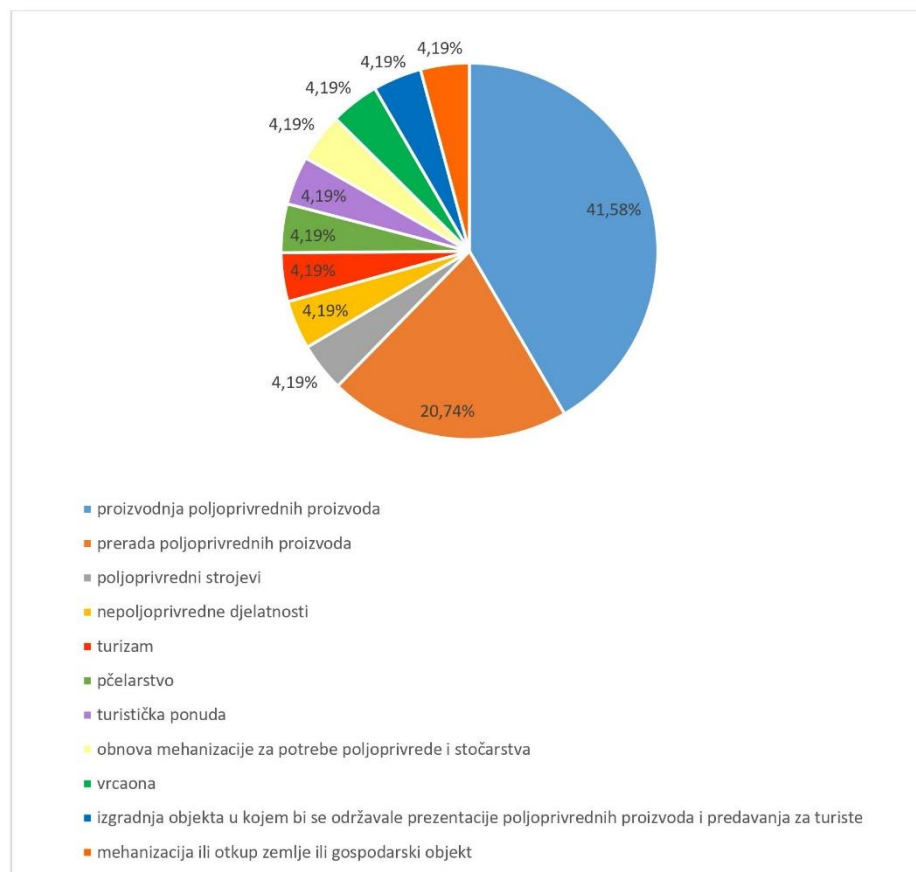

10. Koji je procijenjeni iznos vlastitih sredstava s kojima možete sudjelovati u natječaju (u EUR)?

- Uredio prostor za apiterapiju
- Uređenje prostora za preradu poljoprivrednih proizvoda
- Smještajne kapacitete
- prerada i sušenje voća
- Stočarstvo
- Novi traktor radi bolje efikasnosti radova.
- obnovila prostor za preradu i kupila potrebne uređaje
- OBJEKT ZA SUŠENJE VOĆA I PROIZVODNJU SOKA OD JABUKA
- Sadnja voćnjaka
- Vrcaonu i aroma komoru
- Vadilicu krumpira
- Zaštitne mreže na nasadu američke borovnice
- Izgradili bi drvenu nadstrešnicu/pčelinjak gdje bi pored držanja pčelinjih zajednica bilo moguće održavanje prezentacija vlastitih proizvoda te održavanje predavanja za turističke grupe uz mogućnost konzumacije i prodaje .
- Neke priključke koji mi fale za traktor.
- balirka
- kupnja zemljišta , uređivanje zemljišta , kupnja sadnica , kupnja opreme
- Kupnja sadnica i zemljišta
- Uzgajam lavandu angustifoliu te bi proširila nasade i povećala broj sadnica, očistila parcele, ogradila pastirom, nabavila dodatnu kosilicu i potreban alat za održavanje. Također uzgajam gljive bukovače te bi dodatno uložila u podrumске prostorije u kojima držim vreće sa micelijem, više uložila u ambalažu i sredstva za održavanje

7. Ukoliko je prethodni odgovor potvrđan, koji tip/ove ulaganja biste prijavili na LAG natječaj?

8. Specificirajte pobliže što biste nabavili ili uredili ulaganjem.

-Traktor

-Bačve za med, vučno vozilo za pčele

-Povećao proizvodnju

-Kućicu za iznajmljivanje

-kuća za odmor

-Bušenje bunara za navodnjavanje, Zaštita višegodišnjeg nasada bobičastog voća (ograda, mreža,...), nadstrešnica za mehanizaciju,...

Prilog 4. Odabir projekata od strane UO LAG-a

Prilikom odabira projekata LAG mora osigurati poštivanje navedenih u prilogu

- nakon isključenja članova UO LAG-a kod kojih je utvrđen sukob interesa, najmanje 51% članova UO LAG-a mora imati pravo glasa prilikom odlučivanja
- za odabir projekta mora glasovati natpolovična većina članova UO LAG-a s pravom glasa
- niti jedna pojedinačna interesna skupina ne smije imati kontrolu nad donošenjem odluka
- kvorum od 51% članova mora fizički prisustvovati sjednicama UO LAG-a kako bi odluke bile pravovaljane, odnosno upotreba pisane procedure kako bi se omogućio kvorum nije dozvoljena prilikom odabira projekata - nepristranost i transparentnost
- jednakost u postupanju prema svim nositeljima projekata i svim uključenim stranama prilikom postupka odabira projekata
- zaštita osobnih podataka i zabrana diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što su rasa, boja kože, spol, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovina, rođenje, naobrazba, društveni položaj ili druge osobine.

Na sjednici UO potvrđuje se ispravnost provedenog postupka te se donosi konačna odluka/rang lista odabranih projekata. Na zahtjev članova UO LAG-a, članovi OO i/ili osobe koje provode administrativnu kontrolu projekta mogu prisustvovati sjednicama kako bi im obrazložili projekt.

UO LAG-a može zatražiti dodatne informacije kako bi mogao donijeti ispravnu odluku pri čemu nije obvezan prihvatiti preporuku članova OO i osoba koje provode administrativnu kontrolu projekta, ali mora biti zabilježen jasan razlog za donošenje takve odluke. Ako se dogodi takva situacija, UO LAG-a mora dokazati vlastitom provjerom da predloženi projekt nije/je prihvatljiv

Članovi UO LAG-a moraju odobriti i isključenje projekata iz postupka odabira.

Nakon odabira projekata od strane UO LAG-a, LAG izdaje odluke i šalje ih nositeljima projekata, sukladno propisanome u LAG Natječaju. U slučaju da se nakon izuzimanja članova UO LAG-a zbog sukoba interesa ne može osigurati kvorum i ravnopravnost u odlučivanju, odlučivanje o odabiru projekta obavlja Skupština LAG-a, pri čemu prilikom odlučivanja vrijede ista prethodno navedena pravila.